

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

**Związek Gmin
Krynicko-Popradzkich**

MIASTO I GMINA
KRYNICA-ZDRÓJ

GMINA
ŁABOWA

MIASTO I GMINA
MUSZYNA

MIASTO I GMINA
PIWNICZNA-ZDRÓJ

GMINA
RYTRO

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

Związek Gmin

Krynicko-Poprzedzkich

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa Związku Gmin Krynicko-Popradzkich

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Justyna Majchrowska, dr Paweł Wojdylak

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo Związku Miast Polskich w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2021 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Gmina Krynica-Zdrój,

Gmina Łabowa,

Miasto i Gmina Uzdrowska Muszyna,

Miasto i Gmina Piwniczna-Zdrój,

Gmina Rytro.

Skład Rady Partnerstwa

Piotr Ryba – Burmistrz Gminy Krynica-Zdrój,

Marta Słaby – Wójt Gminy Łabowa,

Jan Golba – Burmistrz Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna,

Dariusz Chorużyk – Burmistrz Piwnicznej-Zdroju,

Jan Kotarba – Wójt Gminy Rytro.

Skład Grupy Roboczej

Monika Wojnarowska-Koszut – Inspektor – Zarządzanie projektami (Gmina Krynica - Zdrój),

Sławomir Rybarski – Zastępca Wójta Gminy/Sekretarz Gminy Łabowa,

Ireneusz Leszyński – Inspektor (Miasto i Gmina Uzdrowska Muszyna),

Elżbieta Polakiewicz – Inspektor (Miasto i Gmina Piwniczna-Zdrój),

Mariusz Zuber – Zastępca Wójta (Gmina Rytro).

Spis treści

Wprowadzenie.....	9
1. Charakterystyka partnerstwa.....	11
1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie.....	11
1.1.1. Skład partnerstwa	11
1.1.2. Położenie oraz wyróżniające cechy przyrodniczo-geograficzne obszaru	13
1.1.3. Układ komunikacyjny	14
1.2. Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa oraz określenie wiodących funkcji na obszarze.....	16
1.2.1. Powiązania funkcjonalne	16
1.2.2. Wiodące funkcje obszaru partnerstwa	20
1.3. Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi	20
1.3.1. Wymiar instytucjonalny	20
1.3.2. Wymiar społeczny	22
1.4. Analiza aktualnych polityk rozwoju partnerów.....	22
2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa	25
2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym	25
2.2. Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa.....	34
2.2.1. Sytuacja demograficzna	34
2.2.2. Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych.....	47
2.2.3. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów	47
2.2.4. Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	75
2.2.5. Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne.	84
2.2.6. Turystyka.....	93
3. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa.....	102
3.1. Potencjał obszaru partnerstwa	102
3.2. Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa.....	104
3.3. Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	106

3.4. Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy 107

Wprowadzenie

Wprowadzenie

Nota metodyczna

Diagnoza opracowana została w oparciu o bogaty zasób źródeł z wykorzystaniem dedykowanych diagnozie partnerstwa narzędzi badawczych i analitycznych. Pełen zbiór obejmował 5 kategorii:

- ogólnodostępne, istniejące dane, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania diagnostyczne, badania, raporty, sprawozdania, bilanse itd.).
- Monitor Rozwoju Lokalnego II (MRL II) – specjalnie przygotowane i zasilone danymi na potrzeby Projektu CWD narzędzia – bazy danych. Służyły one głównie do analizy i oceny potencjału rozwojowego gmin i całego Partnerstwa. Na system MRL II składa się:
  - ocena potencjału rozwoju partnerstw: www.partnerstwa.monitorrozwoju.pl. Baza umożliwia analizę potencjału rozwoju partnerstwa i gmin partnerstwa oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych w grupach porównawczych.
  - ocena potencjału rozwoju gmin: www.gminy.monitorrozwoju.pl. Baza umożliwia analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych.
  - ocena potencjału rozwoju gmin wg obszarów: www.analizy.monitorrozwoju.pl. Baza umożliwia pogłębioną analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych danych i wskaźników rozwojowych.
  - zasób danych społeczno-ekonomicznych, m.in. dane: POLTAX, ZUS, KRUS, dane i prognozy demograficzne, MPSiR, i inne.
- zestaw badań społecznych dedykowanych badaniu opinii 3 kluczowych kategorii mieszkańców obszaru partnerstwa:
  - badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży zwane dalej „Badaniami młodzieży”. Badania on-line prowadzone za pomocą

- dedykowanego systemu elektronicznego Związku Miast Polskich. Otrzymano odpowiedzi 135 uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających na obszarze partnerstwa;
- badanie opinii mieszkańców gmin obszaru partnerstwa, zwane dalej „Badaniami mieszkańców”. Badania przeprowadzono on-line za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego Związku Miast Polskich, na niereprezentatywnej próbie 400 aktywnych internautów – mieszkańców gmin obszaru partnerstwa;
  - badanie opinii lokalnych liderów, zwane dalej „Badaniami liderów”, skierowane do 4 kategorii liderów lokalnych przeprowadzone on-line na celowej próbie 12 liderów.
- inne narzędzia analityczne i badawcze dedykowane pogłębieniu raportu:
    - „Badanie bilansu i popytu usług publicznych i prywatnych na terenie partnerstwa”, będące analizą przepływów usług pomiędzy gminami oraz lokalizacji centrów poszczególnych kategorii usług na terenie partnerstwa;
    - ankieta dot. przedsiębiorczości diagnozująca warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminach obszaru partnerstwa.
  - badania jakościowe:
    - spotkania Rady Partnerstwa;
    - spotkania i warsztaty z Grupą Roboczą;
    - wywiady indywidualne z przedstawicielami poszczególnych gmin.

1. Charakterystyka partnerstwa

1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

1.1.1. Skład partnerstwa

Partnerstwo tworzy pięć gmin zrzeszonych w ramach Związku Gmin Krynicko-Popradzkich: Gmina Krynica-Zdrój, Gmina Łabowa, Miasto i Gmina Uzdrowska Muszyna, Miasto i Gmina Piwniczna-Zdrój, Gmina Rytró¹. Związek międzygminny funkcjonuje od 2014 roku i działa na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym². Zgodnie ze statutem związku, jego głównym celem jest „podejmowanie działań na rzecz rozwoju gospodarki turystycznej i usług uzdrowskich oraz realizacja „Strategii Rozwoju Produktu Turystycznego Perły Doliny Popradu” na obszarze Gmin tworzących Związek”³. Gminy posiadają doświadczenie we współpracy na rzecz rozwoju obszaru.

Gminy tworzące partnerstwo położone są w południowej części powiatu nowosądeckiego. Gmina Piwniczna-Zdrój, Miasto i Gmina Uzdrowska Muszyna oraz Gmina Krynica-Zdrój położone są przy granicy polsko-słowackiej. Ośrodki te posiadają podobny profil funkcjonalny oraz uwarunkowania rozwojowe – walory turystyczne i rekreacyjne oraz unikatowe warunki geograficzno-przestrzenne.

---

¹ W skład Związku Gmin Krynicko-Popradzkich wchodzi również Gmina Stary Sącz.

² *Ustawa o samorządzie gminnym, t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900160095>, dostęp: 01.03.2021 r.

³ *Statut Związku Gmin Krynicko-Popradzkich*, <http://cms33.vpo87.iat.pl/mfiles/609/28/0/z/Zalacznik-do-Uchwaly-LII-738-2014.pdf>, dostęp: 01.03.2021 r.

Rysunek 1. Granice obszaru partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://openstreetmap.org>.

Obszar partnerstwa to nieco ponad 575 km² i 48 700 mieszkańców⁴. Szczegółowy opis dotyczący sytuacji demograficznej znajduje się w rozdziale 2.2.1., w tabeli 2. przedstawiono jedynie liczbę mieszkańców w poszczególnych gminach w 2019 r. Porównanie powierzchni gmin obrazuje tabela 1.

⁴ Źródło: dane za 2019 r., GUS Bank Danych Lokalnych (BDL).

Tabela 1. Porównanie powierzchni poszczególnych gmin

Nazwa gminy	Krynica-Zdrój	Łabowa	Muszyna	Piwniczna-Zdrój	Rytko
Powierzchnia w km ²	145,3	119,1	141,99	126,7	41,92

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach w 2019 r.

Nazwa gminy	Krynica-Zdrój	Łabowa	Muszyna	Piwniczna-Zdrój	Rytko
Liczba mieszkańców	16 680	6 089	11 566	10 588	3 777

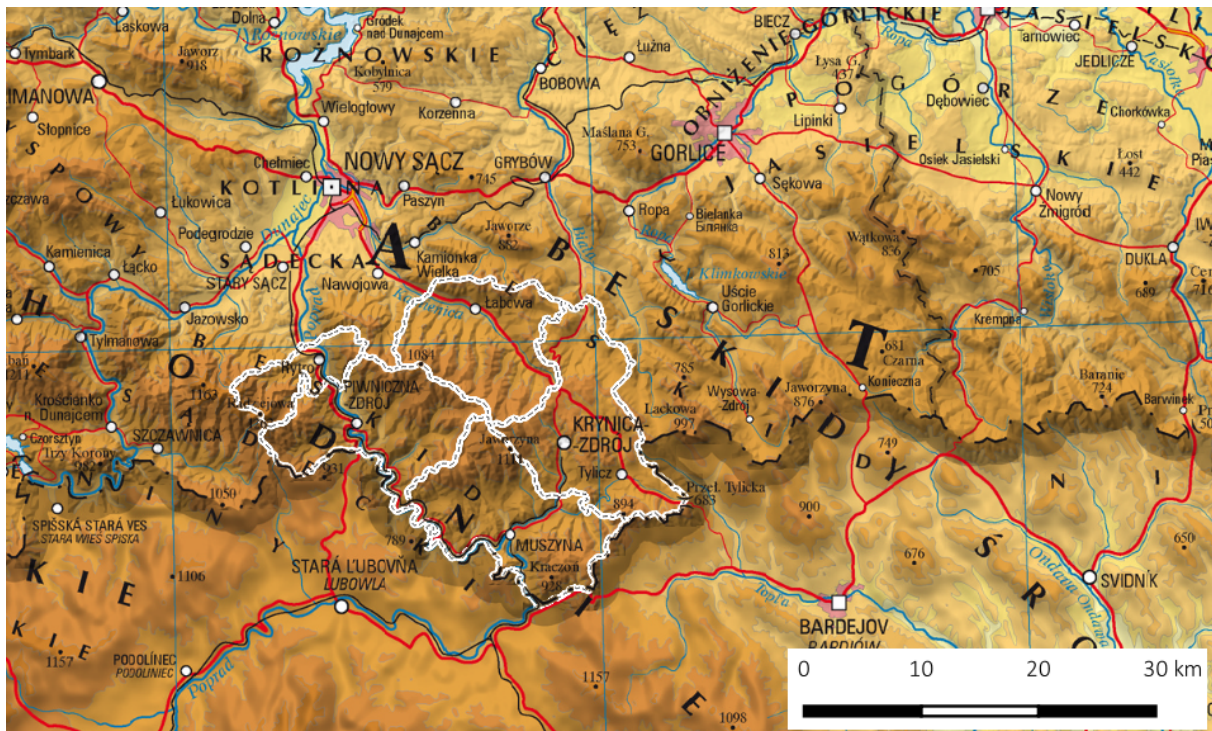
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

1.1.2. Położenie oraz wyróżniające cechy przyrodniczo-geograficzne obszaru

Obszar tworzący partnerstwo położony jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego. Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym partnerstwo znajduje się na terenie podprowincji Zewnętrznych Karpat Zachodnich, makroregionu Beskidu Zachodniego oraz mezoregionu Beskid Sądecki. Gminy Krynica-Zdrój oraz Łabowa od wschodniej strony graniczą z Beskidem Środkowym. Gmina Rytko od północnej strony graniczy z Kotliną Sądecką. W obszarze zlokalizowane jest Pasma Jaworzyny, którego najwyższym wzniesieniem jest Jaworzyna Krynicka (1114 m n.p.m.). Od zachodniej strony obszar partnerstwa graniczy z Pasmem Radziejowej. Charakterystycznym elementem krajobrazu obszaru jest dolina rzeki Poprad, która oddziela od siebie Pasma Jaworzyny od Pasma Radziejowej.

Obszar partnerstwa prawie w całości położony jest na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego oraz w jego otulinie. Ponadto można odnaleźć tutaj 9 rezerwatów przyrody. Charakterystyczne dla mezoregionu Beskidu Sądeckiego jest występowanie zalesienia w formie lasów bukowych. Na terenie parku krajobrazowego znajdują się liczne doliny rzek oraz cieków wodnych. Obszar Doliny Popradu jest miejscem występowania licznych źródeł mineralnych oraz wód termalnych. Dzięki tym naturalnym uwarunkowaniom przyrodniczym wykształciło się tu lecznictwo uzdrowiskowe.

Rysunek 2. Położenie geograficzne partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych Główny Urząd Geodezji i Kartografii (GUGiK) oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA).

Na obszarze partnerstwa występuje wiele cennych gatunków roślin i zwierząt, a w szczególności gatunków ginących, prawnie chronionych oraz gatunków i siedlisk o istotnym znaczeniu dla obszaru Natura 2000 „Ostoja Popradzka”.

Oprócz unikatowych, wyróżniających obszar cech przyrodniczo-geograficznych, szczególnie istotne są walory historyczne i kulturowe, tj. historyczne układy przestrzenne, jak przysiółkowa zwarta zabudowa wiejska.

Gminy tworzące partnerstwo cechują unikalne walory estetyczno-widokowe krajobrazu naturalnego i kulturowego.

1.1.3. Układ komunikacyjny

Układ komunikacji kołowej

Obszar partnerstwa skomunikowany jest poprzez dwie drogi krajowe. Droga krajowa 87 (klasa G⁵) łączy Nowy Sącz z granicą słowacką i przebiega przez 2 gminy

---

⁵ Dla dróg klasy G dopuszcza się dwie prędkości projektowe na terenie zabudowanym: 50 i 60 km/h oraz trzy prędkości projektowe poza terenem zabudowanym: 50, 60 i 70 km/h.

na obszarze partnerstwa, tj. Piwniczną-Zdrój oraz Rytro. Droga krajowa 75 łączy Kraków z granicą słowacką i przebiega przez 2 gminy: Łabowa oraz Krynica-Zdrój. Droga ta ma również klasę G na odcinku od miejscowości Krzyżówka (gmina Łabowa) do granicy ze Słowacją. Jedynie na terenie gminy Muszyna nie występują drogi krajowe.

Na terenie obszaru partnerstwa dostępne są również dwie drogi wojewódzkie. Droga wojewódzka 981 łączy Krynicę-Zdrój z drogą krajową 75. Istotną drogą o charakterze wojewódzkim jest droga nr 971, która łączy Piwniczną-Zdrój z Krynicą-Zdrój i przebiega przez Muszynę. Droga ta na odcinku Piwnicza-Zdrój – Muszyna przylega do granicy polsko-słowackiej oraz rzeki Poprad.

Komunikacja kolejowa

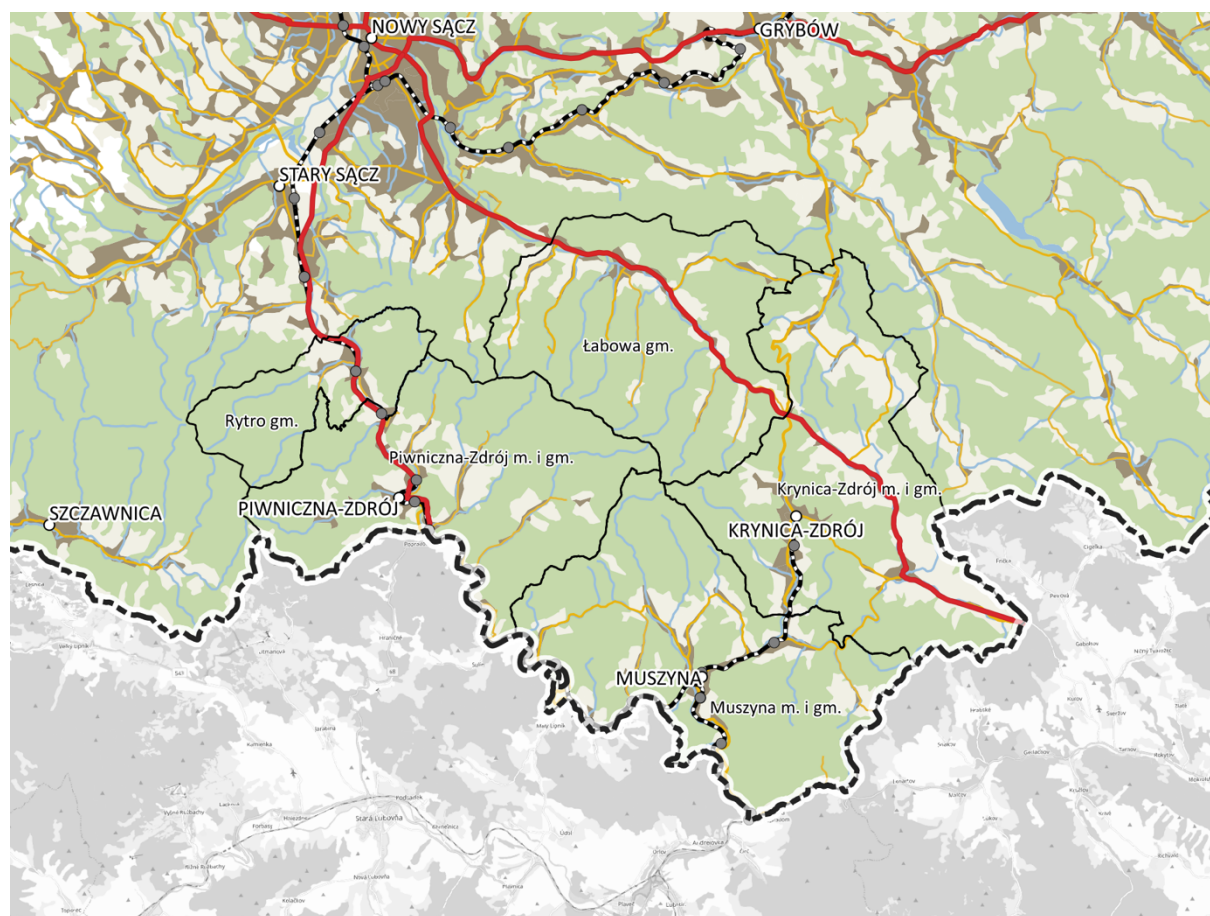
Na terenie partnerstwa występują dwie linie kolejowe. Linia kolejowa nr 96 łączy stację Tarnów ze stacją Leluchów (niedaleko granicy ze Słowacją) i przebiega przez trzy gminy: Rytro, Piwniczną-Zdrój i Muszynę; popularnie nazywana jest *kryniczanką*. Muszynę z Krynicą-Zdrój łączy linia kolejowa nr 105 o długości 11 km.

Obecnie trwają prace projektowe związane z budową nowej linii kolejowej Podłęże-Szczyrzyc-Tymbark/Mszana Dolna oraz modernizacją istniejącej linii kolejowej nr 104 Chabówka – Nowy Sącz. Dzięki tej inwestycji połączenie kolejowe Muszyny z Krakowem ulegnie skróceniu o ok. 75 km (142 km zamiast 217 km)⁶. Poprawa dostępności transportu kolejowego jest postrzegana jako szansa dla obszaru partnerstwa.

---

⁶ Źródło: http://podleze-piekielko.pl/files/uploads/26.06.2017_-_prezentacja_Podleze_-_Piekielko.pdf, dostęp: 01.03.2021 r.

Rysunek 3. Szkielet układu komunikacyjnego

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA.

1.2. Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa oraz określenie wiodących funkcji na obszarze

1.2.1. Powiązania funkcjonalne

Rzeczywiste przepływy mieszkańców w zakresie korzystania z usług (publicznych i rynkowych) na terenie partnerstwa

W toku prac nad raportem diagnostycznym przeanalizowane zostały powiązania funkcjonalne i wzajemne oddziaływania wewnątrz partnerstwa. Badanie popytu mieszkańców na usługi publiczne i prywatne zostało przeprowadzone dla następujących grup usług:

- edukacja i wychowanie
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

- transport publiczny
- administracja
- usługi rynkowe
- rynek pracy
- usługi związane z ochroną środowiska.

Edukacja i wychowanie

Edukacja przedszkolna realizowana jest w większości na terenie poszczególnych gmin.

Szkoły podstawowe znajdują się na terenie każdej gminy, będącej w partnerstwie. Część mieszkańców w Rytrze korzysta ze szkół podstawowych w Nowym Sączu.

Spośród 4 gmin na terenie partnerstwa mieszkańcy wyjeżdżają, aby uczyć się w szkołach ogólnokształcących (Rytro, Łabowa, Muszyna). Dominującym ośrodkiem, w którym dostępne są szkoły licealne jest Nowy Sącz. Pozostałe kierunki, do których przemieszczają się licealiści to Krynica-Zdrój oraz Stary Sącz. Do Krynicy-Zdroju przyjeżdżają uczniowie z Muszyny i Łabowej.

Przedstawiciele wszystkich gmin w partnerstwie wskazali, że uczniowie wyjeżdżają do technik w Nowym Sączu. Ważnym ośrodkiem jest również Stary Sącz. Do Krynicy-Zdroju przyjeżdżają uczniowie z Muszyny i Łabowej.

Szkoły zawodowe i branżowe dostępne są w Krynicy-Zdroju, Nowym Sączu oraz Starym Sączu. Ośrodkiem, do którego uczniowie wyjeżdżają najczęściej jest Nowy Sącz, ale istotnymi kierunkami jest również Krynica-Zdrój i Stary Sącz. Do Krynicy-Zdroju przyjeżdżają uczniowie z Muszyny i Łabowej.

Ośrodkiem, do którego wyjeżdża największa liczba mieszkańców, korzystających ze szkół specjalnych jest Nowy Sącz.

Szkoły policealne oraz Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji zlokalizowane są poza obszarem partnerstwa, większość mieszkańców wyjeżdża do Nowego Sącza.

Na terenie partnerstwa nie są dostępne szkoły wyższe, najpopularniejsze kierunki wyjazdu to Nowy Sącz i Kraków.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Podstawowa opieka zdrowotna dostępna jest w poszczególnych gminach tworzących partnerstwo. 83,5% mieszkańców biorących udział w badaniu wskazało, że korzysta z tej formy opieki w gminie, w której mieszka lub na terenie

partnerstwa. Jedynie 15,5% wyjeżdża poza obszar partnerstwa. Najczęstszym kierunkiem wyjazdu jest Nowy Sącz.

Specjalistyczna opieka zdrowotna (w tym szpitale i sanatoria) jest dostępna w obszarze partnerstwa. Ośrodkiem wiodącym w tym zakresie jest Krynica-Zdrój. Korzystanie z tej formy opieki na terenie partnerstwa (lub w miejscu zamieszkania) wskazało niemal 40%. Ponad połowa mieszkańców (53,75%) wyjeżdża poza obszar partnerstwa. Najczęstszym kierunkiem wyjazdu jest Nowy Sącz.

Dzienne domy pobytu osób starszych są dostępne na terenie partnerstwa (Krynica-Zdrój). Ponad 30% respondentów wskazało, że korzysta z tej formy opieki na terenie partnerstwa (lub w miejscu zamieszkania). 14,5% respondentów korzysta z tej formy wsparcia poza obszarem partnerstwa. W tym przypadku najczęstszym kierunkiem wyjazdu jest Nowy Sącz.

Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

44,5 % respondentów wskazało, że korzysta z usług oraz imprez kultury popularnej i rozrywki na terenie partnerstwa (lub w miejscu zamieszkania). Podobna liczba mieszkańców korzysta z tych usług poza obszarem partnerstwa (40,5%). W przypadku korzystania z kina poza obszarem partnerstwa najpopularniejszym kierunkiem jest Nowy Sącz.

14,25% respondentów wskazało, że z kultury wysokiej korzysta na terenie partnerstwa (lub w miejscu zamieszkania). Zdecydowana większość (64,5%) realizuje tę potrzebę poza obszarem partnerstwa: w Nowym Sączu bądź w Krakowie.

53% respondentów uprawia sport lub rekreację na terenie partnerstwa. 27,25% respondentów wskazało, że w ogóle nie uprawia sportu. Na terenie gmin tworzących partnerstwo znajdują się powszechnie dostępne miejsca do uprawiania sportu i rekreacji indywidualnej. Jedynie na terenie Łabowej wskazano niedobór takich miejsc. Na terenie partnerstwa dostępne są ogólnodostępne miejsca do uprawiania sportu. Jedynie mieszkańcy Łabowej wyjeżdżają by skorzystać z tych miejsc do innych gmin.

Imprezy i wydarzenia sportowe organizowane są w Muszynie i Krynicy-Zdroju. Ponadto większość mieszkańców z obszaru partnerstwa korzysta z wydarzeń sportowych na terenie Nowego Sącza.

Transport publiczny

Niemal 90% respondentów korzysta z prywatnego samochodu jako środka komunikacji. Natomiast 22,5% korzysta zawsze lub często ze środków publicznego transportu (autobusy, busy), w przypadku podróży koleją odsetek ten wynosi 7,25%. Lokalna komunikacja autobusowa występuje na terenie większości gmin z obszaru partnerstwa. Komunikacja autobusowa regionalna również jest dostępna na terenie partnerstwa. Muszyna i Krynica-Zdrój to ważne ośrodki komunikacji regionalnej. Podróże autobusowe o zasięgu krajowym realizowane są z Nowego Sącza, podróże międzynarodowe rozpoczynają się w Nowym Sączu i Krakowie.

Linie kolejowe przebiegają przez większość gmin, wyjątkiem jest gmina Łabowa. Jednakże, podróże koleją o charakterze regionalnym i krajowym większość mieszkańców rozpoczyna w Nowym Sączu. Międzynarodowe podróże koleją mieszkańcy rozpoczynają w Krakowie.

Administracja

Usługi administracyjne szczebla podstawowego świadczone są w poszczególnych gminach. Centrum usług administracyjnych szczebla powiatowego to Nowy Sącz.

Usługi rynkowe

Z usług bankowych i finansowych (pożyczki, kredyty, doradztwo, itp.) na terenie partnerstwa korzysta nieco ponad 60% respondentów. Miejscowością, w której tego typu usługi są dostępne, jest Krynica-Zdrój. Niemal 30% respondentów korzysta z usług finansowych poza obszarem partnerstwa. Ośrodkiem, do którego mieszkańcy najczęściej wyjeżdżają, aby z nich skorzystać jest Nowy Sącz.

40% respondentów robi zakupy w sieciach handlowych, większych sklepach lub w hurtowniach na terenie partnerstwa lub w miejscowości, w której mieszka. 57,75% respondentów realizuje tę potrzebę poza obszarem partnerstwa. Ośrodkiem, do którego mieszkańcy wyjeżdżają, aby skorzystać z tego typu usług jest Nowy Sącz.

1/3 respondentów wskazała, że korzysta z targowisk na terenie swojego miejsca zamieszkania. Niemal 15% respondentów kupuje na targowiskach zlokalizowanych w obszarze partnerstwa, 30% korzysta z targowisk poza obszarem partnerstwa.

W partnerstwie jest dosyć duża dostępność usług budowlanych, 58,5% respondentów korzysta z tego typu usług w jego obrębie. Połowa mniej respondentów (28,25%) korzysta z takich usług na zewnątrz. Nowy Sącz jest wiodącym ośrodkiem w tym zakresie.

2/3 respondentów korzysta z usług typu „beauty” (fryzjer, kosmetyczka, spa itp.) w miejscu zamieszkania lub na obszarze partnerstwa. Na terenie partnerstwa usługi te są przede wszystkim dostępne w Muszynie i Krynicy-Zdroju. 22,5% korzysta z tych usług poza obszarem partnerstwa. Nowy Sącz jest wiodącym ośrodkiem w tym zakresie.

Wiodące zakłady pracy na terenie partnerstwa zlokalizowane są w Krynicy-Zdroju i w Muszynie. 44,25% respondentów pracuje w gminie, w której mieszka, 14,50% w innej gminie, niemal 1/4 respondentów wyjeżdża do pracy poza obszar partnerstwa. Miejscowości, do których mieszkańcy wyjeżdżają do pracy, to: Stary Sącz i Nowy Sącz.

Usługi związane z ochroną środowiska

Wszystkie gminy z obszaru partnerstwa są zaopatrzone w wodę. Gminę Rytró w wodę zaopatruje podmiot prywatny. Analogiczna sytuacja występuje w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków. Odbiór odpadów komunalnych realizowany jest przez podmioty publiczne z wyjątkiem Rytra.

1.2.2. Wiodące funkcje obszaru partnerstwa

Na podstawie zidentyfikowanych powiązań funkcjonalnych występujących na obszarze partnerstwa można wskazać wiodące funkcje, które są powtarzalne u więcej niż jednego partnera. Są to następujące funkcje:

- turystyczna
- uzdrowiskowa
- administracyjna.

1.3. Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi

1.3.1. Wymiar instytucjonalny

Związek Gmin Krynicko-Popradzkich

Gminy tworzące partnerstwo współpracują w ramach Związku Gmin Krynicko-Popradzkich od 2014 roku. Oprócz formalnej współpracy poszczególne gminy posiadają doświadczenie w realizacji wspólnych przedsięwzięć rozwojowych. Jednym z kluczowych przedsięwzięć realizowanych wspólnie był projekt pn. „Uzdrowiska pogranicza polsko-słowackiego jako rozpoznawalny w skali Europy obszary realizacji turystyki zdrowotnej – etap I – budowa pętli rowerowej łączącej miejscowości uzdrowiskowe Doliny Popradu”. Projekt polegał na połączeniu pętli

rowerową uzdrowiskowych miejscowości pogranicza polsko-słowackiego. Projekt realizowany był w okresie od lutego 2017 r. do września 2020 r.

Kolejnym wspólnym przedsięwzięciem realizowanym przez Związek Gmin Krynicko-Popradzkich był projekt pn. „Sposoby poszukiwania synergii pomiędzy dziedzictwem przyrodniczym Popradzkiego Parku Krajobrazowego, a rozwojem społeczno-gospodarczym obszaru oraz edukacja ekologiczna”. Głównym przedmiotem projektu było jak najpełniejsze rozpoznanie zasobów przyrodniczych, poprzez wykonanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego, którego obszar obejmuje gminy będące członkami związku. Projekt był realizowany w okresie od października 2016 r. do listopada 2019 r.

Na obszarze partnerstwa działa również Lokalna Grupa Działania:

- Lokalna Grupa Działania „Perły Beskidu Sądeckiego” obejmuje teren sześciu gmin powiatu nowosądeckiego, w tym wszystkie gminy tworzące partnerstwo. Głównym celem działania LGD jest prowadzenie działalności społecznie użytecznej i działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności podejmowanie inicjatyw i działań mających na celu: rozwój produktów regionalnych, turystyki, przedsiębiorczości, zasobów ludzkich, społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego, poprawę estetyki miejscowości na obszarze działania LGD i bezpieczeństwa mieszkańców, edukację w tym szkolenia, aktywizację gospodarczą i zawodową, przeciwdziałanie patologiom społecznym, propagowanie zdrowego trybu życia oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze działania LGD.

Stowarzyszenie Sądecki Obszar Funkcjonalny

W marcu 2021 roku wszystkie gminy powiatu sądeckiego podpisały list intencyjny w związku z powstaniem Stowarzyszenia Sądecki Obszar Funkcjonalny. Głównym celem stowarzyszenia będzie zapewnienie zrównoważonego i długofalowego rozwoju miast i gmin z powiatu nowosądeckiego i miasta Nowy Sącz. Prowadzone są rozmowy na temat powstania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego; jednostki te będą dysponowały dodatkowymi funduszami na finansowanie ponadgminnych inwestycji rozwojowych.

1.3.2. Wymiar społeczny

W 2018 r. na terenie partnerstwa zarejestrowanych było 228 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Od 2015 roku liczba ta wzrosła o 25 podmiotów.

1.4. Analiza aktualnych polityk rozwoju partnerów

Ogólną charakterystykę partnerstwa uzupełnia analiza aktualnych polityk rozwoju. W ramach analizy przeanalizowane zostały poszczególne strategie rozwoju gmin tworzących partnerstwo przed pryzmat tego, czy uwzględniono w nich cele związane z poszczególnymi obszarami tematycznymi. W tabeli poniżej zobrazowano wynik porównania strategii rozwoju poszczególnych partnerów. Większość strategii obowiązywała w latach 2013-2020, jedynie strategia rozwoju gminy Krynica-Zdrój została uchwalona w 2013 roku i nie określono w niej horyzontu czasowego. Część partnerów podjęła decyzję o przedłużeniu okresu obowiązywania dotychczasowych dokumentów strategicznych.

Tabela 3. Porównanie strategii rozwoju w poszczególnych gminach

Partnerstwo	Krynica-Zdrój	Łabowa	Muszyna	Piwniczna-Zdrój	Rytro
Okres obowiązywania strategii	2013 - ...	2013-2020	2013-2020	2013-2020	2013-2020
Administracja	X	X	X	X	X
Bezpieczeństwo publiczne	X	X	X	X	X
Budownictwo socjalne					
E-administracja	X		X	X	X
Gospodarka	X	X	X	X	X
Mieszkalnictwo					
Ochrona środowiska	X	X	X	X	X
Oświata i wychowanie	X	X	X	X	X
Planowanie przestrzenne	X				
Pomoc społeczna	X	X	X	X	X
Kultura	X	X	X	X	X
Profilaktyka i ochrona zdrowia	X	X	X	X	X
Promocja	X	X		X	X
Przemysły czasu	X	X	X	X	X
Rynek pracy	X	X		X	
Sport i rekreacja	X	X	X	X	X
Transport publiczny i komunikacja		X	X		X
Usługi senioralne					

Źródło: opracowanie własne.

Analiza dokumentów wykazała, że następujące obszary występują w największej ilości strategii:

- administracja (5/5)⁷
- bezpieczeństwo publiczne (5/5)
- gospodarka (5/5)
- ochrona środowiska (5/5)
- oświata i wychowanie (5/5)
- pomoc społeczna (5/5)
- kultura (5/5)
- przemysł czasu wolnego (5/5)
- profilaktyka i ochrona zdrowia (5/5)
- promocja (4/5)
- sport i rekreacja (5/5).

11 z 18 przeanalizowanych obszarów pojawia się w dokumentach strategicznych poszczególnych gmin. Na deklaratywnym poziomie zatem, myślenie o rozwoju jest szerokie i wielowymiarowe. Niemniej istnieją obszary, które w poszczególnych opracowaniach pojawiają się bardzo sporadycznie. Są to:

- budownictwo socjalne (0/5)
- mieszkalnictwo (0/5)
- usługi senioralne (0/5).

Podczas prowadzenia dalszych analiz należy zastanowić się, z jakich powodów zagadnienia te nie są ujęte w strategiach. W planie pracy partnerstwa zostały określone cele partnerstwa, tj. opracowanie wspólnej strategii rozwoju, a w szczególności wspólnej strategii dla obszaru:

- turystyki (z wykorzystaniem wspólnego potencjału gmin),
- turystyki uzdrowiskowej i prozdrowotnej,
- aktywnego wypoczynku,
- ochrony środowiska (ze szczególnym uwzględnieniem niskiej emisji).

Wszystkie te cele znajdują swoje odzwierciedlenie w poszczególnych strategiach rozwojowych. Niemniej jednak można wnioskować, iż strategiczne myślenie o priorytetach rozwoju gmin tworzących partnerstwo występuje od wielu lat.

---

⁷ Częstotliwość występowania strategii.

2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa

2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym

Metoda analizy

Analiza wskaźnikowa oparta jest na flagowym narzędziu Związku Miast Polskich, tj. Monitorze Rozwoju Lokalnego (MRL). Narzędzie to umożliwia syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Jest to narzędzie pomocne w opracowaniu diagnozy obszaru partnerstwa gminy, rozpoznania i oceny mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Ocena ta jest dokonywana w 12 obszarach rozwoju.

W portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl wartości syntetyczne dla partnerstwa są sumą odpowiednich wartości wskaźników dla gmin wchodzących w skład partnerstwa. Dla uwzględnienia zróżnicowania gmin w partnerstwie **wartość syntetycznego wskaźnika** dla partnerstwa jest średnią ważoną uwzględniającą liczbę mieszkańców poszczególnych gmin.

Monitor Rozwoju Lokalnego pozwala na analizę wskaźników zawsze na tle grupy porównawczej. Grupę tę stanowią gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych. W partnerstwie występują 3 typy gmin, co zostało przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 4. Podział gmin tworzących partnerstwo do grup porównawczych

Nazwa grupy porównawczej	Gm. Miejsko-Wiejskie: Funkcje pozarolnicze (G3)	Gm. Wiejskie: Gospodarka ekstensywna (J4)	Gm. Wiejskie: Funkcje pozarolnicze (G4)
Gminy z partnerstwa	Krynica-Zdrój, Muszyna, Piwniczna-Zdrój	Łabowa	Rytko
Liczba gmin w grupie porównawczej	65	190	131

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego.

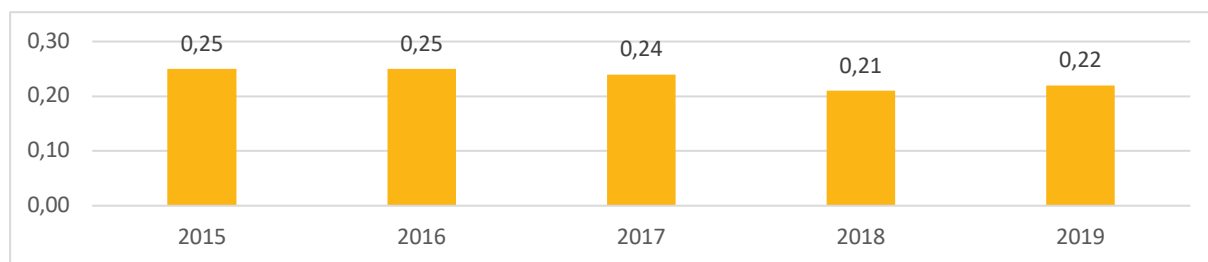
Monitor Rozwoju Lokalnego wykorzystuje wyłącznie oficjalne dane statystyczne. Ich źródłem jest GUS lub Ministerstwo Finansów. Dane zbierane są dla wszystkich gmin w Polsce. Mają zatem charakter zupełny i w pełni porównywalny.

Wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa

Analizę rozpoczyna prezentacja ogólnego wskaźnika rozwoju obszaru partnerstwa. Na wykresie słupkowym zobrazowano wskaźnik syntetyczny: ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa. Wskaźniki syntetyczne wskazują na to, jak dana sfera (ogólny poziom rozwoju, wymiar, obszar) prezentuje się w stosunku do średniego poziomu grupy porównawczej. Wartości dodatnie oznaczają „lepszą” sytuację (przewagę) niż w grupie porównawczej, a wartości ujemne „gorszą” sytuację (stratę) niż w grupie porównawczej.

W przypadku partnerstwa Związku Gmin Krynicko-Popradzkich ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa kształtuje się w przedziale od 0,22 do 0,25.

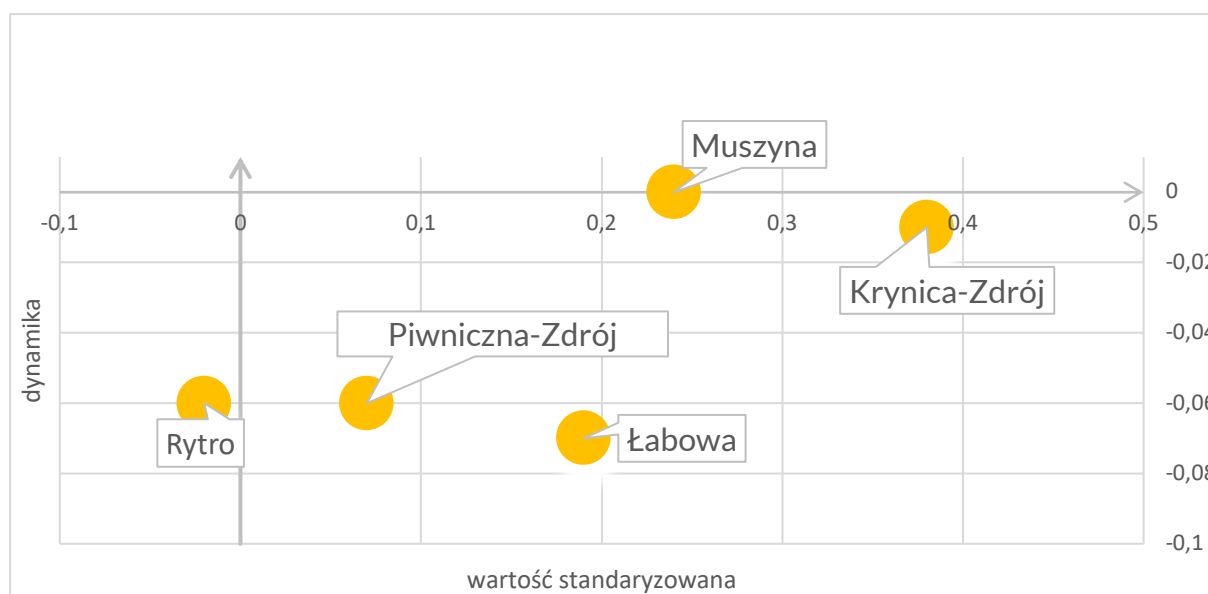
Wykres 1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Na poniższym wykresie zobrazowano sytuację w poszczególnych gminach obszaru partnerstwa.

Wykres 2. Pozycja gmin tworzących partnerstwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Jedynie Muszyna posiada dodatnią wartość standaryzowaną (0,24) i zerową dynamikę wzrostu. Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój oraz Łabowa zlokalizowane są w III ćwiartce układu współrzędnych – posiadają dodatnią wartość standaryzowaną, ale ujemną dynamikę wzrostu. Sytuacja względem pozostałych jednostek we właściwych grup porównawczych ulega pogorszeniu. Rytko znalazło się w IV ćwiartce tzn., że zarówno wartość standaryzowana, jak i dynamika wzrostu jest ujemna; sytuacja jest niekorzystna i ulega pogorszeniu.

Wymiary

Na wskaźnik ogólny rozwoju składają się wskaźniki dla trzech wymiarów: społeczny, gospodarczy oraz środowiskowy. Spojrzenie na poszczególne wymiary pokaże ogólną sytuację i będzie punktem wyjścia do dalszej analizy.

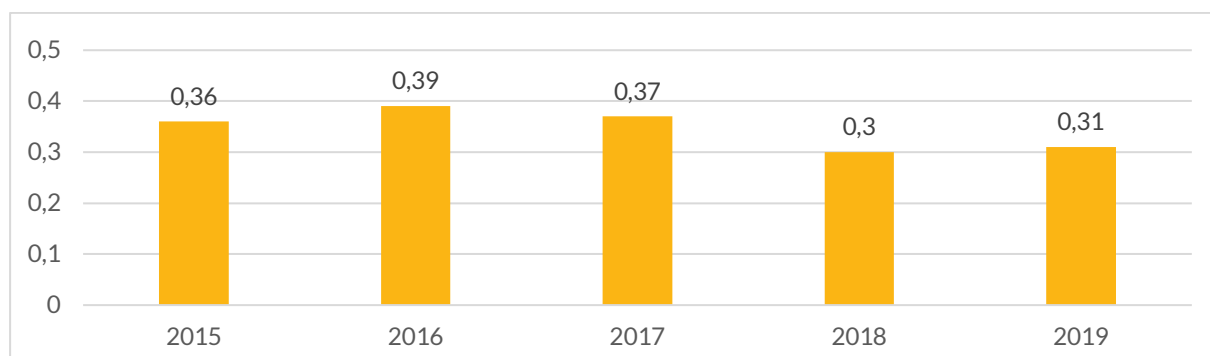
Wymiar społeczny

Na wymiar społeczny składa się 5 wskaźników:

- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy
- poziom bezpieczeństwa
- sytuacja demograficzna.

W przeciągu ostatnich 5 lat wskaźnik rozwoju w tym obszarze pozostawał na stabilnym poziomie, w przedziale od 0,36 (w 2015 r.) do 0,31 (w 2019 r.). Ogólna sytuacja względem grupy porównawczej jest lepsza.

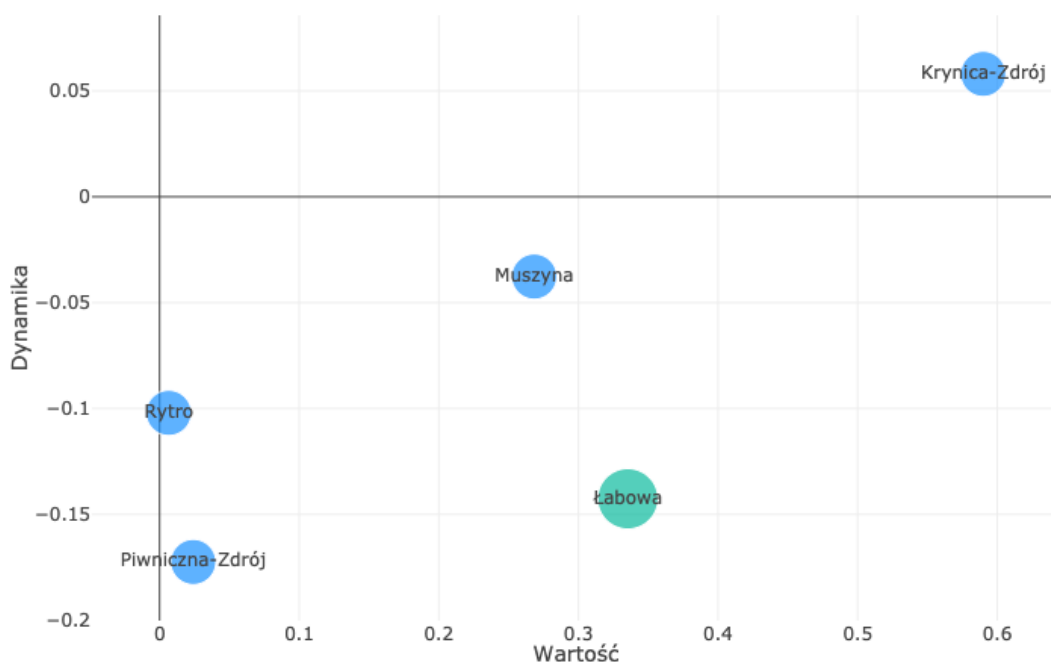
Wykres 3. Wymiar społeczny – wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Spośród gmin tworzących partnerstwo korzystną tendencję zaobserwować można w Krynicy-Zdroju (dodatnia wartość oraz dynamika zmian). Pozostali partnerzy posiadają dodatnią wartość w tym wymiarze, lecz dynamika jest ujemna – ogólna sytuacja w porównaniu do grupy porównawczej ulega pogorszeniu.

Wykres 4. Pozycja gmin – wymiar społeczny

Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

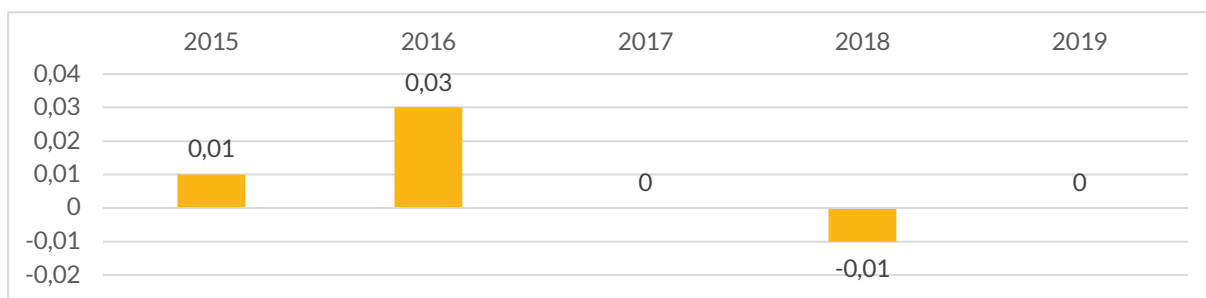
Wymiar gospodarczy

Na wymiar gospodarczy składają się 4 wskaźniki:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej
- sytuacja materialna mieszkańców
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju).

W 2019 r. wskaźnik syntetyczny w tym wymiarze osiągnął wartość 0, co oznacza, że sytuacja rozwojowa partnerstwa jest taka sama jak średnia w grupie porównawczej. Sytuacja całego obszaru uległa nieznacznej poprawie w porównaniu do roku 2018; na przestrzeni ostatnich 5 lat wskaźnik ten oscyluje wokół zera; niezauważalna jest znacząca poprawa ani pogorszenie.

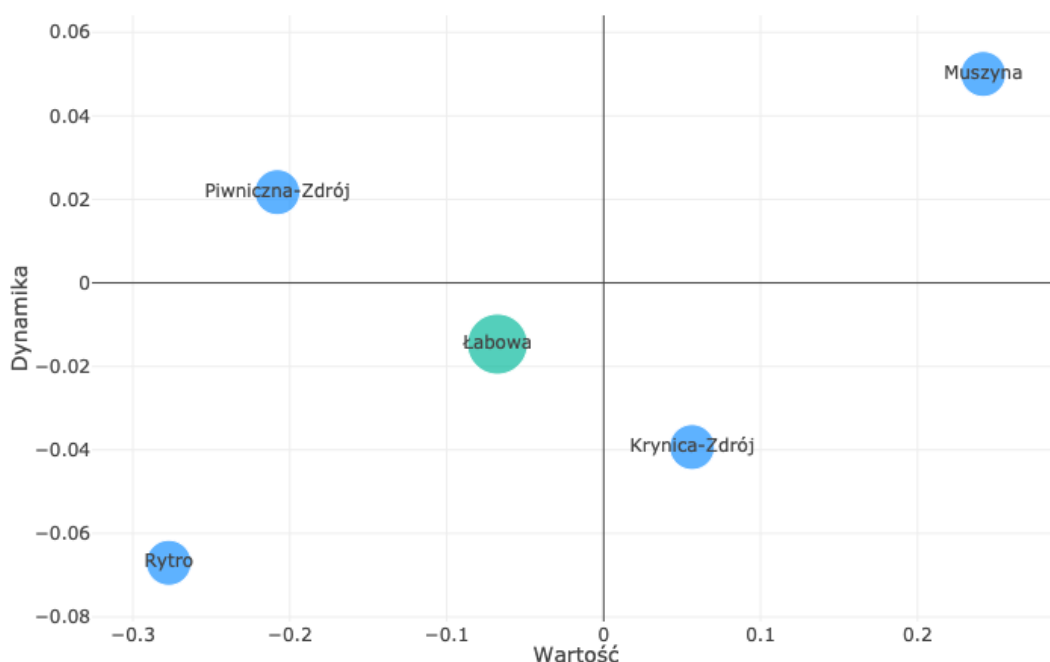
Wykres 5. Wymiar gospodarczy – wskaźnik ogólny partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Ogólna sytuacja w wymiarze gospodarczym jest zróżnicowana. Sytuację lepszą w grupie porównawczej i nieznacznie polepszającą się posiada Muszyna. Podobna sytuacja zauważalna jest w Piwnicznej-Zdroju (ujemna wartość standaryzowana, ale dodatnia dynamika zmian). Łabowa i Rytko mają gorszy wskaźnik syntetyczny niż podobne gminy we właściwych im grupach porównawczych oraz ujemną dynamikę – sytuacja ulega pogorszeniu. Krynica-Zdrój ma wartość syntetyczną nieznacznie powyżej 0, ale dynamika zmian jest ujemna.

Wykres 6. Pozycja gmin – wymiar gospodarczy

Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

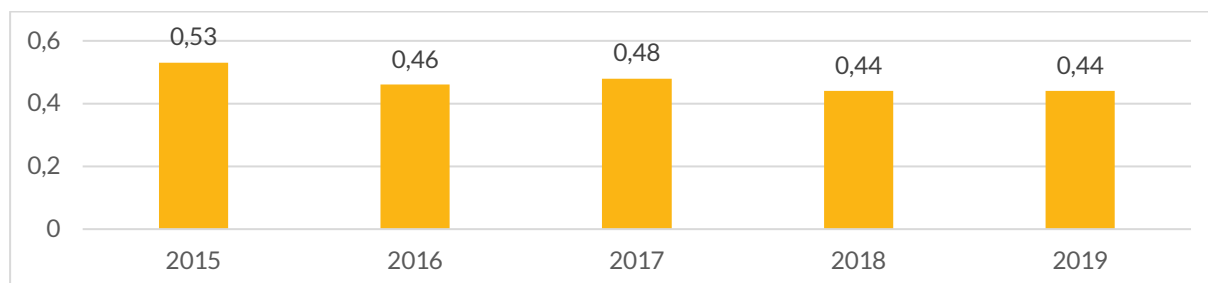
Wymiar środowiskowy

Na wymiar środowiskowy w Monitorze Rozwoju Lokalnego składają się następujące obszary:

- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)
- ład i struktura przestrzenna obszaru
- lokalne środowisko przyrodnicze.

Na podstawie ww. obszarów ogólna sytuacja w wymiarze środowiskowym jest dobra. Wskaźnik syntetyczny wyniósł 0,44 zarówno w 2018, jak i 2019 roku i uległ nieznacznemu pogorszeniu w porównaniu z rokiem 2015 – 0,53.

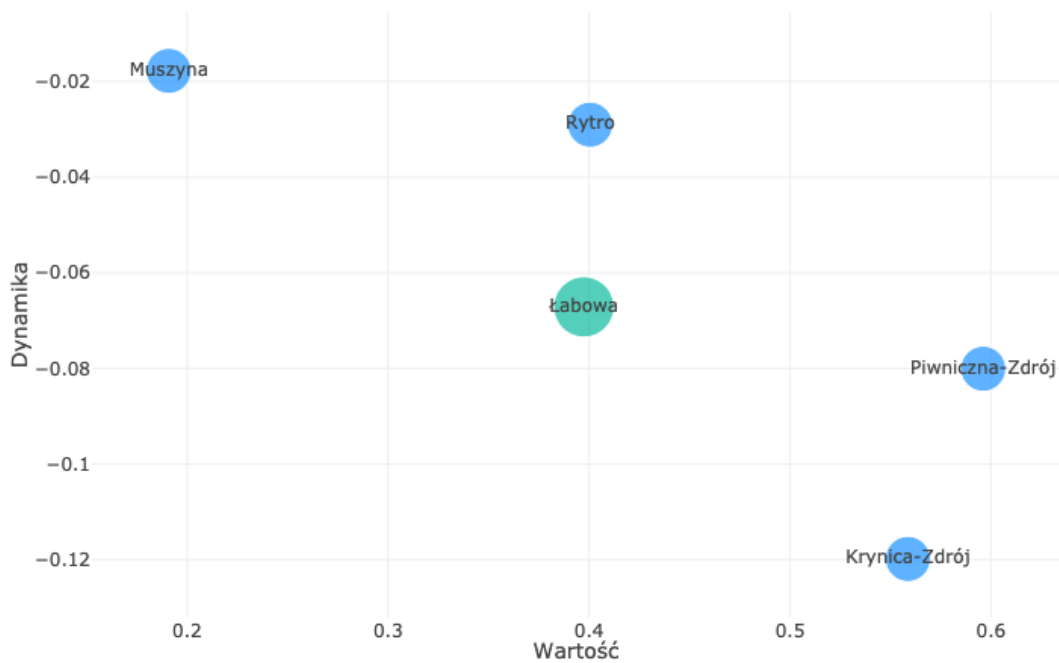
Wykres 7. Wymiar środowiskowy – wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Wszystkie gminy posiadają dodatnią wartość standaryzowaną, ale ujemną dynamikę zmian.

Wykres 8. Pozycja gmin – wymiar środowiskowy

Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

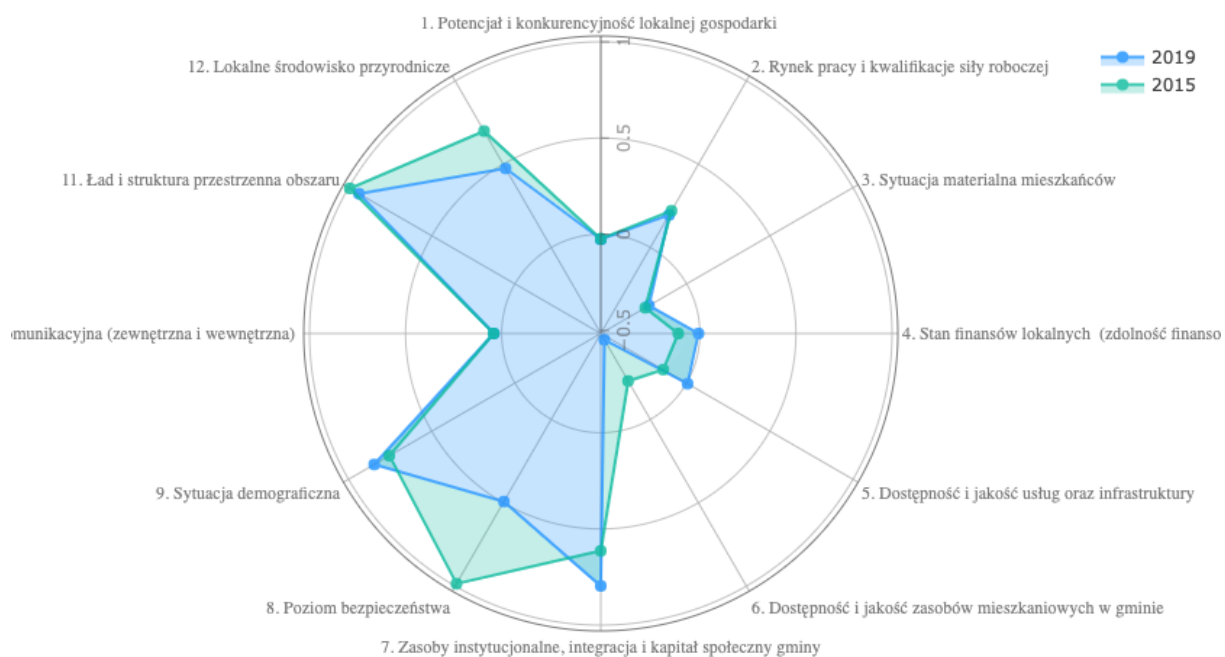
Podsumowanie

Ogólna analiza partnerstwa w Monitorze Rozwoju Lokalnego pozwala na rozpoznanie obszarów, w których sytuacja uległa największej zmianie – poprawie lub pogorszeniu. Możliwe jest również wskazanie tych obszarów, które są mocną lub słabą stroną partnerstwa w odniesieniu do właściwych grup porównawczych. Zmian na przestrzeni lat 2015-2019 w poszczególnych obszarach zobrazowano na poniższym wykresie radarowym.

Wykres 9. Wskaźnik rozwoju na początku i końcu okresu (w obszarach)

Źródło: partnerstwa.monitorrozwaju.pl.

Wartość wskaźnika syntetycznego w obszarach

Obszary posiadające szczególnie wysoki wskaźnik syntetyczny dla całego partnerstwa to:

- 11. Ład i struktura przestrzenna obszaru (0,94)
- 9. Sytuacja demograficzna (0,85)
- 7. Zasoby instytucjonalne (0,80).

Obszary, w których wskaźnik syntetyczny jest ujemny:

- 6. Dostępność i jakość zasób mieszkaniowych (-0,48)
- 3. Sytuacja materialna mieszkańców (-0,23).

Zmiany wartości wskaźnika syntetycznego w obszarach

Na przestrzeni lat 2015-2019 najwyższą dynamikę wzrostu zaobserwowano w następujących obszarach:

- 5. Dostępność i jakość infrastruktury (+0,15)
- 7. Zasoby instytucjonalne (+0,19).

Największe pogorszenie (ujemna dynamika wzrostu) wystąpiło w obszarach:

- 8. Poziom bezpieczeństwa (-0,5)
- 6. Dostępność i jakość zasób mieszkaniowych (-0,25)
- 12. Lokalne środowisko przyrodnicze (-0,23).

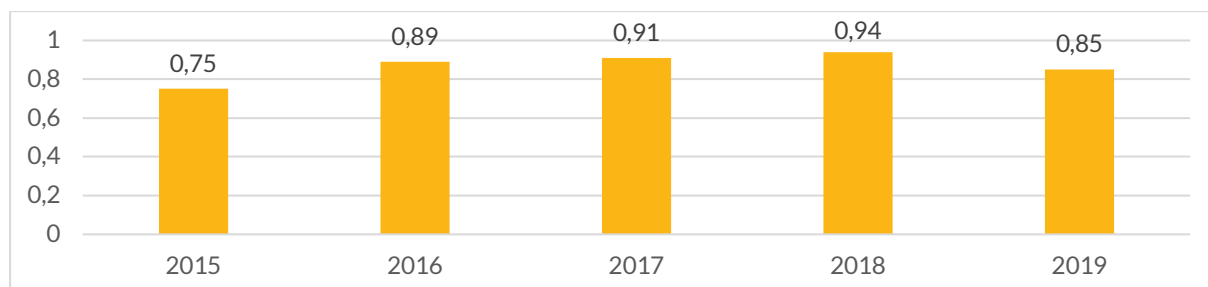
2.2. Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa

2.2.1. Sytuacja demograficzna

Prowadzenie prawidłowej i efektywnej polityki rozwoju nie jest możliwe bez posiadania wiarygodnej informacji na temat liczby ludności. Faktyczna liczba ludności wraz z jej cechami jakościowymi na danym obszarze, zwłaszcza takimi jak struktura wieku, jest bowiem podstawową zmienną warunkującą popyt na określone usługi publiczne. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego i społecznego potencjał demograficzny tkwiący w społecznościach lokalnych jest ważnym elementem szans rozwojowych danego regionu. W najlepszej sytuacji są obszary charakteryzujące się relatywnie korzystną strukturą według płci i wieku, dodatnią dynamiką populacji czy prężnością zdarzeń demograficznych.

Sytuacja partnerstwa – MRL

Wykres 10. Sytuacja demograficzna partnerstwa – wskaźnik rozwoju

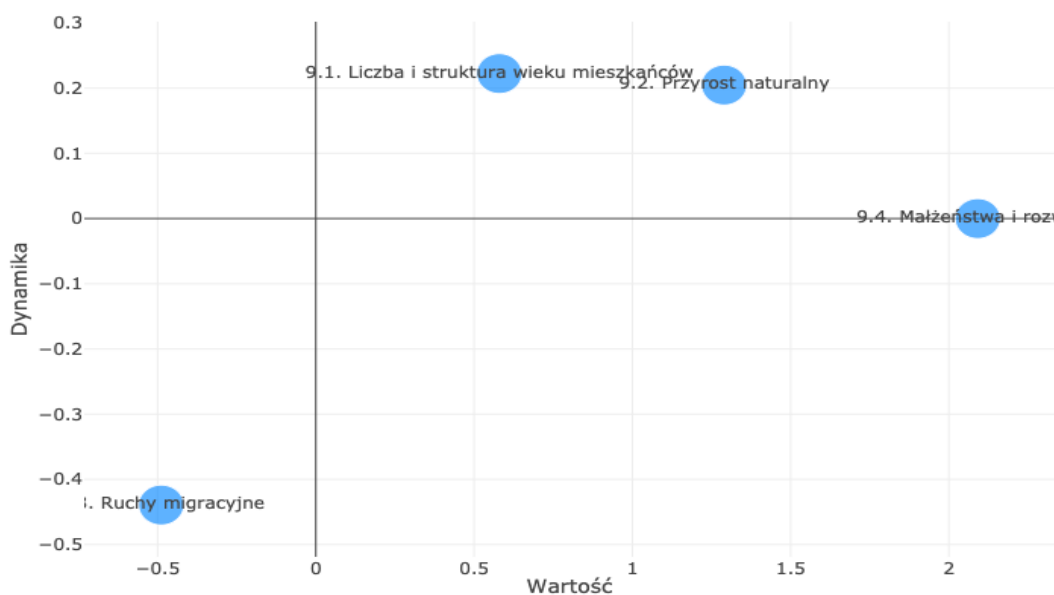
Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Wskaźnik rozwoju w obszarze sytuacja demograficzna ma wartość dodatnią, w latach 2015-2019 oscylował w przedziale od 0,75 do 0,85. W porównaniu do grupy porównawczej partnerstwo posiada bardziej korzystną sytuację demograficzną. Na wskaźnik rozwoju składają się następujące podobszary:

- liczba i struktura wieku mieszkańców
- przyrost naturalny
- małżeństwa i rozwody
- ruchy migracyjne.

W obszarze „Liczba i struktura wieku mieszkańców” oraz „Przyrost naturalny” następuje ciągła poprawa (dodatnia dynamika wzrostu oraz dodatnia wartość standaryzowana). Najwyższą wartość standaryzowaną posiada wskaźnik „Małżeństw i rozwodów”. Najmniej korzystne zjawiska demograficzne w partnerstwie związane są z ruchami migracyjnymi (ujemna dynamika wzrostu oraz ujemna wartość standaryzowana).

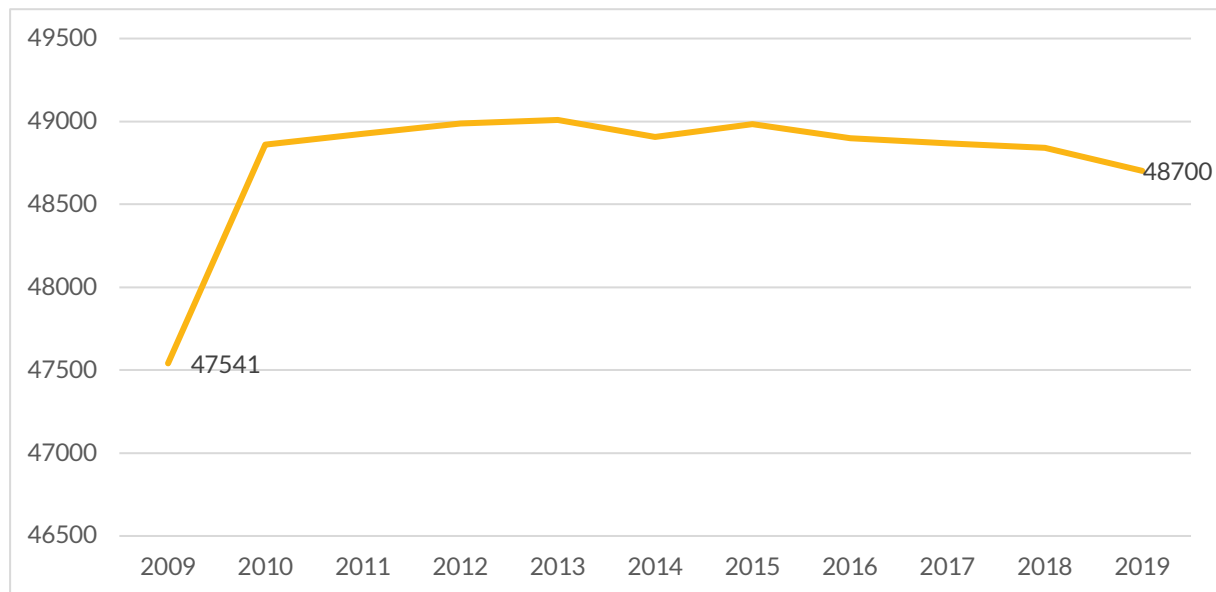
Wykres 11. Rozkład wartości dla wskaźników w obszarze sytuacja demograficzna partnerstwa

Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Liczba ludności obszaru partnerstwa wynosiła w 2019 roku 48 700 osób i wzrosła o 1 159 osób w porównaniu do roku 2009. Jednak od 2014 roku (poza rokiem 2015) liczba ludności systematycznie spada (wykres 12).

Wykres 12. Liczba ludności ogółem w latach 2009-2019

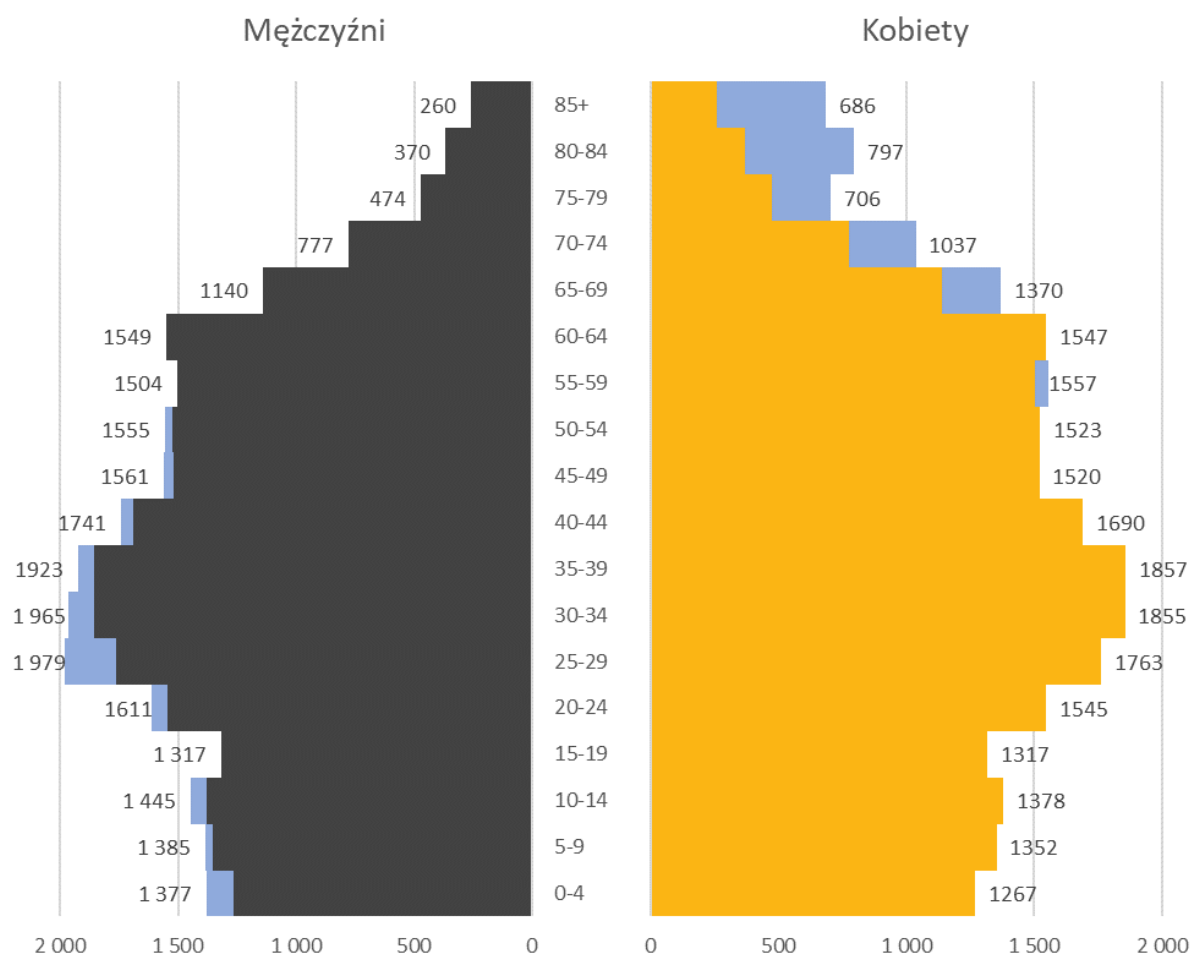
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W roku 2019 najliczniejszą grupę mieszkańców obszaru partnerstwa stanowiły osoby w wieku 25-29 lat (3 742 osób, w tym 1 763 kobiet i 1 979 mężczyzn), 30-34 lat (3 820 osób, w tym 1 855 kobiet i 1 965 mężczyzn) oraz 30-39 lat (3 780 osób, w tym 1 857 kobiet i 1 923 mężczyzn).

W latach 2009-2019 największy wzrost liczby ludności zanotowano w grupie wiekowej 60-64 lat, 65-69 lat oraz 70-74 lat, natomiast największy spadek w grupie osób w wieku 15-19 lat, 20-24 lata i 25-29 lat⁸. Grupa wiekowa 25-29 lat z jednej strony stanowi jedną z najbardziej licznych grup obszaru partnerstwa, a z drugiej strony należy do grup, w których liczba osób spadła w roku 2019 w porównaniu do roku 2009. Aktualny stan wieku obszaru partnerstwa oraz jego przyszłą strukturę przedstawia piramida wieku i płci (wykres 13). Stosunkowo szeroka, choć węższa niż w rocznikach starszych, podstawa piramidy wskazuje na wysoki przyrost naturalny. Jednocześnie zwiększa się liczebność roczników starszych, co wskazuje, że sukcesywnie będzie następowało starzenie się społeczeństwa, gdyż coraz liczniejsza będzie grupa osób 65+. W 2019 roku indeks starości demograficznej, który prezentuje obciążenie grupy najstarszej najmłodszą grupą wieku (w tym przypadku 0-14 i 65+ lat) wynosił 92,84, co oznacza, że w przypadku obszaru partnerstwa mamy do czynienia z coraz bardziej starzejącym się społeczeństwem.

⁸ Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych.

Wykres 13. Piramida wieku i płci dla obszaru partnerstwa dla roku 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Na piramidzie wieku dla obszaru partnerstwa można zaobserwować, że istnieje niewielka przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Na 100 mężczyzn przypada nieco ponad 103 kobiety; jest to wartość niższa w porównaniu do średniej dla Polski (107).

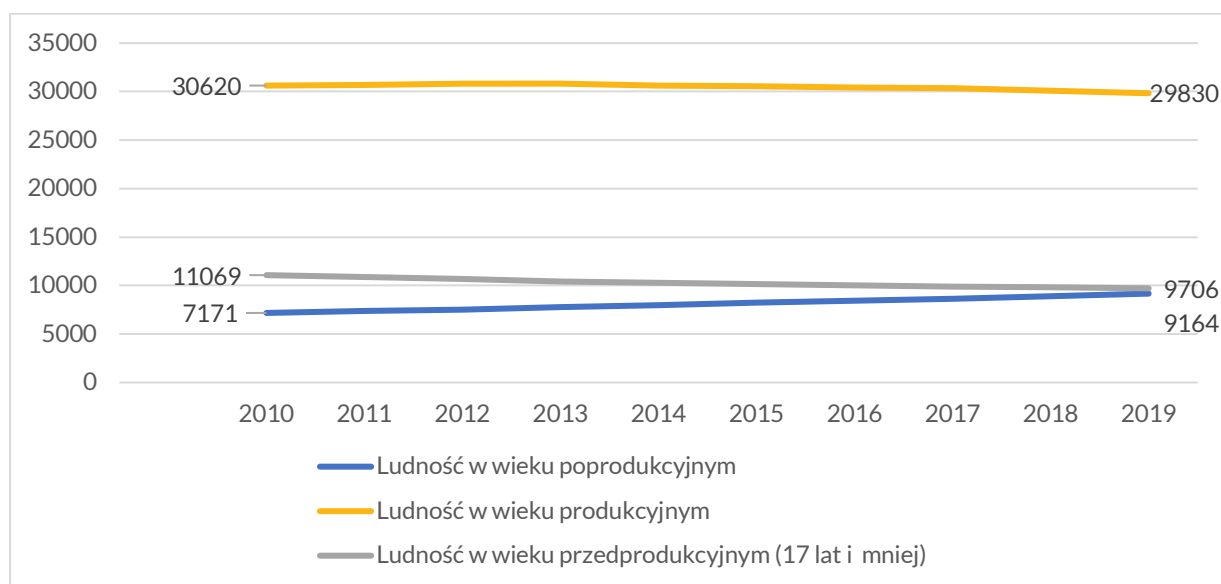
Liczebność funkcjonalnych grup wieku

Strukturę populacji odzwierciedla również stan i zmiana liczebności w tzw. funkcjonalnych grupach wieku – przedprodukcyjnym, produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Z ekonomicznego punktu widzenia ważne są relacje pomiędzy ludnością nieprodukcyjną a produkcyjną. Postępujący wzrost obciążenia ludności produkcyjnej ludnością w wieku poprodukcyjnym stanowi ważne wyzwanie dla polityki społeczno-ekonomicznej państwa w zakresie świadczeń emerytalnych. Na wartość ogólnego współczynnika obciążenia ekonomicznego wpływają udziały ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym. Obciążenie ludnością przedprodukcyjną,

a więc dziećmi i młodzieżą, jest istotne z punktu widzenia zapotrzebowania na odpowiednią infrastrukturę społeczną (żłobki, przedszkola, szkoły, internaty).

W 2019 r. w obszarze partnerstwa zamieszkiwało 29 830 osób w wieku produkcyjnym; w porównaniu z 2010 r. liczba ta zmalała o 790 osób. Na wykresie uwidocznione zostało zjawisko starzenia się społeczeństwa; liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2010-2019 wzrosła o 1 993 osoby, natomiast liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 1 363 osób.

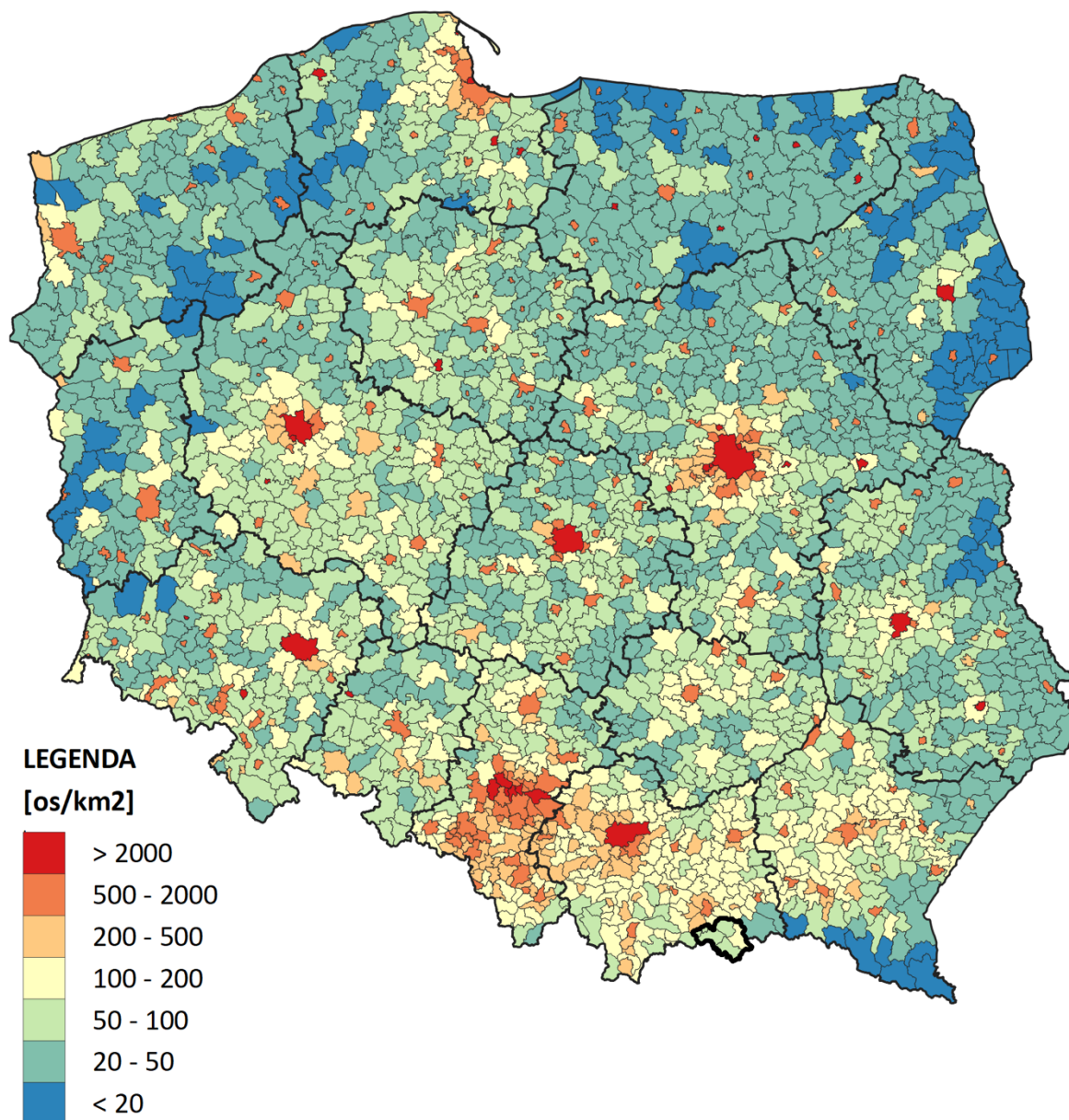
Wykres 14. Liczba ludności w funkcjonalnych grupach wieku w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Podstawowym miernikiem obok liczby ogólnej i liczby w tzw. funkcjonalnych grupach wieku jest gęstość zaludnienia, stosowana dla określenia rozmieszczenia ludności na danym obszarze, określenia, które obszary są mniej lub bardziej zaludnione oraz porównania atrakcyjności osadniczej różnych obszarów. Największą gęstość zaludnienia posiada Krynica-Zdrój (115 osób/km²). Średnia gęstość zaludnienia obszaru partnerstwa to 84,4 osoby/km², jest to gęstość o 30% mniejsza niż średnia gęstość zaludnienia Polski (121,17 osoby/km²).

Rysunek 4. Gęstość zaludnienia

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS za 2019 rok.

Tabela 5. Gęstość zaludnienia

Nazwa gminy	Gęstość zaludnienia (osoba/km ²)
Krynica-Zdrój	115
Łabowa	51
Muszyna	82
Piwniczna-Zdrój	84
Rytm	90
Wartość średnia	84,4

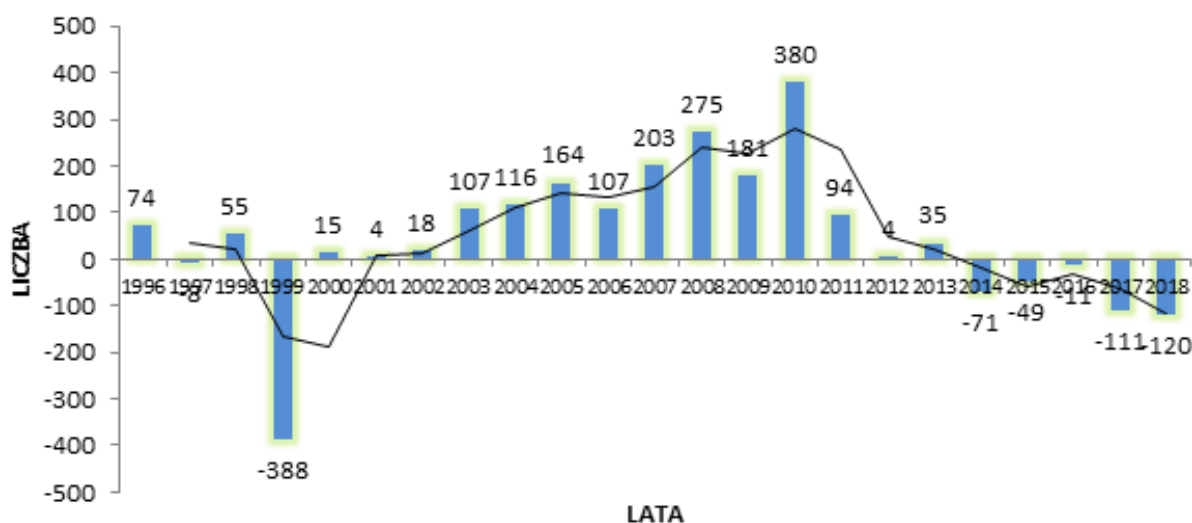
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Potencjał demograficzny

Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój regionów. Najczęściej jest on definiowany jako „siła napędowa” tkwiąca w zasobach ludzkich, a więc przede wszystkim w liczbie ludności i jej strukturze wiekowej. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców to tzw. wskaźnik Floridy, ilustruje on wielkość najbardziej kreatywnej grupy mieszkańców. Obrazuje przyszły potencjał i atrakcyjność obszaru dla młodych mieszkańców, którzy są w wieku najbardziej rozwojowym pod względem demograficznym, społecznym i gospodarczym. Na wykresie można zauważyć, że populacja najbardziej kreatywnych i mobilnych mieszkańców w obszarze partnerstwa maleje od 2013 roku.

Wykres 15. Liczba osób w wieku 25-34 (różnica rok do roku)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Przyrost naturalny i saldo migracji

Wraz z urodzeniami i zgonami, napływ oraz odpływ migracyjny są głównymi czynnikami określającymi rozwój liczby ludności.

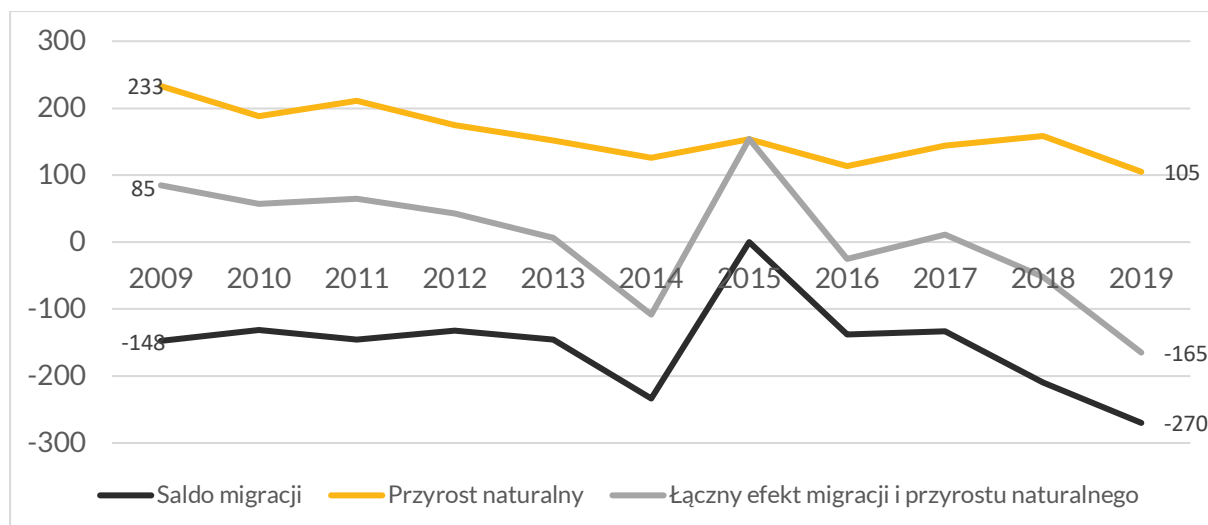
Wg danych Monitora Rozwoju Lokalnego ruchy migracyjne w partnerstwie są najmniej korzystnym zjawiskiem związanym z demografią. Na wykresie 16. zobrazowano zmiany liczby ludności w obszarze partnerstwa w latach 2009-2019. Przyrost naturalny jest dodatni, jednakże na przestrzeni 10 lat zmalał od 233 osób do 105. Saldo migracji jest ujemne, wartość zmalała o 122 osoby⁹. W efekcie łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego jest ujemny, w 2019 r. było to 165 osób. To właśnie migracje oraz malejący przyrost naturalny wpływają na zmniejszanie się liczby mieszkańców obszaru partnerstwa.

W lutym 2021 roku przeprowadzono badania ankietowe wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających w obszarze partnerstwa. Choć prawie 43% uczniów chciałoby w przyszłości mieszkać na obszarze partnerstwa (35,29% – w miejscowości, w której mieszka, a 7,35% w innej miejscowości w obszarze partnerstwa), to jednak większość z nich wskazuje aktywność zawodową jako główny powód opuszczenia terenu partnerstwa. Za granicą chciałoby pracować 26% uczniów, 18,38% w innej miejscowości województwa małopolskiego, natomiast 8,09% w innym województwie. Rozmowy z przedstawicielami partnerów potwierdzają, że najczęstszą przyczyną wyjazdów mieszkańców obszaru partnerstwa

⁹ Saldo migracji w roku 2015 było na poziomie 0.

są kwestie związane z pracą zawodową takie jak: niskie zarobki oraz brak atrakcyjnych ofert pracy.

Wykres 16. Zmiany liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwoju.pl.

Tabela 6. Skumulowany przyrost naturalny, saldo migracji oraz klasyfikacja wg typologii Webba dla partnerstwa oraz poszczególnych gmin

	SKUMULOWANY PRZYROST NATURALNY	SKUMULOWANE SALDO MIGRACJI	TYPOLOGIA
PARTNERSTWO	5 255	-3 290	Typ A
Krynica-Zdrój	1 028	-2 107	Typ H
Łabowa	1 397	-1	Typ A
Muszyna	1 190	-218	Typ A
Piwniczna-Zdrój	1 200	-734	Typ A
Rytko	440	-232	Typ A

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie GUS BDL.

Wykorzystując typologię Webba, określającą związek pomiędzy ruchem naturalnym i migracyjnym, można określić zależności między przyrostem (ubytkiem) naturalnym oraz dodatnim (ujemnym) saldem migracji, które z kolei warunkują określony typ przyrostu rzeczywistego ludności. Według tej typologii partnerstwo można określić jako jednostkę aktywną demograficznie. Partnerstwo zostało zakwalifikowane jako

typ A – posiada ono dodatni przyrost naturalny, który przewyższa ujemne saldo migracji. Gminą, w której ubywa ludności jest Krynica-Zdrój, wg typologii Webba zakwalifikowana jako typ H. Występuje tam ujemne saldo migracji, które nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny. Pozostałe gminy zostały zakwalifikowane jako jednostki aktywne demograficznie (typ A).

Współczynnik dzietności

Współczynnik dzietności określa przeciętną liczbę dzieci, które urodziłaby kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego tj. w wieku 15-49 lat. Współczynnik dzietności gwarantujący tzw. prostą zastępowalność pokoleń wynosi około 2,1 dziecka na 1 kobietę. W Polsce w 2019 r. współczynnik dzietności wynosił 1,42. W obszarze partnerstwa jest on wyższy niż średnia krajowa i wynosi 1,58. Na 100 kobiet w wieku rozrodczym (15-19) przypada 158 dzieci, o 16 dzieci więcej niż przeciętnie w skali kraju.

Wykres 17. Współczynnik dzietności w obszarze partnerstwa w latach 1995-2019

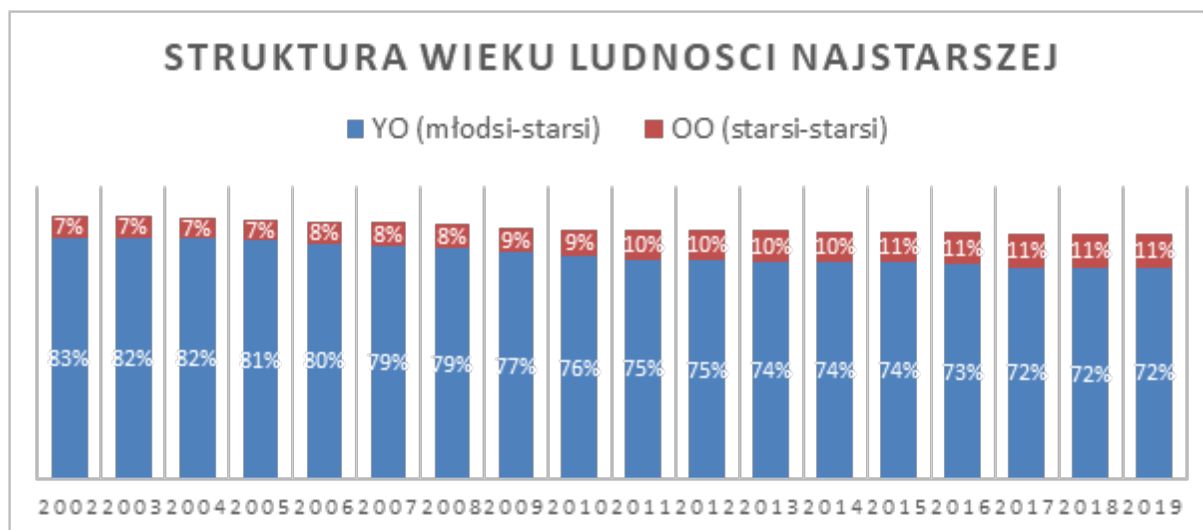
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie GUS BDL.

Struktura wieku ludności najstarszej

Zwiększająca się przeciętna długość życia, polepszająca się kondycja fizyczna osób starszych oraz wzrost aktywności zawodowej wśród osób po osiągnięciu wieku emerytalnego skłoniły badaczy do wyróżniania dwóch grup subpopulacji osób starszych: młodszy-starsi (young-old – w wieku 65-79) oraz starszy-starsi (oldest-old), zwykle definiowani jako grupa osób w wieku 80 lub 85 lat i więcej. Starzenie się subpopulacji osób starszych zwane jest w literaturze starzeniem podwójnym

(double ageing), polegającym na wzroście udziału osób sędziwych w strukturze osób w wieku 65 lat i więcej. Znajomość liczby i rozmieszczenia tej najstarszej kategorii ludności jest niezwykle ważna dla samorządów lokalnych i ośrodków opieki społecznej z punktu widzenia potrzeb w zakresie usług pielęgnacyjnych i zdrowotnych. W partnerstwie na przestrzeni lat 2002-2019 zwiększyła się liczba osób starszych powyżej 80 roku życia (wzrost z 7% do 11%), maleje liczba seniorów w wieku 65-79 lat.

Wykres 18. Struktura wieku ludności najstarszej w partnerstwie

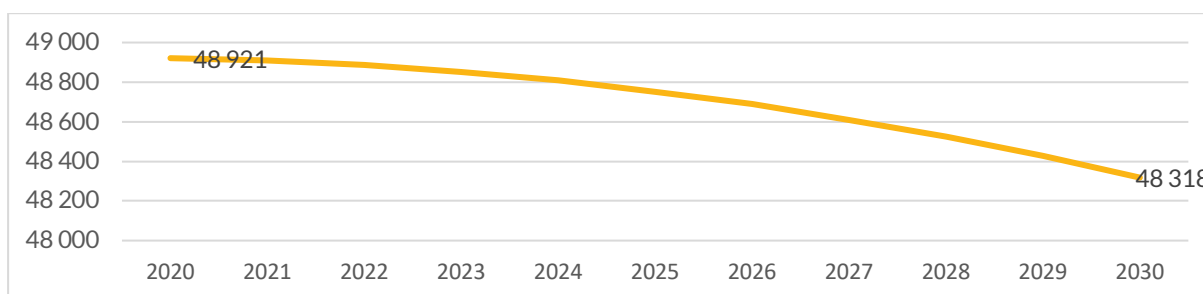

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie GUS BDL.

Prognoza demograficzna

W perspektywie 2020-2030 prognozowany jest nieznaczny spadek wielkości populacji o ok. 600 osób, co stanowi ok. 1,2% ludności. Dla porównania wg prognoz Eurostat, liczba mieszkańców Polski ma zmaleć o 4,4%, co pozwala wnioskować, że sytuacja partnerstwa jest korzystniejsza w odniesieniu do prognozowanych trendów w kraju.

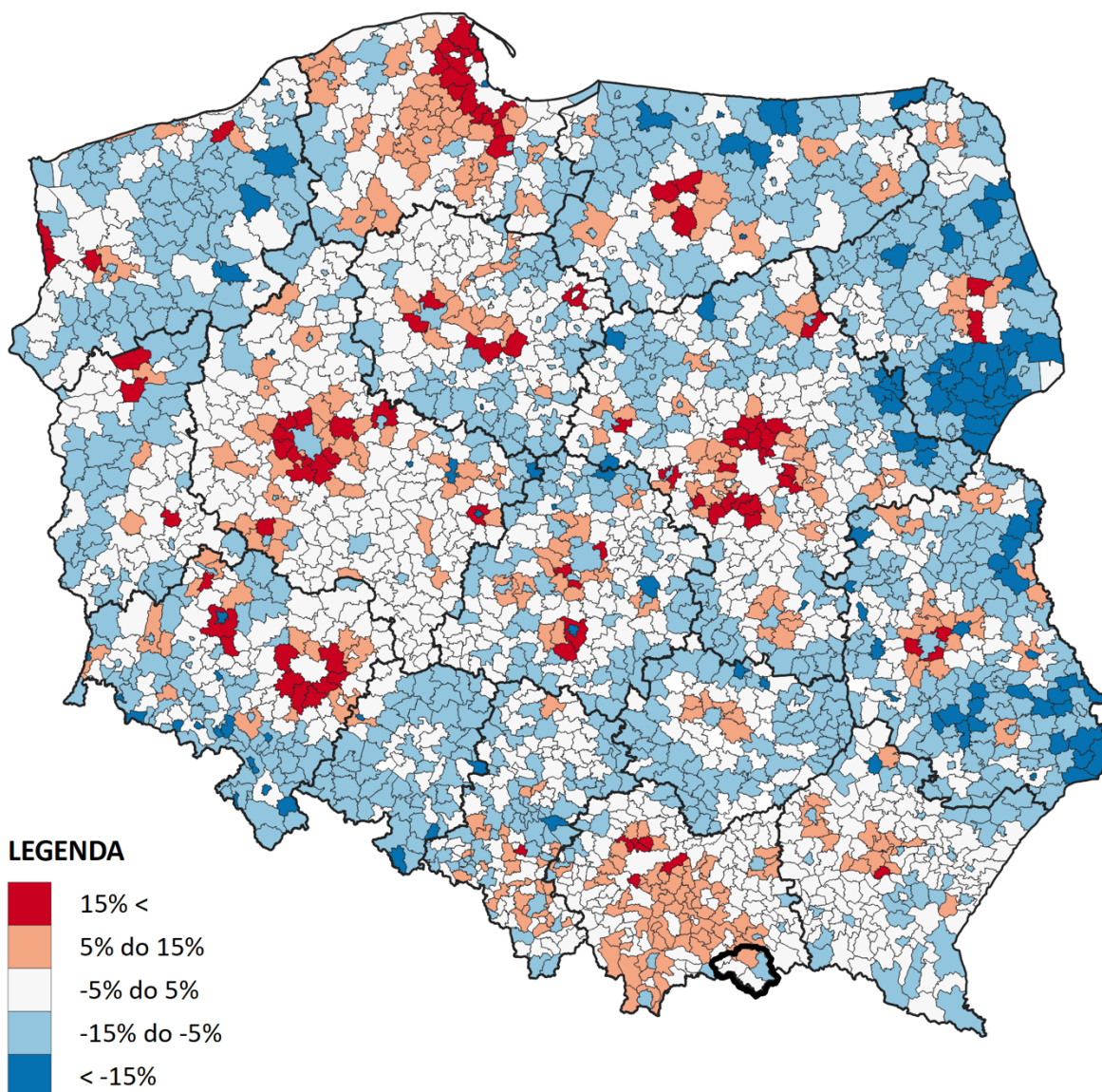
Wykres 19. Prognoza demograficzna obszaru partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Na rysunku 5. przedstawiono mapę Polski z zaznaczonym obszarem partnerstwa. Pozwala to porównać prognozowaną sytuację demograficzną gmin partnerstwa w 2030 roku na tle innych gmin w Polsce.

Rysunek 5. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.

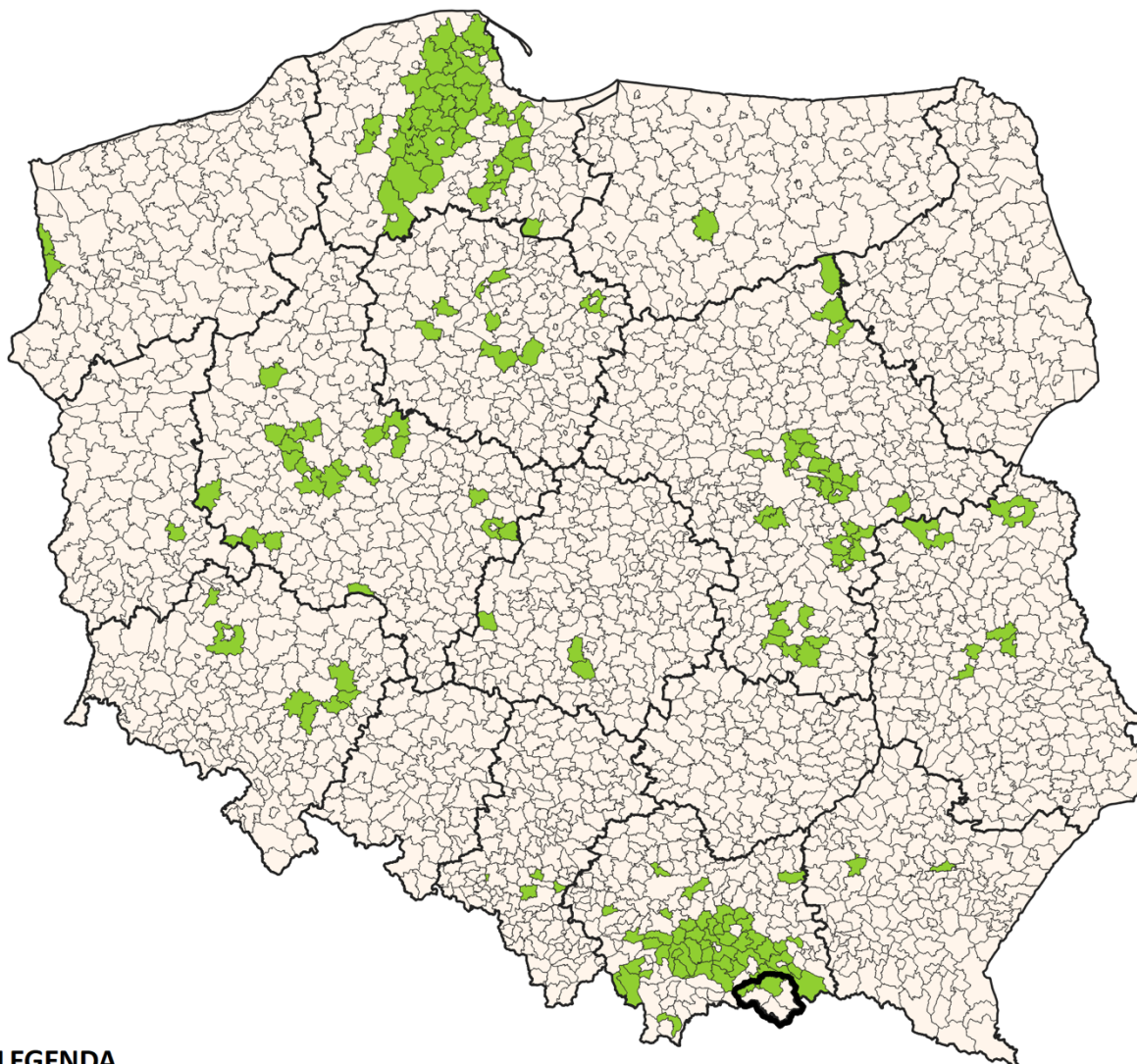

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030.

Na rysunku 6 przedstawiono mapę Polski z gminami, w których prognozowana jest większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym. Widać, że takich gmin w Polsce nie będzie zbyt wiele. Na terenie partnerstwa ludność w wieku przedprodukcyjny będzie przeważać nad grupą osób w wieku poprodukcyjnym w gminach Łabowa i Rytno. Do roku 2030 największy wzrost liczby osób

w partnerstwie prognozowany jest wśród osób w wieku poprodukcyjnym. Maleć będzie liczebność grupy w wieku produkcyjnym.

Rysunek 6. Gminy o prognozowanej większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym do roku 2030

LEGENDA

 gminy o większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym do roku 2030

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie „Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030”.

Podsumowanie:

- od 2014 obserwuje się spadek liczby ludności obszaru partnerstwa,
- zmniejszająca się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
- zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym,

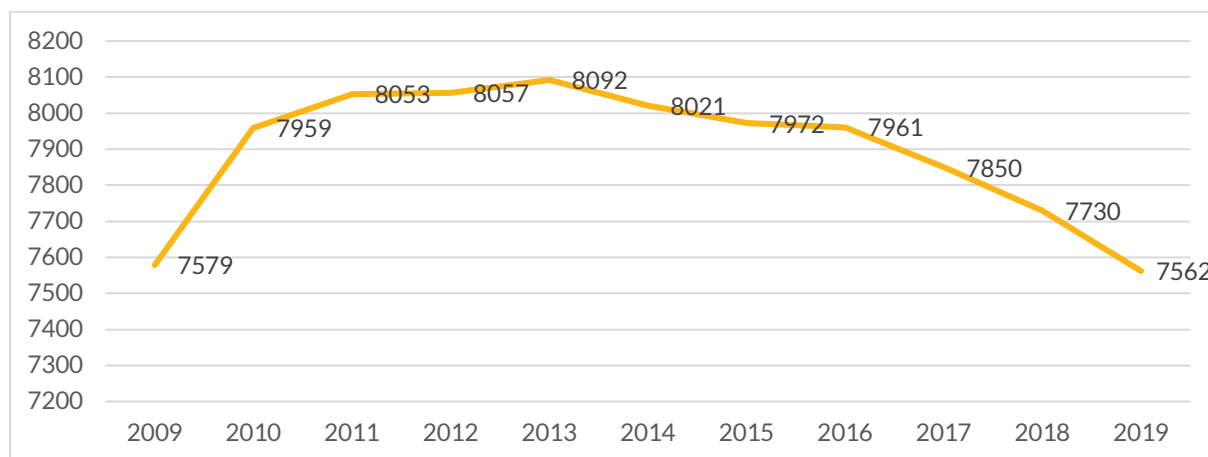

- dodatni (ale malejący) przyrost naturalny, przewyższający saldo migracji,
- ujemne saldo migracji, szczególnie wśród osób młodych.

2.2.2. Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych

W diagnozie sytuacji demograficznej wskazano, że liczba mieszkańców w wieku 25-34 maleje od 2014 roku. W latach 2013-2019 liczba ta spadła o 457 osoby.

Wykres 20. Liczba mieszkańców w wieku 25-34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

W obszarze partnerstwa zmienia się również liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Na przestrzeni lat 2009-2019 zmalała o 1 200 osoby. W partnerstwie występuje wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, w analizowanym przedziale czasowym odnotowano wzrost tej grupy o 2 157 osoby.

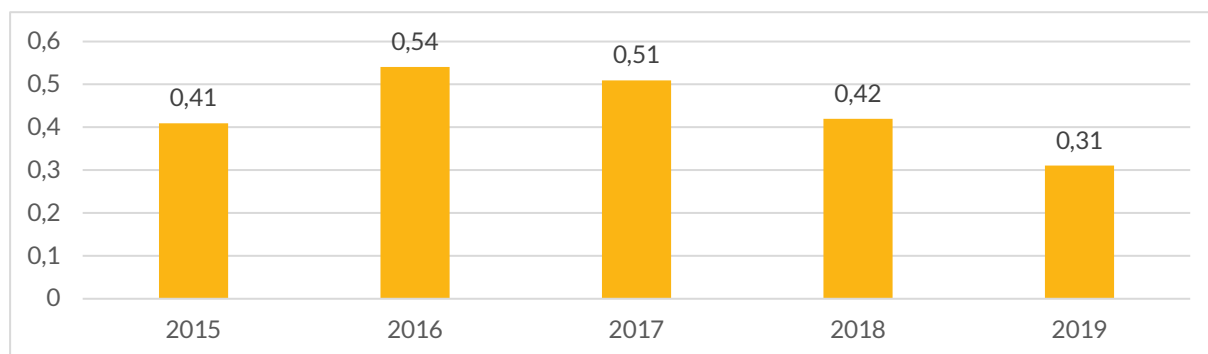
2.2.3. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów

2.2.3.1. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności

Potencjał społeczny

Liczba organizacji społecznych na obszarze partnerstwa jest wyższa niż w grupie porównawczej. W latach 2015-2019 wskaźnik liczby organizacji społecznych na 1000 mieszkańców wahał się w przedziale 0,31-0,54. Od 2016 roku wskaźnik ten maleje, z poziomu 0,54 do 0,31. W dalszym ciągu ilość organizacji społecznych w obszarze partnerstwa jest wyższa niż w grupie porównawczej, jednakże sytuacja ulega pogorszeniu.

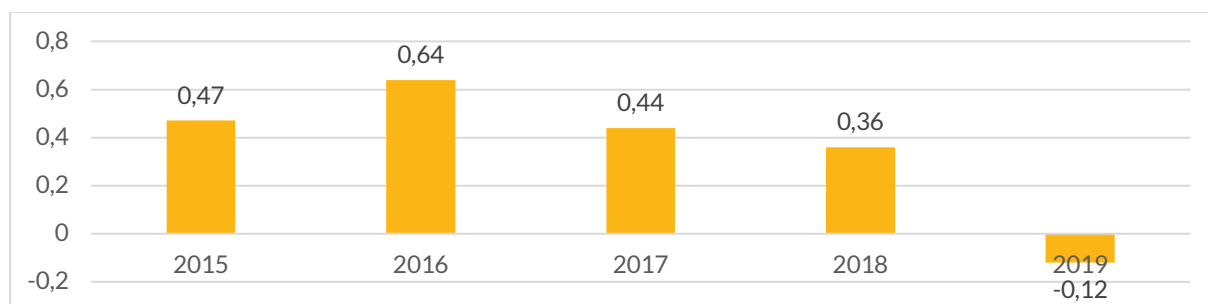
Wykres 21. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Od 2016 roku maleje liczba nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców. W 2019 r. wartość wskaźnika syntetycznego była ujemna (-0,12), sytuacja uległa pogorszeniu i jest gorsza niż w grupie porównawczej.

Wykres 22. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców (średnia 3-letnia)

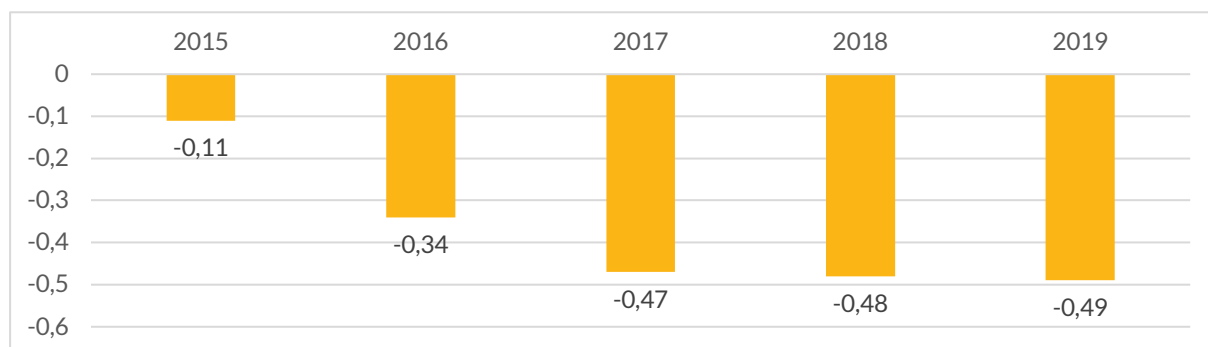

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Kwota wydatków z budżetów samorządów jako dotacje dla organizacji pożytku publicznego na obszarze partnerstwa jest niższa niż w grupie porównawczej. Zanotowano tu tendencję spadkową w tym zakresie i systematyczny spadek wartości wskaźnika (z -0,11 w 2015 r. do -0,49 w 2019 r.).

Wykres 23. Kwota wydatków na dotacje bieżące do organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Inną formą aktywności społecznej oraz obywatelskiej jest również wsparcie finansowe organizacji pozarządowych. Z analizy danych wynika, że rośnie liczba mieszkańców (podatników) obszaru partnerstwa, którzy wspierają finansowo różnego typu inicjatywy społeczne.

Tabela 7. Darowizny oraz 1% należnego podatku przekazane przez mieszkańców (podatników – osoby fizyczne) obszaru partnerstwa w latach 2017-2019¹⁰

	2017	2018	2019
1% należnego podatku przekazany na OPP – liczba podatników	14 793	15 001	15 868
1% należnego podatku przekazany na OPP – kwota	627 066 zł	707 472 zł	687 591 zł

¹⁰ Niektóre dane w tabeli odnoszące się do liczby podatników są orientacyjne. W systemie POLTAX wartości dotyczące podmiotów poniżej 10 w danej gminie nie są podawane do publicznej wiadomości, gdyż mogłoby to stanowić naruszenie tajemnicy skarbowej.

	2017	2018	2019
Darowizny na cele religijne – liczba podatników	powyżej 88	powyżej 103	powyżej 98
Darowizny na cele religijne – kwota darowizny	powyżej 94 959 zł	powyżej 122 224 zł	powyżej 117 037 zł
Darowizny krwiodawstwo – liczba podatników	powyżej 56	powyżej 47	powyżej 64
Darowizny krwiodawstwo – kwota darowizny	powyżej 10 447 zł	powyżej 9 922 zł	powyżej 12 587 zł
Darowizny na OPP – liczba podatników	powyżej 89	powyżej 113	powyżej 144
Darowizny na OPP – kwota darowizny	powyżej 78 950 zł	92 985 zł	89 920 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu POLTAX.

Sytuacja finansowa mieszkańców na obszarze partnerstwa

Nieco ponad 75% ankietowanych mieszkańców obszaru partnerstwa wskazało, że wysokość zarobków i płac jest jego słabą stroną.

50% respondentów badania określiło sposób gospodarowania pieniędzmi, uwarunkowany sytuacją finansową następującym stwierdzeniem: „Starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy”. 16% respondentów musi codziennie oszczędzać, natomiast 23,25% respondentów odpowiedziało, że „starcza im na wiele bez specjalnego oszczędzania”. Jedynie 6,25% respondentów „może sobie pozwolić na pewien luksus”.

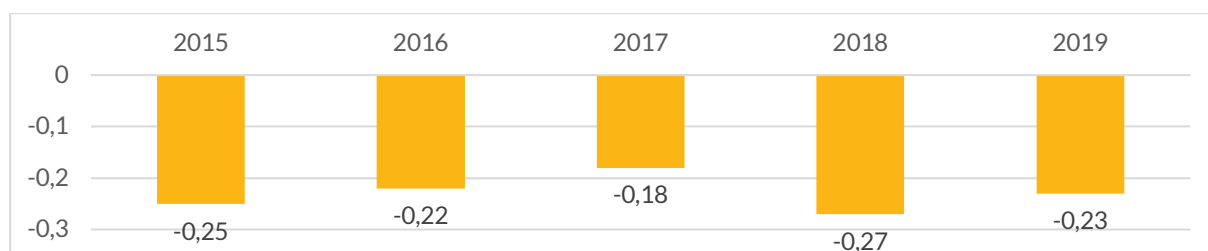
Również z danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego wynika, że sytuacja materialna mieszkańców w latach 2015-2019 była gorsza niż sytuacja mieszkańców

w podobnych jednostkach samorządu terytorialnego. Sytuacja ta uległa poprawie w 2019 r. w stosunku do 2018 r. Obszar „Sytuacja materialna mieszkańców” obejmuje dwa podobszary:

- Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania
- Wielkość majątku zakumulowanego przez mieszkańców gminy.

Negatywną dynamikę oraz wartość syntetyczną posiada podobszar „Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania”.

Wykres 24. Sytuacja materialna mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

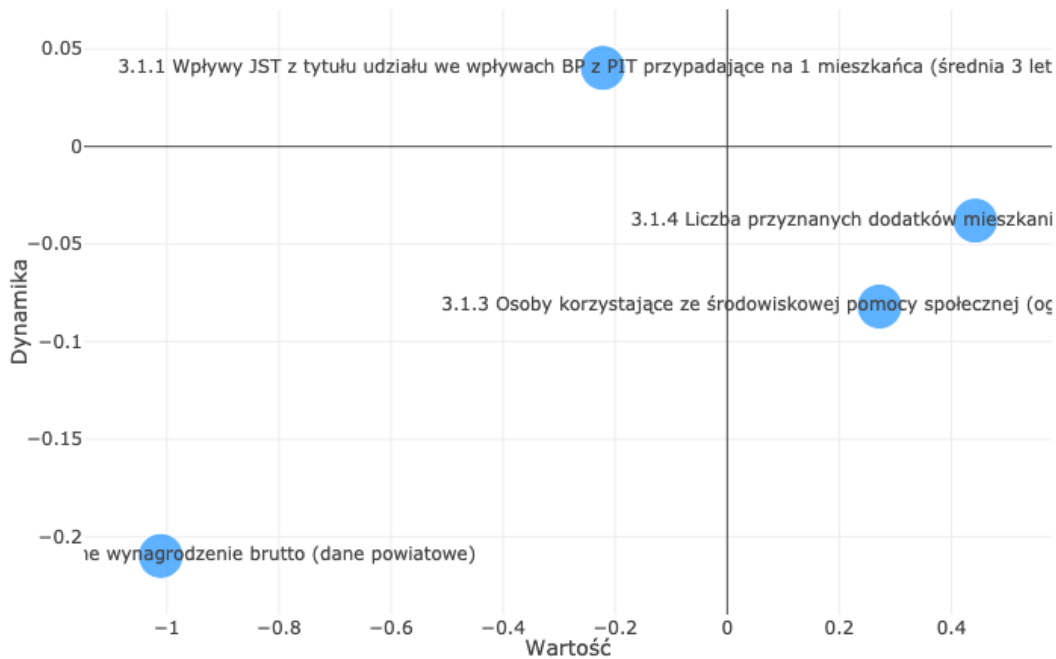
Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania

Podobszar ten zawiera 4 wskaźniki:

- Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca (średnia 3-letnia)
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)
- Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców
- Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców.

Najmniej korzystna sytuacja jest w obszarze „Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto”.

Wykres 25. Rozkład wartości dla wskaźników w podobszarze „Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania”

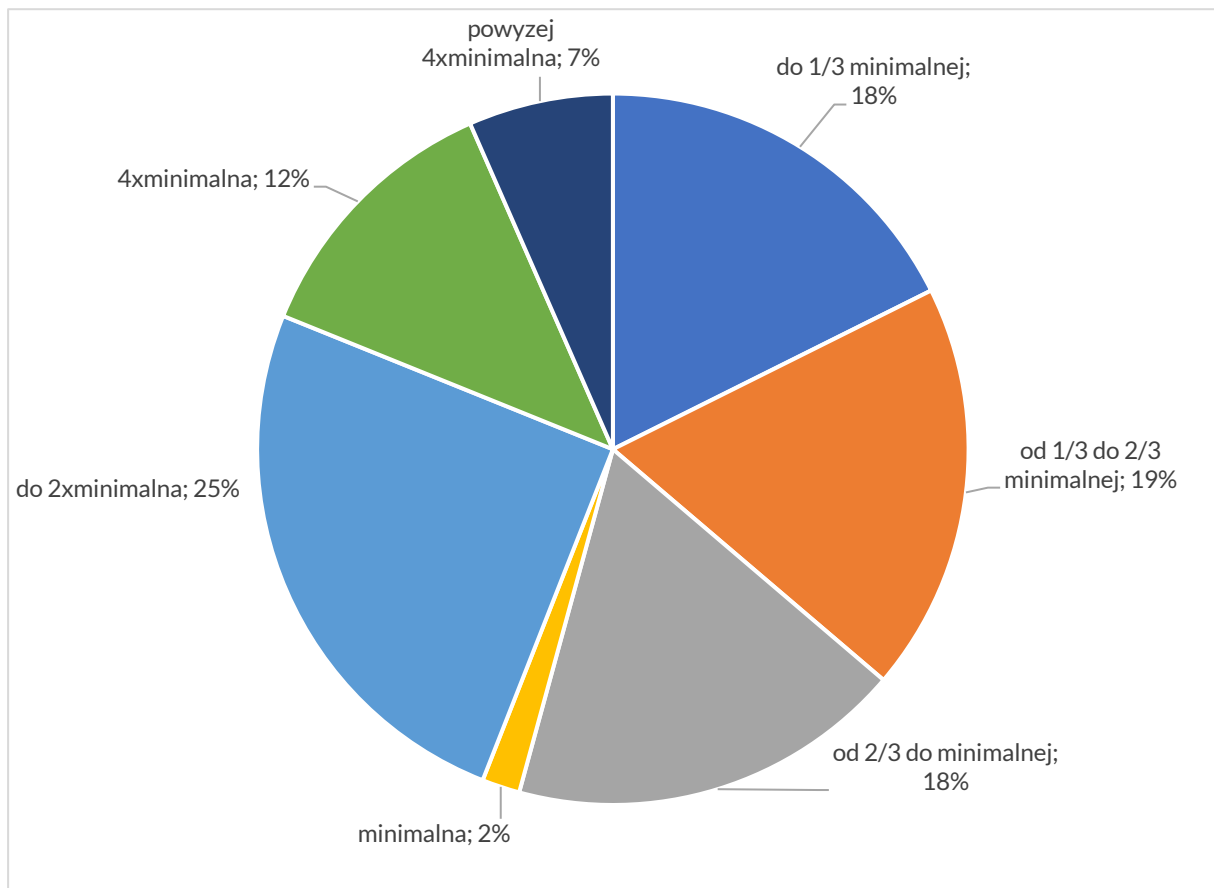

Źródło: partnerstwa.monitorrozwaju.pl.

Analizując rozkład wskaźników można zauważyć, że ujemna wartość standaryzowana oraz dynamika dotyczy przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Dane te odnoszą się do całego powiatu, jednakże są one niższe niż w grupie porównawczej i sytuacja ulega pogorszeniu. Według danych z POLTAX w 2019 r. 56% podatników uzyskało przychód równy lub mniejszy niż płaca minimalna, 25% równowartość dwukrotnego wynagrodzenia minimalnego i 19% przychód równy lub wyższy od czterokrotnego wynagrodzenia minimalnego. Dla porównania przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w 2019 r. 5169,06 zł w Polsce, natomiast w powiecie nowosądeckim było to 3909,31 zł¹¹. Zatem średnie wynagrodzenie na obszarze partnerstwa było o prawie 24% niższe niż w kraju.

¹¹ Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych.

Wykres 26. Struktura podatników wg kryterium dochodów w roku 2019

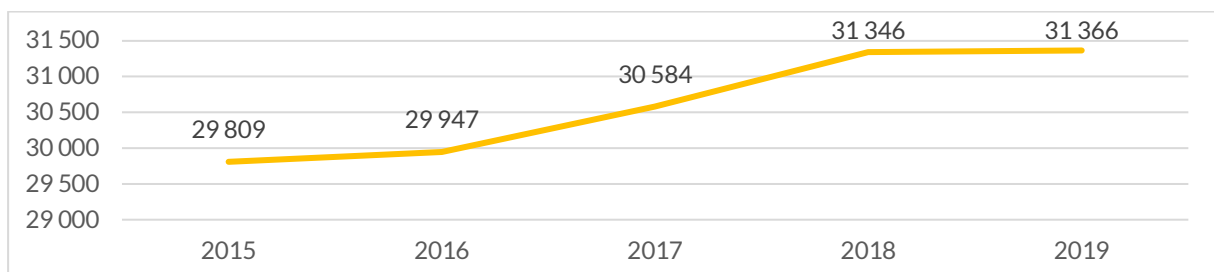

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych POLTAX.

Liczba podatników – osoby fizyczne

Liczba osób fizycznych uzyskujących dochód w 2019 r. wynosiła 31 366 podatników – osób fizycznych (w tym 3996 podatników to osoby prowadzące własną działalność gospodarczą). Liczba ta wzrosła o 1 557 osób w latach 2015-2019.

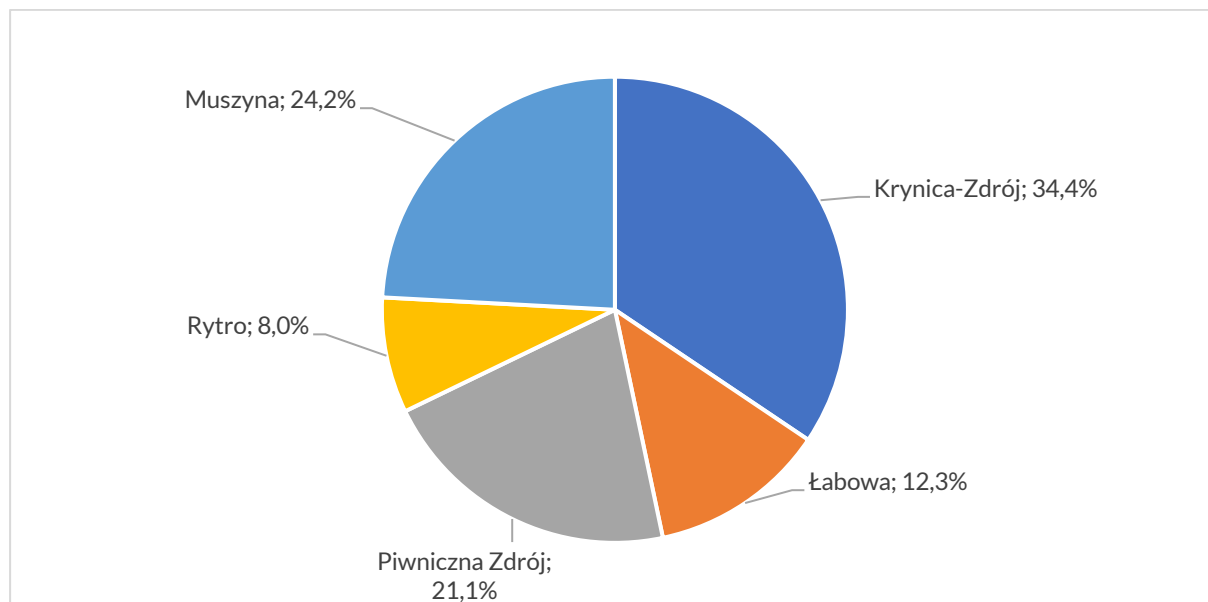
Wykres 27. Liczba podatników – osób fizycznych w obszarze partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX.

Największa liczba podatników – osób fizycznych w 2019 r. była w Krynicy-Zdroju. Stanowiło to 34,4% wszystkich podatników w partnerstwie, 24,2% wszystkich podatników to mieszkańcy Muszyny, natomiast 21,1% to mieszkańcy Piwnicznej-Zdroju. W Łabowej mieszkało 12,3% podatników, będących osobami fizycznymi, a w Rytrze 8%.

Wykres 28. Struktura liczby podatników – osób fizycznych w roku 2019

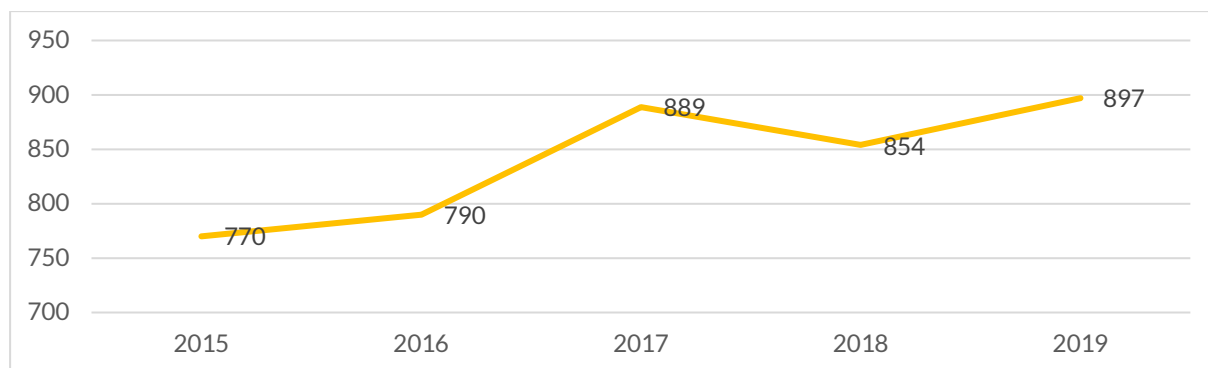

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych POLTAX.

Podatnicy z dochodami zagranicznymi

W obszarze partnerstwa udział podatników z dochodami zagranicznymi w latach 2015-2019 kształtował się w przedziale 2,6%-2,9%. W 2015 r. było to 770 osób, natomiast w 2019 r. – 897.

Wykres 29. Liczba osób w partnerstwie z dochodami zagranicznymi w latach 2015-2019

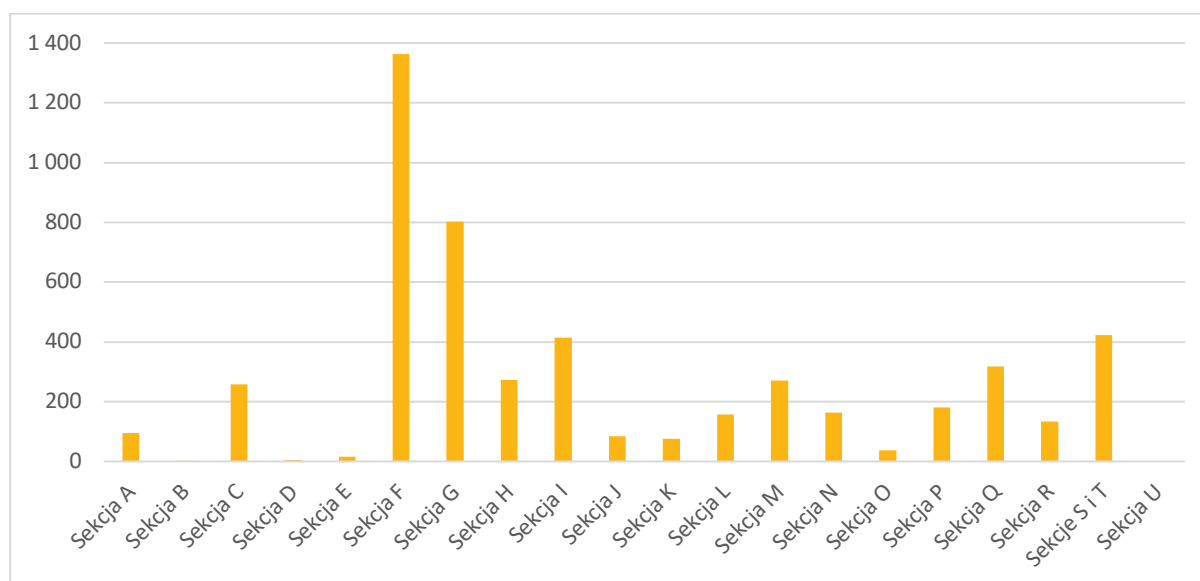
Opracowanie: opracowanie własne na podstawie danych POLTAX.

W 2019 roku spośród wszystkich podatników osiągających dochód zagraniczny: 24% to mieszkańcy Piwnicznej-Zdroju, 22% – Rytra, 20% – Łabowej, 20% – Muszyny. Najmniejsza liczba osób z dochodami zagranicznymi spośród wszystkich podatników była w Krynicy-Zdroju.

2.2.3.2. Potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych

W 2019 roku na obszarze partnerstwa zarejestrowanych było 5 069 podmiotów gospodarki narodowej (79% z nich stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą), a ich strukturę wg PKD przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 30. Podmioty gospodarki narodowej wg PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

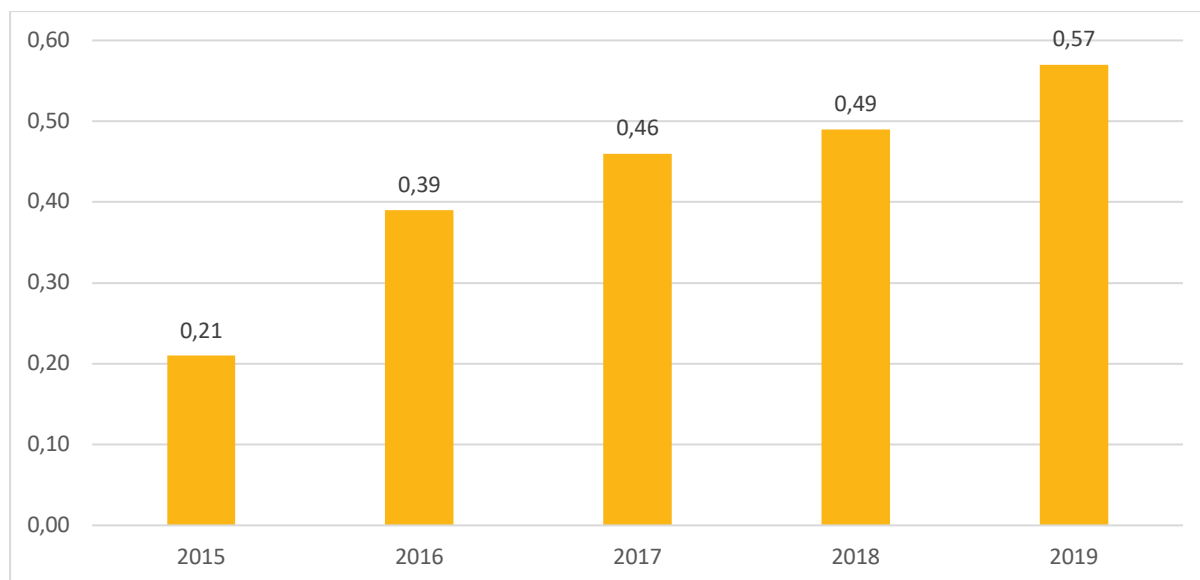
Dominującymi branżami gospodarki lokalnej obszaru partnerstwa są:

- budownictwo (sekcja F),
- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G),
- pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (sekcja S i T),
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I),
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q).

O kondycji lokalnych przedsiębiorstw świadczy wysokość wpływów do budżetów partnerów z podatku CIT. Na poniższym wykresie przedstawiono wskaźnik „Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku

produkcyjnym – średnia trzyletnia”. Wartość wskaźnika przyjmuje wartości dodatnie i od 2015 roku systematycznie wzrasta. Świadczy to o lepszej sytuacji w partnerstwie niż w grupie porównawczej.

Wykres 31. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku produkcyjnym – średnia trzyletnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

2.2.3.3. Potencjał partnerów

Stan finansów lokalnych

Diagnoza obszaru „Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)” odzwierciedla wpływ różnych czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych, w tym prowadzonej polityki finansowej na możliwości rozwojowe analizowanego partnerstwa. Z tego punktu widzenia omówione zostaną w szczególności wielkości budżetowe, które warunkują stabilność finansową i stanowią główne determinanty dla posiadanych możliwości finansowych w zakresie planowanych działań rozwojowych.

Mając na uwadze cel prowadzonej analizy, zidentyfikowane zostały kluczowe czynniki wpływające na poziom możliwości finansowych:

1. poziom nadwyżki operacyjnej,
2. poziom oraz struktura dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów budżetu,
3. obciążenie spłatą i obsługą zadłużenia,
4. absorpcja środków zewnętrznych.

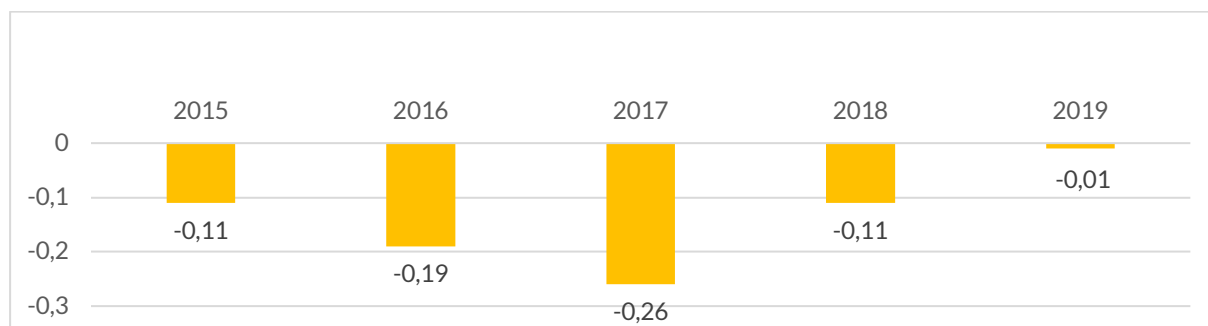
Poziom nadwyżki operacyjnej wyznacza potencjalny ogólny poziom finansowania wydatków rozwojowych. Ponadto wysokości nadwyżek operacyjnych w budżetach członków Partnerstwa, pomniejszone o przypadające na dany rok spłaty zadłużenia, pozwalają na planowanie nowych działań rozwojowych. Tym samym tak rozumiana nadwyżka operacyjna uwzględnia konsekwencje dotychczasowego zaangażowania finansowego poszczególnych członków partnerstwa. Potencjał rozwojowy partnerstwa w ujęciu finansowym zależy od tego, czy poszczególne JST stabilnie generują nadwyżkę operacyjną i czy ta nadwyżka będzie występowała również w kolejnych latach. W praktyce oznacza to konieczność przeanalizowania źródeł dochodów bieżących, zwłaszcza podatkowych jak również poziomu wydatków bieżących.

Analiza kondycji finansów lokalnych jednostek tworzących partnerstwo pozwoli zidentyfikować możliwości finansowania działań rozwojowych, ale i zobaczyć jak realizowano politykę finansową w latach 2015-2019.

Kształtowanie się sytuacji w całym obszarze „Stan finansów lokalnych” prezentuje wskaźnik syntetyczny, który stanowi średnią wskaźników syntetycznych gmin będących członkami partnerstwa w relacji do innych JST z tej samej grupy porównawczej. Umieszczenie na wykresie w jednej z czterech części wskazuje na sytuację członków Partnerstwa względem przyjętej grupy porównawczej.

Na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego możliwe jest syntetyczne spojrzenie na stan finansów lokalnych w partnerstwie w latach 2015-2019. W latach 2015-2017 wskaźnik ten ulegał systematycznemu pogorszeniu; osiągając najniższą wartość na poziomie -0,26. W roku 2019 wskaźnik uległ poprawie i wyniósł -0,01; zatem ogólny stan finansów lokalnych jednostek tworzących partnerstwo był minimalnie gorszy w porównaniu do innych jednostek z właściwych im grup porównawczych.

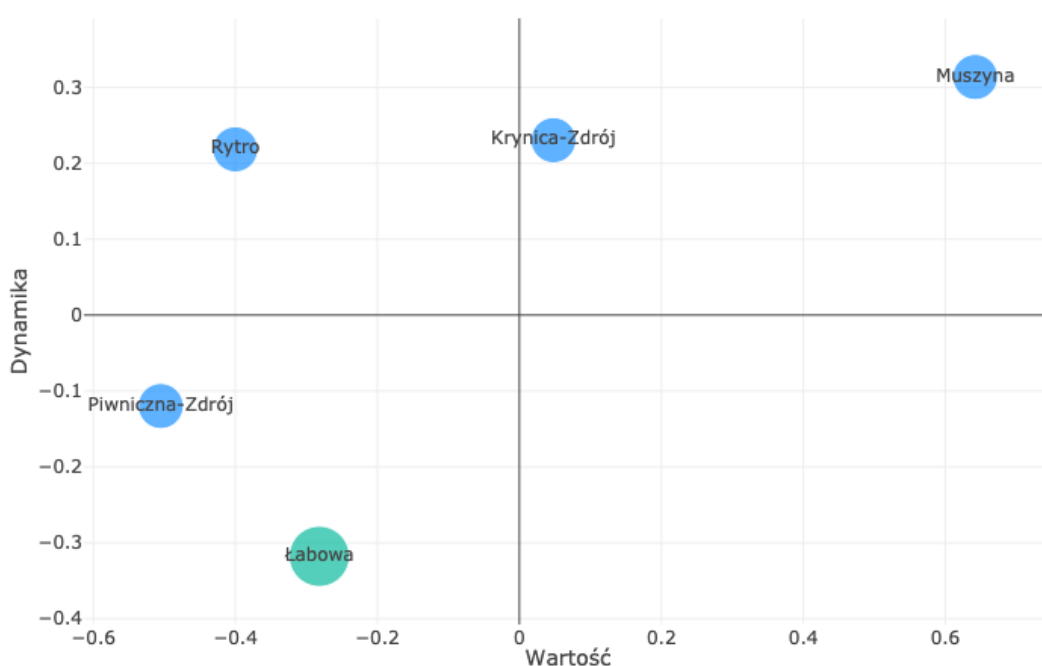
Wykres 32. Stan finansów lokalnych – wskaźnik ogólny partnerstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Na wartość wskaźnika syntetycznego w obszarze „Stan finansów lokalnych” mają wpływ relacje odnoszące się do udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Ponadto na poziom wskaźnika syntetycznego mają wpływ wskaźniki prezentowane w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które dotyczą wysokości nadwyżki operacyjnej, kwoty zadłużenia pozostającego do spłaty, a także kwoty wydatków majątkowych na projekty współfinansowane ze środków UE. Wzrost wskaźnika syntetycznego dla obszaru będzie oznaczać poprawę sytuacji finansów lokalnych analizowanych z punktu widzenia możliwości finansowania rozwoju.

Wykres 33. Finanse lokalne – pozycja gmin

Źródło: partnerstwa.monitorrozwaju.pl.

Patrząc na stan finansów w poszczególnych gminach, sytuacja lepsza oraz poprawiająca się względem grupy porównawczej, jest w Muszynie oraz Krynicy-Zdrój. Sytuacja gorsza, ale ulegająca poprawie (dodatnia dynamika) jest w gminie Rytko. W Piwnicznej-Zdroju oraz w Łabowej stan finansów lokalnych w porównaniu do właściwych grup porównawczych ulega pogorszeniu.

Dalsza część analizy będzie ukierunkowana przede wszystkim na:

- możliwość generowania nadwyżek operacyjnych,
- zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia,

- analizę obszaru ze względu na rodzaj realizowanego projektu w szczególności dla działań infrastrukturalnych,
- analizę ryzyka braku możliwości sfinansowania projektu przez poszczególnych partnerów.

Dokonując pogłębienia analizy, należy pamiętać, że wartość syntetyczna wskaźnika obszaru „Stan finansów lokalnych” wyniosła w 2019 roku -0,01, a w latach 2015-2019 sytuacja uległa poprawie, o czym świadczy dodatnia dynamika wzrostu 0,10. Poprawę sytuacji obrazują dane nominalne. W tabeli przedstawiono łączne wartości budżetów w partnerstwie. Dochody ogółem, wydatki ogółem oraz przychody wzrosły. Maleje kwota zadłużenia. Ogólny wynik operacyjny budżetu (w ujęciu brutto i netto) rośnie. Na koniec 2019 roku sytuacja finansowa całego partnerstwa była nieznacznie gorsza od sytuacji w grupie porównawczej.

Tabela 8. Łączna wartość budżetów w partnerstwie w latach 2015-2019.

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Dochody ogółem	200 755 845,39	227 283 409,31	236 536 080,81	262 942 361,37	294 757 871,83
Dochody bieżące	174 430 116,81	207 955 467,76	225 957 798,28	235 077 207,14	256 490 498,09
Dochody majątkowe	26 325 728,58	19 327 941,55	10 578 282,53	27 865 154,23	38 267 373,74
Wydatki ogółem	194 039 571,02	211 606 656,07	232 903 862,60	268 524 568,45	292 208 303,15
Wydatki bieżące	161 741 373,56	193 037 062,16	209 004 921,35	216 944 312,53	237 937 714,81
Wydatki majątkowe	32 298 197,46	18 569 593,91	23 898 941,25	51 580 255,92	54 270 588,34
Wynik budżetu	6 716 274,37	15 676 753,24	3 632 218,21	5 582 207,08	2 549 568,68
Przychody ogółem	14 163 958,23	10 874 038,46	20 677 294,94	16 265 211,53	20 123 488,64
Rozchody ogółem	10 006 194,14	9 823 501	9 601 066	6 660 800	9 343 318
Wynik finansowy budżetu	10 874 038,46	16 727 290,70	14 708 447,15	4 022 204,45	13 329 739,32
Kwota długu	104 681 194,72	94 857 693,72	89 253 206,25	84 256 614,21	91 165 270,35
Wynik operacyjny brutto	12 688 743,25	14 918 405,60	16 952 876,93	18 132 894,61	18 552 783,28
Spłata kredytów, pożyczek i wykup papierów wartościowych	9 871 226	9 823 501	9 601 066	6 540 800	9 043 318
Wynik operacyjny netto	2 817 517,25	5 094 904,60	7 351 810,93	11 592 094,61	9 509 465,28

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwoju.pl.

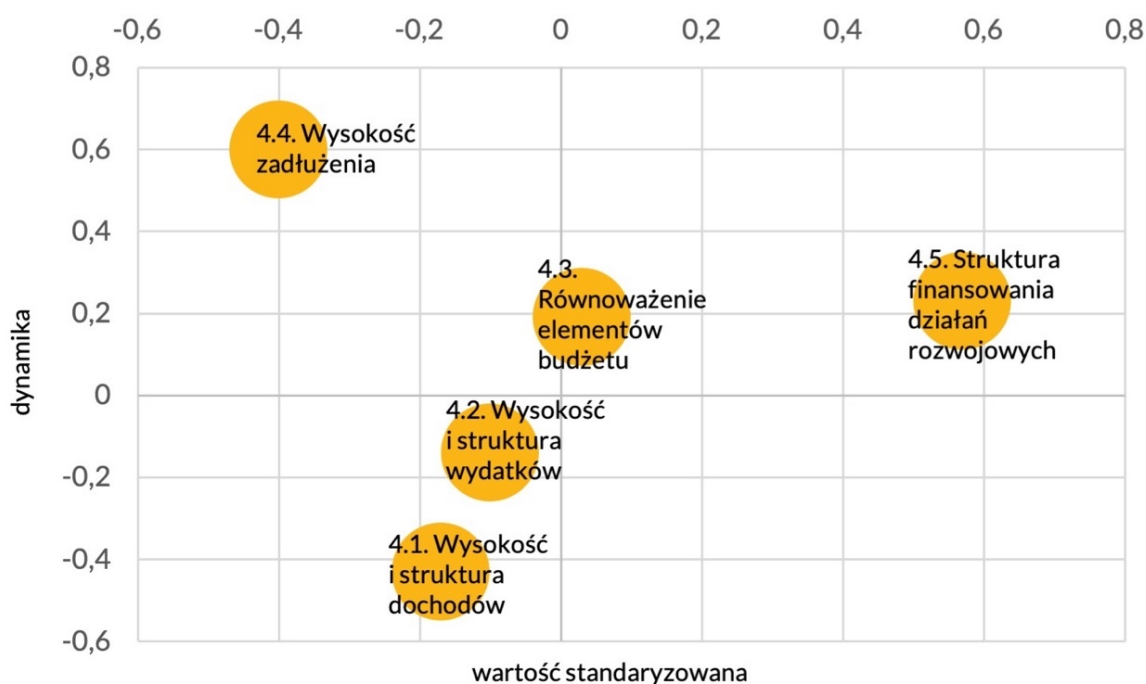
Charakterystyka podobszarów objętych analizą obszaru „Stan finansów lokalnych”

W związku z celem analizy i kluczowymi czynnikami wpływającymi na stan finansów lokalnych konieczne jest skoncentrowanie się przede wszystkim na następujących podobszarach:

- zrównoważenie elementów budżetu, na które wpływają:
  - wysokość i struktura dochodów, w tym poziom dochodów własnych;
  - wysokość i struktura wydatków, w tym poziom wydatków majątkowych;
- struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych;
- wysokość zadłużenia.

Ogólną sytuację w podobszarach obrazuje poniższy wykres.

Wykres 34. Dynamika wzrostu wskaźników syntetycznych w obszarze „Finanse lokalne”

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Wykres pokazuje rozkład wartości standaryzowanych poszczególnych wskaźników oraz ich dynamiki wzrostu. Wskaźniki dotyczące „Równoważenia elementów budżetu” oraz „Struktury finansowania działań rozwojowych” mają dodatnie wartości standaryzowane oraz dynamikę wzrostu – w tych obszarach sytuacja jest

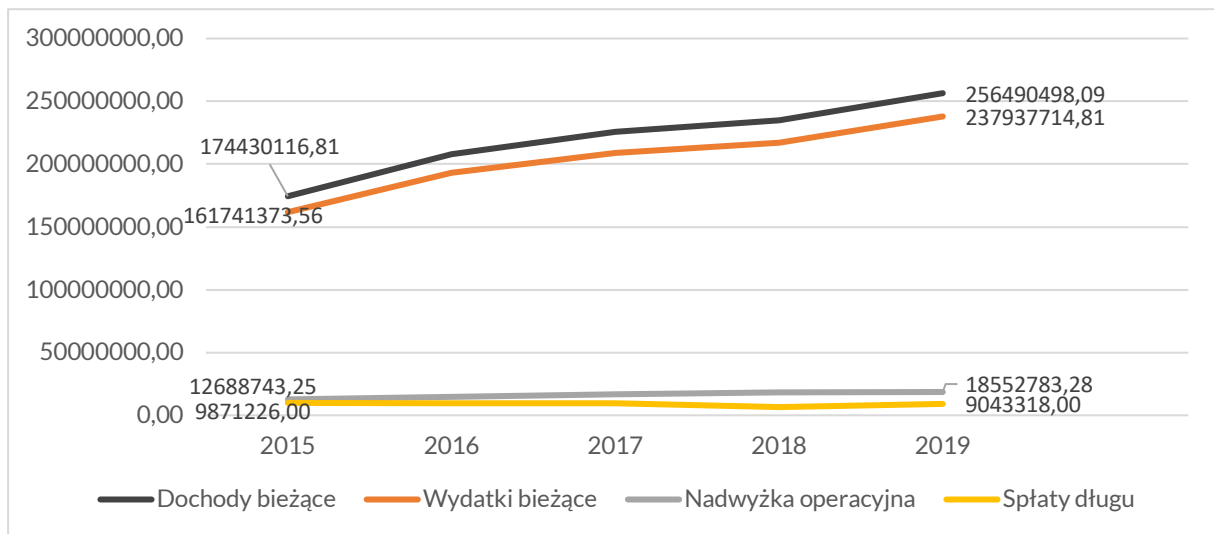
dobra i ulega systematycznej poprawie. Pozytywny trend można zaobserwować w wysokości zadłużenia; jest ono wyższe względem grup porównawczych, ale dynamika wzrostu jest dodatnia. Najmniej korzystna sytuacja występuje w dwóch obszarach „Wysokość i struktura wydatków” oraz „Wysokość i struktura dochodów”; zarówno wartość standaryzowana jak i dynamika wzrostu są ujemne.

Zrównoważenie elementów budżetu

Z punktu widzenia zdolności do finansowania rozwoju lokalnego istotne jest kształtowanie się poziomu nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi). Z jednej strony jest to wymóg ustawy, a z drugiej jedna z determinant do zwiększania zdolności spłaty i obsługi zadłużenia. Zatem uzyskana nadwyżka operacyjna może zostać przeznaczona na spłatę długu i/lub finansowanie zadań majątkowych w zależności od potrzeb gminy. Pożądany zatem jest wzrost poziomu nadwyżki operacyjnej zarówno brutto oraz nadwyżki operacyjnej netto (pomniejszonej o spłatę zadłużenia). Wartość wyniku operacyjnego netto informuje bowiem o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe. Jest to szczególnie istotne dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji przez poszczególnych członków partnerstwa (analizowanych odrębnie).

Wartość ogólnego wskaźnika syntetycznego w wymiarze „Zrównoważenie elementów budżetu” wyniosła w 2019 r. 0,03 – sytuacja jest nieco lepsza niż w grupie porównawczej. W ujęciu nominalnym nadwyżka operacyjna w całym partnerstwie w latach 2015-2019 wzrosła z 12 688 743,25 zł do 18 552 783, 28 zł. Spłaty długu pozostają na podobnym poziomie ok. 9 mln zł, jednakże nieco zmalały w omawianym przedziale. Zrównoważenie elementów budżetu w partnerstwie zaprezentowano na wykresie liniowym.

Wykres 35. Zrównoważenie elementów budżetu partnerstwa (wartości nominalne)

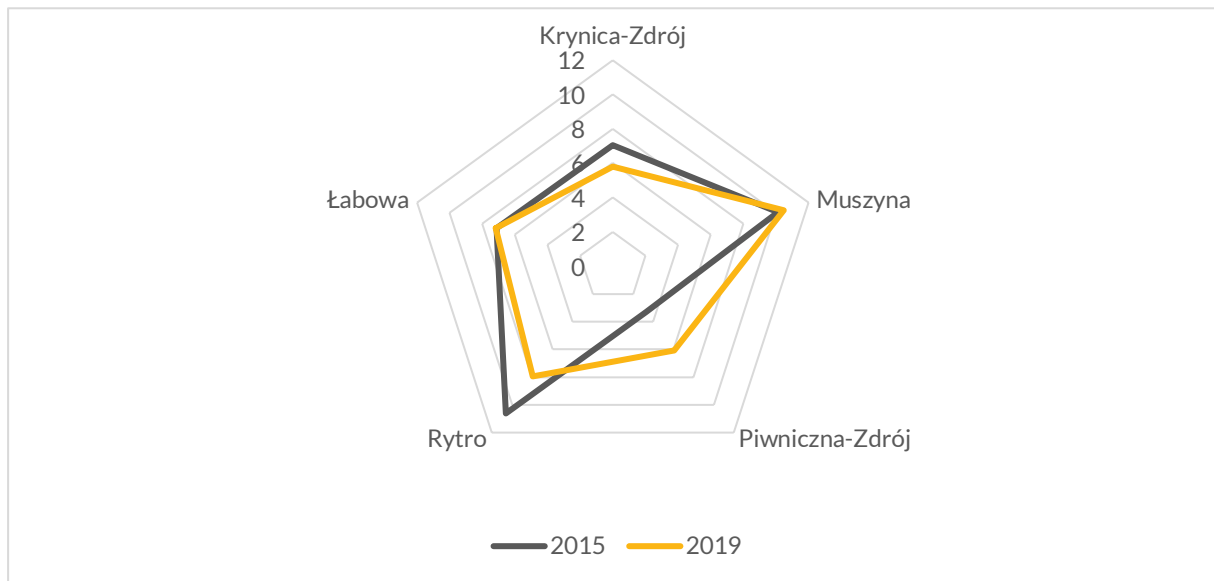
Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Analizując podobszar „zrównoważenie elementów budżetu” warto zwrócić uwagę na poniższe wskaźniki:

- Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia 3-letnia (4.3.1).
- Nadwyżka operacyjna pomniejszona o spłaty długu do dochodów bieżących (średnia 3-letnia) (4.3.2).
- Kwota nadwyżki operacyjnej przypadająca na 1 mieszkańca – średnia 3-letnia (4.3.3).
- Nadwyżka operacyjna zmniejszona o spłatę długu w okresie trzyletnim na mieszkańca (średnia 3-letnia) (4.3.4).

Poniższy wykres przedstawia porównanie relacji kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) w poszczególnych gminach i miastach tworzących Partnerstwo w roku 2015 i 2019.

Wykres 36. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) partnerów – porównanie rok 2015 do roku 2019

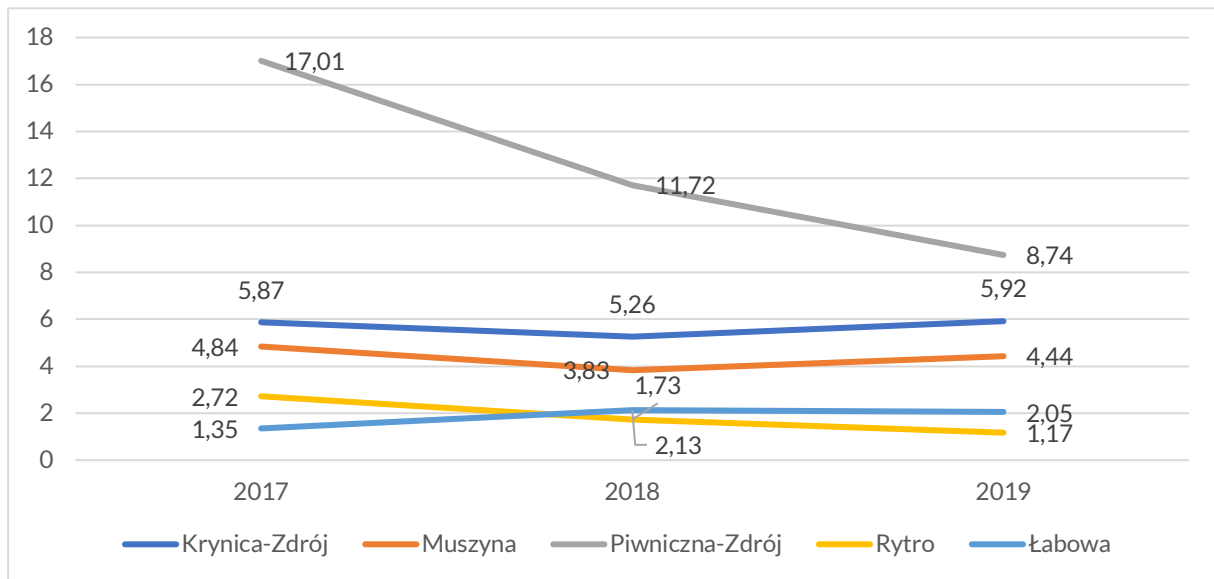

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w 2019 r. wahała się w przedziale od 5,8% w Krynicy-Zdroju do 10,48% w Muszynie. W 2015 r. najniższą relację odnotowano w Piwnicznej-Zdroju (3,3%), a najwyższą w Rytrze (10,62%). Powyższe dane wskazują, że członkowie Partnerstwa posiadają potencjał do finansowania spłaty długu oraz ponoszenia wydatków majątkowych. Należy jednak mieć na uwadze, że zmniejszanie wartości powyższej relacji w przyszłości (Krynica-Zdrój, Rytro) może skutkować pojawieniem się trudności w realizacji zadań fakultatywnych.

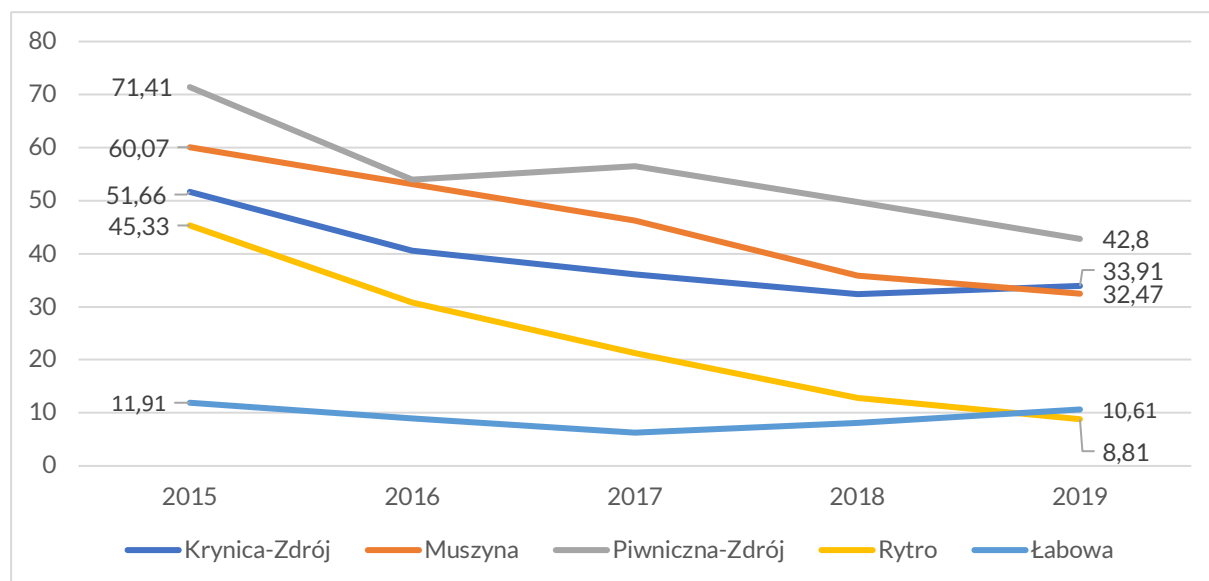
Wykres 37. Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej z ostatnich 3 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Zróżnicowana jest również tendencja dla okresu spłaty długu mierzonego przeciętnym poziomem uzyskiwanej nadwyżki operacyjnej. Co do zasady okres spłaty długu nie powinien przekraczać 6-7 lat. Wskaźnik ten jest wyższy w Piwnicznej-Zdroju i w 2019 r. wyniósł 8,97 lat, ale zmalał w porównaniu z 2017 r. (17,01 lat). W pozostałych gminach wskaźnik utrzymuje się na stabilnym poziomie, w Krynicy-Zdrój oscyluje wokół niemal 6 lat, najniższy wskaźnik odnotowano w Ryttrze (1,17 lat), wskaźnik nieznacznie wzrósł w Łabowej; od 1,35 w 2017 r. do 2,05 w 2019 r. Wzrost wartości wskaźnika wskazuje na szybsze tempo wzrostu kwoty zadłużenia niż kwoty nadwyżki operacyjnej.

Wykres 38. Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem

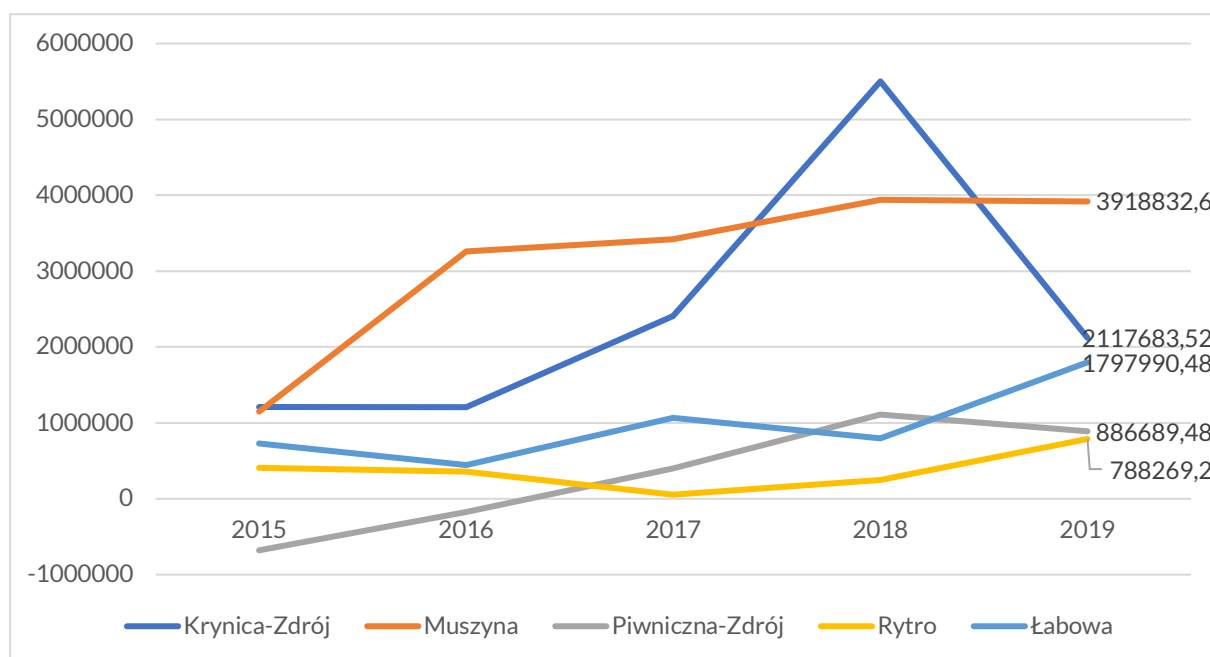
Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Wskaźnik relacji kwoty zadłużenia do dochodów ogółem wskazuje na wzrost zadłużenia w relacji do dochodów ogółem. Najwyższą wartość tego wskaźnika posiada Piwniczna-Zdrój. W 2019 r. osiągnięto poziom 42,8%, przy czym sytuacja uległa zdecydowanej poprawie w porównaniu z 2015 r. (71,41%). Pozytywna tendencja (zmniejszenie wartości wskaźnika) jest zauważalna w większości JST z obszaru partnerstwa. Ponadto w 2019 r. (w porównaniu z 2015 r.) w większości gmin zmniejszeniu uległa kwota zobowiązań przypadająca na 1 mieszkańca. Na tej podstawie należy stwierdzić, że na przestrzeni lat 2015-2019 uległa poprawie. Warto jednak mieć na uwadze, że kwota w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu rok do roku (2019 r. do 2018 r.) nieznacznie wzrosła, co jest związane ze zmniejszeniem liczby mieszkańców w partnerstwie oraz wzrostem łącznej kwoty długu. W przyszłości sytuacja może mieć negatywne konsekwencje z punktu widzenia poziomu samodzielności finansowej członków partnerstwa.

Wynik operacyjny netto budżetu (po spłacie długu)

Interesujące jest spojrzenie na wskaźnik operacyjny netto budżetu, który pokazuje jak w poszczególnych gminach kształtowały się te wartości w latach 2015-2019. Wskaźnik ten obrazuje, ile środków można przeznaczyć na inwestycje.

Wykres 39. Wskaźnik operacyjny netto budżetu w gminach w latach 2015-2019

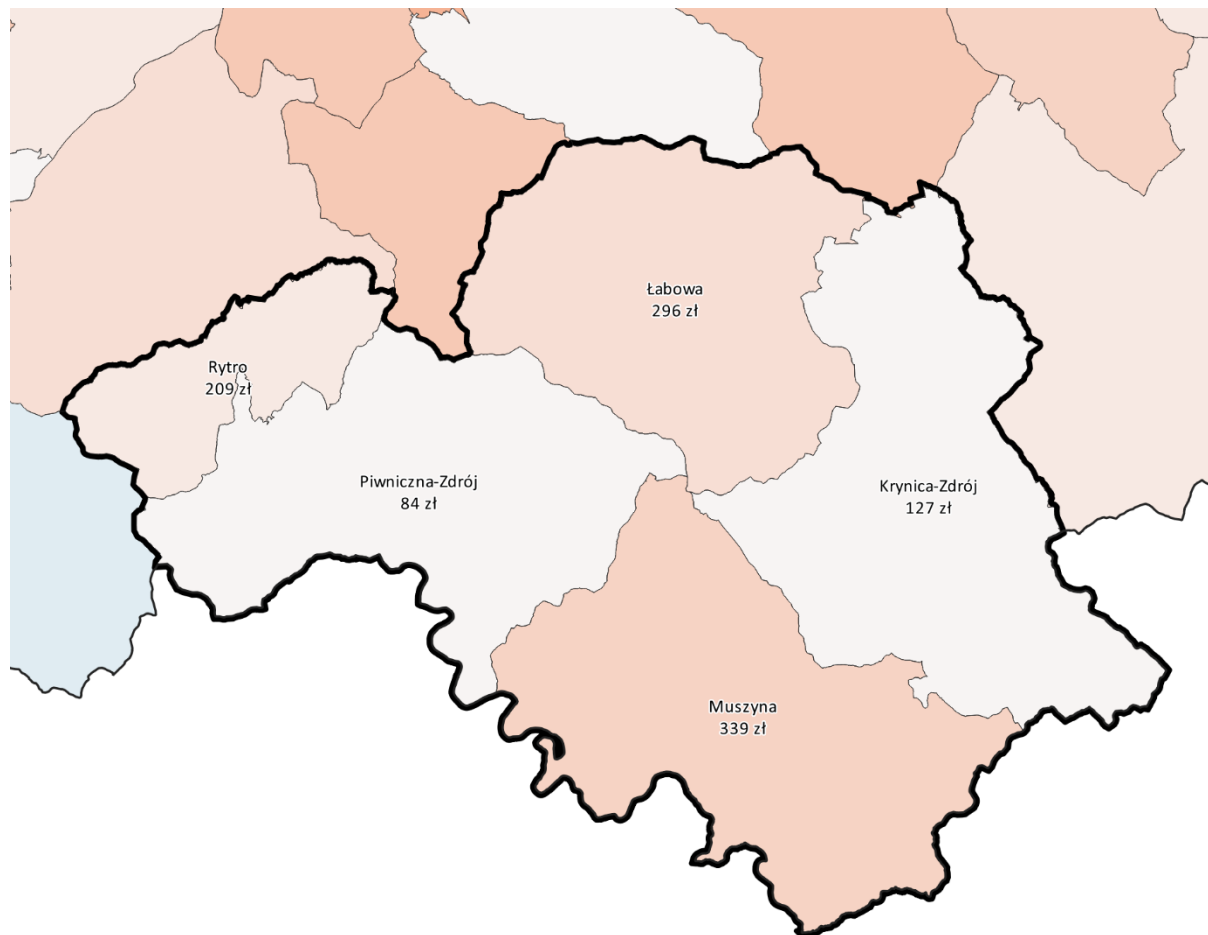
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Im wyższa wartość dodatniego wyniku operacyjnego netto, tym większe możliwości do finansowania wydatków majątkowych środkami własnymi (dochodami) bez konieczności pozyskiwania kredytów, pożyczek lub emisji obligacji. Wszystkie gminy w obszarze partnerstwa posiadają dodatni wskaźnik. Kondycja finansowa Piwnicznej-Zdroju w tym obszarze uległa poprawie (w 2015 r. była ujemna, w 2018 r. wynosiła ponad 1 mln zł i w 2019 spadła do 886 689,48 zł). W 2019 r. spośród wszystkich gmin tworzących partnerstwo najwięcej środków na inwestycje, po spłacie długu, mogła przeznaczyć Muszyna. Najmniej środków z nadwyżki operacyjnej netto na inwestycje może przeznaczyć Rytro. Warto jednak pamiętać, że mowa w tym przypadku o wartościach nominalnych. Zatem poziom nadwyżki operacyjnej netto w relacji do dochodów bieżących wskazuje na procentowe ujęcie możliwości finansowania inwestycji z operacyjnej części budżetu po spłacie długu. Z tego punktu widzenia wszyscy członkowie partnerstwa w 2019 r. uzyskują wartości wskaźnika powyżej 1%, co należy ocenić pozytywnie.

Nadwyżka operacyjna w poszczególnych gminach obszaru partnerstwa jest dodatnia. Na mapie zwizualizowano kwotę nadwyżki operacyjnej pomniejszoną o spłaty długu przypadającą na 1 mieszkańca. Wartość ta pokazuje, jaka część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST po spłacie długu oraz zrealizowaniu wydatków bieżących. Im wyższa jest kwota, tym więcej środków może być przeznaczonych na wydatki majątkowe. Najwyższa kwota nadwyżki operacyjnej

przypadająca na 1 mieszkańca występuje w Muszynie (339 zł), w Łabowej jest to 296 zł, w Rytrze – 209 zł, w Krynicy-Zdroju – 127 zł, a w Piwnicznej-Zdroju – 84 zł.

Rysunek 7. Kwota nadwyżki operacyjnej pomniejszona o spłaty długu przypadająca na 1 mieszkańca

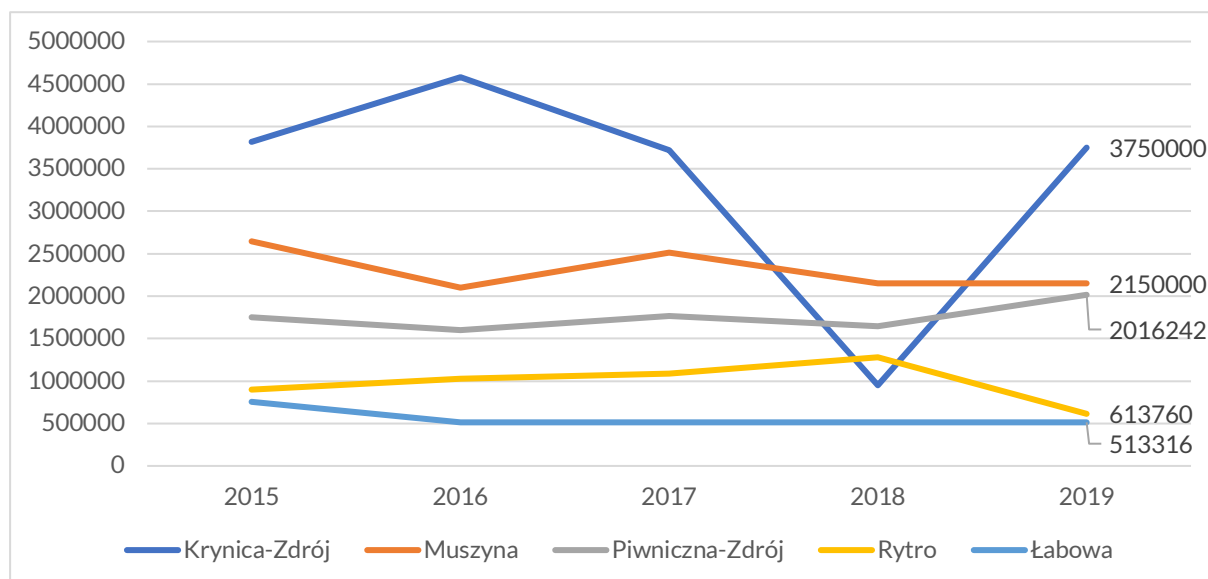

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Spłata kredytów i pożyczek

W kontekście przytoczonych wyników operacyjnych netto budżetu (po spłacie długu), warto spojrzeć na wartości spłacanych kredytów i pożyczek w gminach.

Wykres 40. Spłata kredytów i pożyczek

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Najwyższe spłaty kredytów i pożyczek można zaobserwować w Krynicy-Zdroju. W 2018 spłata długu wyniosła 950 000 zł, podczas gdy w 2019 roku spłacono 3 750 000 zł. Krynica-Zdrój będzie utrzymywać wysokie spłaty zadłużenia w następnych latach, co może przyczynić się do zmniejszenia wartości wyniku operacyjnego netto. Sytuacja uległa poprawie w Rytrze. Uregulowano zobowiązania na poziomie 613 760 zł (w 2019 r.), przy rosnącym wskaźniku operacyjnym netto budżetu (po spłacie zobowiązań).

Wysokość i struktura wydatków

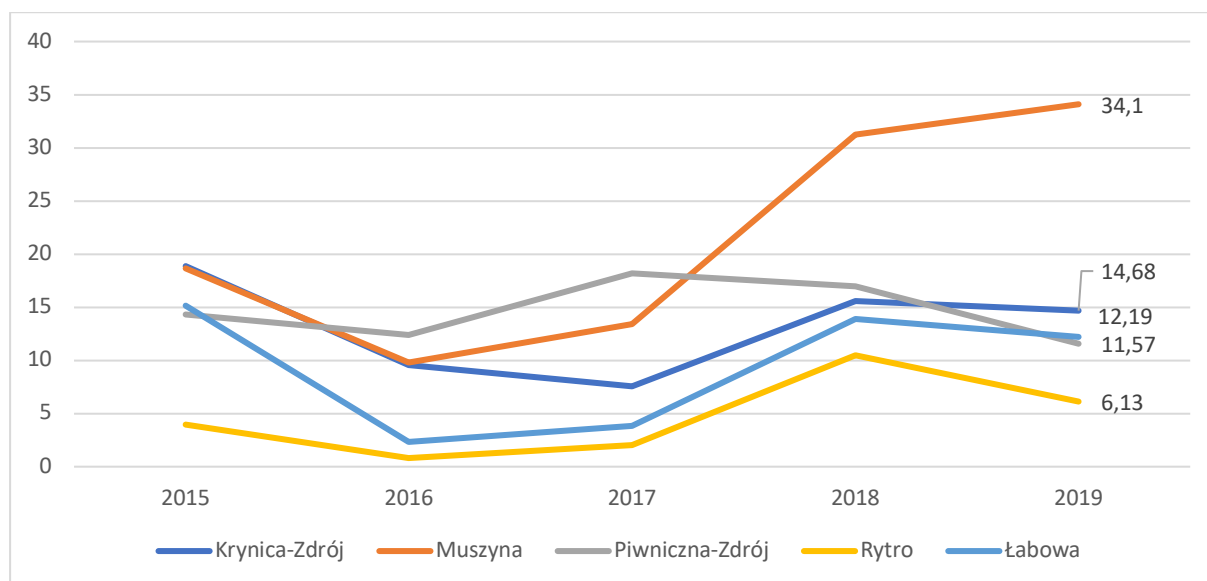
W kontekście finansowania rozwoju lokalnego ważne miejsce zajmuje analiza struktury wydatków. Tym samym istotny jest poziom kształtowania się wydatków bieżących i wydatków majątkowych. Powyższe umożliwi ocenę zmian środków przeznaczonych na zwiększenie majątku poszczególnych gmin w ramach partnerstwa. Z tego punktu widzenia istotny jest zarówno wzrost wielkości nominalnych wydatków majątkowych, jak również wzrost udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Dodatkowo ważną informacją jest poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi. Wzrost wielkości wskaźnika będzie oznaczał niższe zapotrzebowanie na środki własne w celu finansowania wydatków majątkowych. Może również oznaczać zmniejszenie potrzeb pożyczkowych przeznaczanych na realizację zadań majątkowych.

W układzie całego partnerstwa podobszar „Wysokość i struktura wydatków” posiada ujemną wartość standaryzowaną oraz ujemną dynamikę, co oznacza, że sytuacja jest nieco gorsza względem grupy porównawczej i ulega pogorszeniu.

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

Analizując udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem za wartość bezpieczną uznaje się wskaźnik nie przekraczający 25%. Wartość ta została przekroczona w Muszynie w roku 2018 oraz 2019. Należy zaznaczyć, że przekroczenie referencyjnej wartości (25%) nie oznacza sytuacji, którą można oceniać negatywnie. Jest to wskazówka do przeanalizowania źródeł finansowania wydatków majątkowych. U pozostałych partnerów udział wydatków majątkowych jest niższy, w Krynicy-Zdroju, Piwnicznej-Zdroju i w Łabowej jest na zbliżonym poziomie, odpowiednio 14,68%, 11,57% i 12,19%. Najniższa relacja wydatków majątkowych do wydatków ogółem występuje w Rytrze i w 2019 r. wyniosły 6,13%.

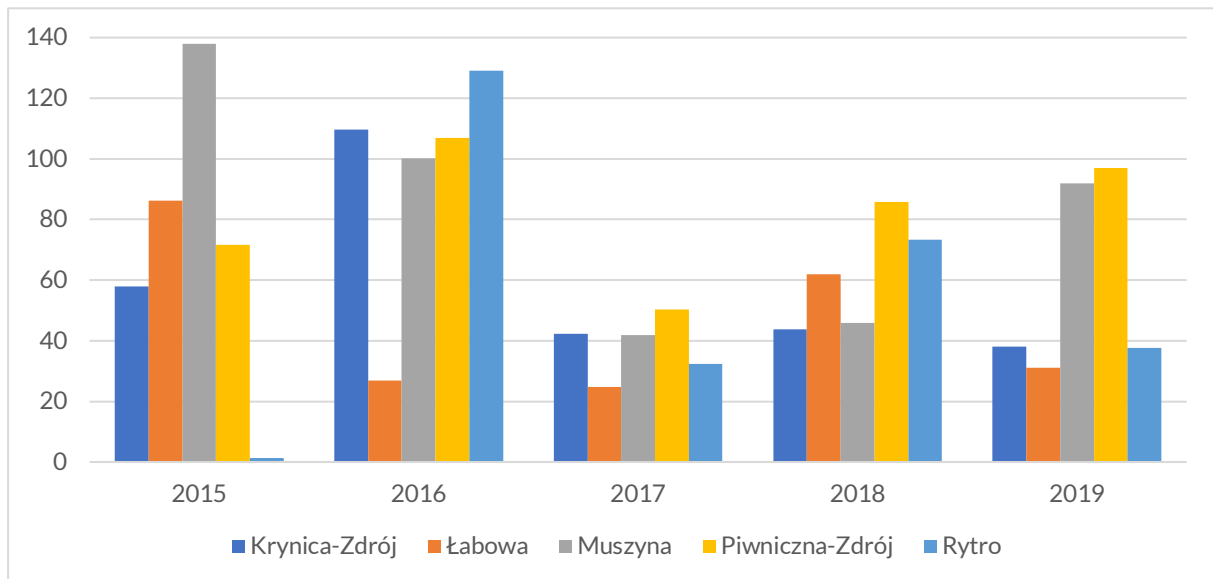
Wykres 41. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach partnerstwa (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi informuje o strukturze źródeł finansowania wydatków majątkowych. Na poniższym wykresie zaprezentowano, jak kształtował się on u poszczególnych partnerów w latach 2015-2019. W 2019 r. wskaźnik ten osiągnął najwyższy poziom w Piwnicznej-Zdroju (97,08%) oraz w Muszynie (91,94%), u pozostałych partnerów był on znacznie niższy: 38,09% w Krynicy-Zdroju, 37,56% w Rytrze i 31,12% w Łabowej.

Wykres 42. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w poszczególnych gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwoju.pl.

Wysokość i struktura dochodów

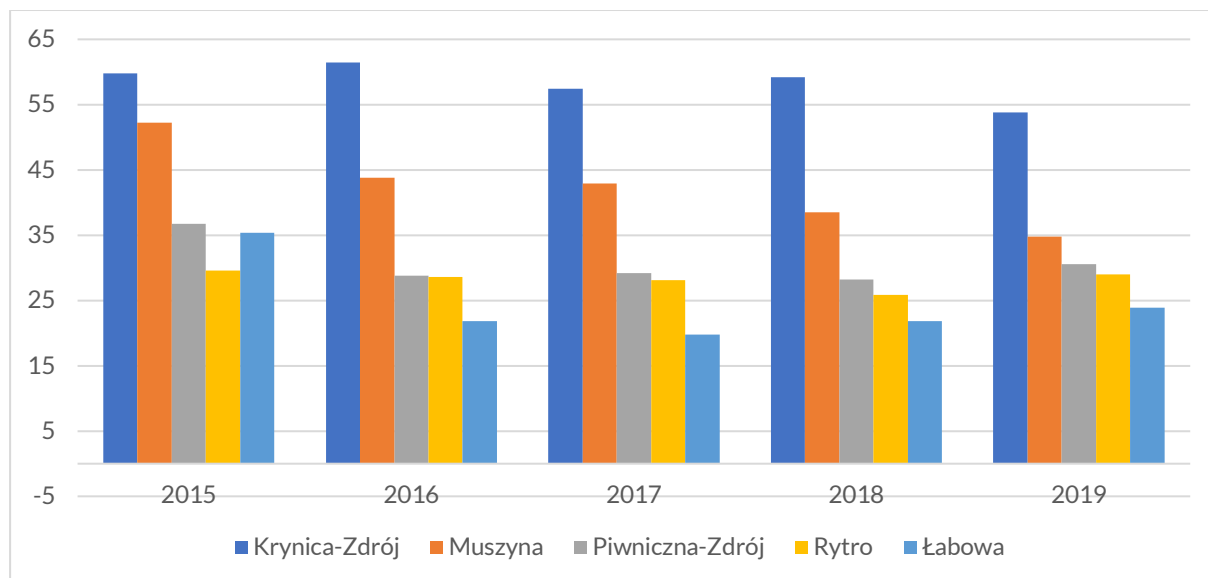
Jedną z przesłanek oceny możliwości finansowania nowych działań/przedsięwzięć/projektów/zadań/strategii (etc.) jest analiza wysokości i struktury dochodów, która ma istotne przełożenie na zjawiska zidentyfikowane w obszarze obejmującym „Zrównoważenie elementów budżetu”.

W układzie całego partnerstwa podobszar „Wysokość i struktura dochodów” posiada ujemną wartość standaryzowaną oraz ujemną dynamikę, sytuacja jest nieco gorsza względem grupy porównawczej i ulega pogorszeniu.

Dla oceny możliwości finansowania rozwoju istotne jest przeanalizowanie kształtowania się relacji udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Dochody własne są co do zasady środkami finansowymi, które mogą zostać przeznaczone na dowolne cele JST. Wzrost wartości wskaźnika wskazuje na zwiększenie samodzielności finansowej, co jest istotne dla wzrostu generowanych nadwyżek operacyjnych. Porównując udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2015-2019 u poszczególnych partnerów obserwowana jest tendencja spadkowa. Najbardziej stabilna sytuacja jest w Rytrze, na przestrzeni analizowanych lat jest stabilna, w granicach 30%. Najwyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem spośród partnerów wykazuje Krynica-Zdrój, w 2019 r. wyniósł 53,78%, jednakże spadł z 59,78%. Najniższymi dochodami własnymi dysponuje Łabowa (23,93%).

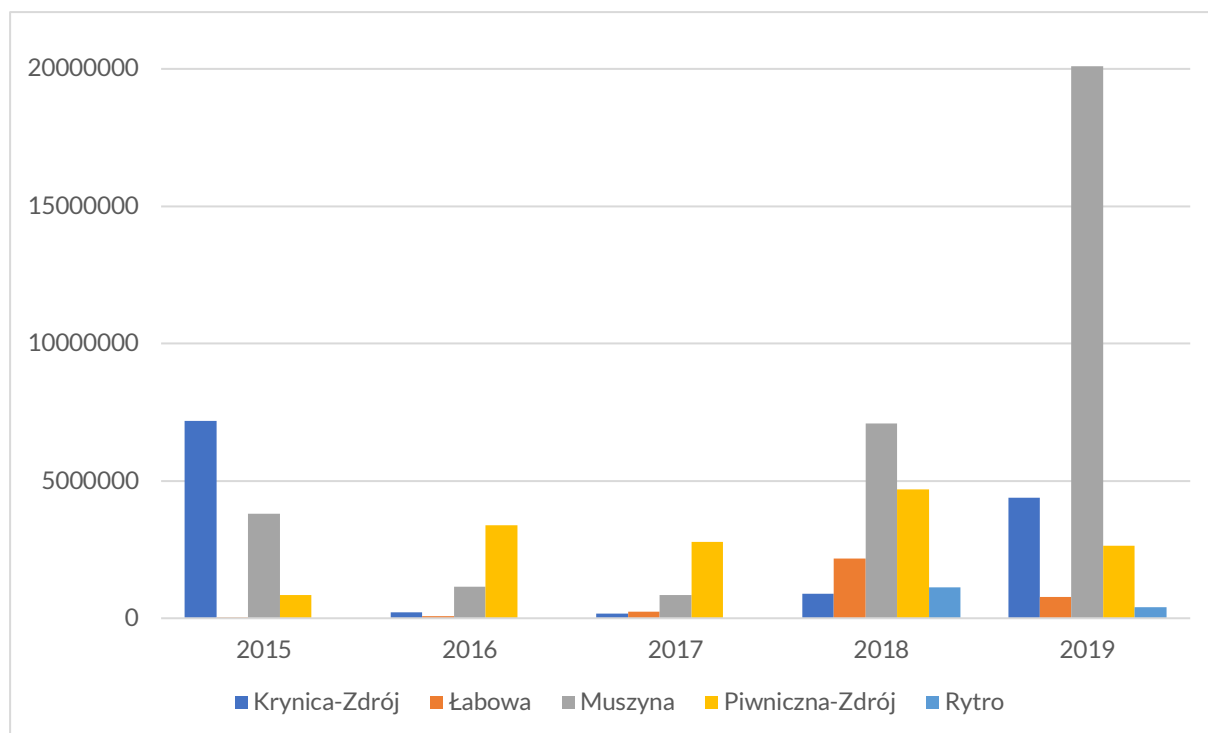
Ogólnie wzrost wartości wskaźnika wskazuje na zwiększenie samodzielności finansowej, co jest istotne dla wzrostu generowanych nadwyżek operacyjnych, trend wzrostowy widoczny jest od 2017 r. w Piwnicznej-Zdroju, Rytrze i Łabowej.

Wykres 43. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwoju.pl.

Wykres 44. Kwota dotacji na zadania inwestycyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwoju.pl.

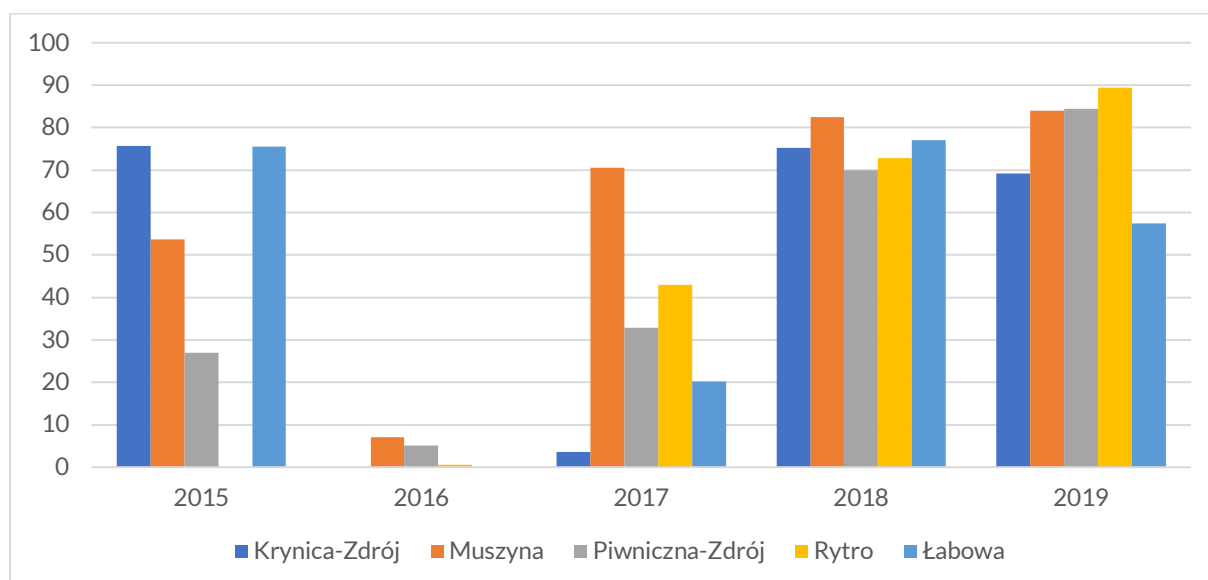

Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE

Kolejnym aspektem analizy jest kształtowanie się wskaźników udziału wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE. Umożliwi to porównanie poziomu realizowanych inwestycji przez poszczególnych partnerów. W 2019 r. najwyższy udział wydatków na projekty dofinansowane z UE był w Rytrze (89,35%).

Warto również spojrzeć na średnią udziału ww. wydatków w wydatkach majątkowych ogółem na przestrzeni kilku lat. W latach 2015-2019 średnia ta była najwyższa w Muszynie, osiągając poziom 68,66%, u pozostałych partnerów wahała się od 48,79% do 56,06%.

Wykres 45. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem

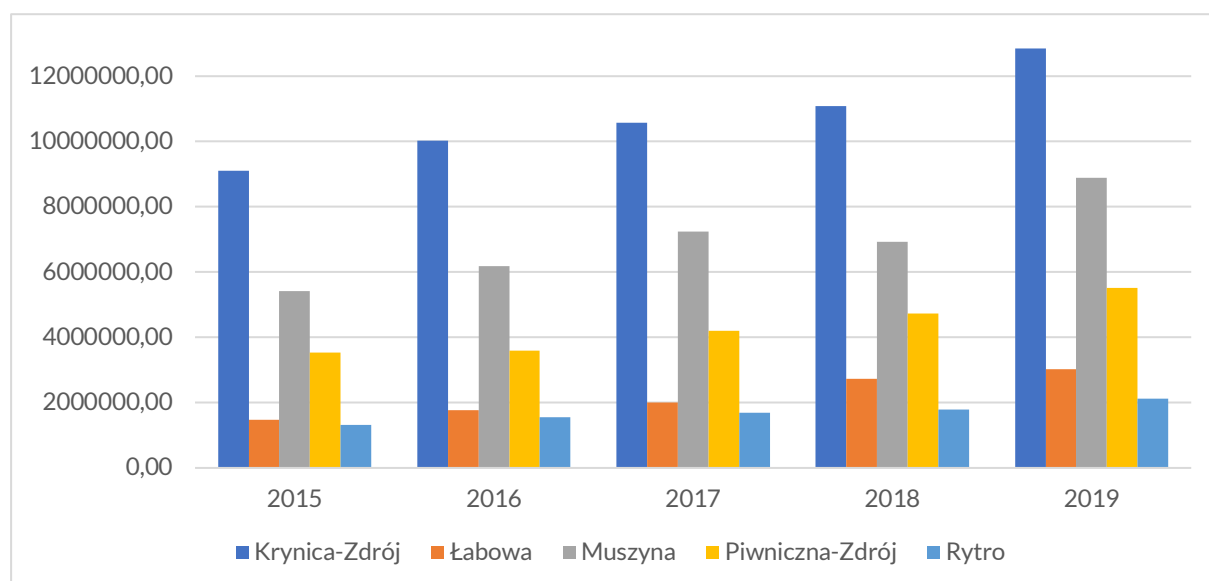
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Tabela 9. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem – średnia w latach 2015-2019

Gmina	Średnia wartość w latach 2015-2019
Krynica-Zdrój	49,92
Muszyna	68,66
Piwniczna-Zdrój	48,79
Rytró	56,05
Łabowa	55,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Wykres 46. Udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych – PIT

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Na podstawie zaprezentowanych danych z lat 2015-2019 należy stwierdzić, że członkowie partnerstwa posiadają zdolności do finansowania rozwoju. Wskazuje na to poprawa relacji związanej z poziomem wyniku operacyjnego netto do dochodów bieżących oraz poprawa sytuacji w zakresie zadłużenia. Zagrożeniem może być wzrost obciążeń z tytułu spłaty zadłużenia w latach przyszłych oraz zmniejszanie się relacji dochodów własnych w dochodach ogółem. Z tego względu należy monitorować sytuację w przyszłości celem zapewnienia wydajności źródeł dochodów własnych, a tym samym zachowaniem zdolności do finansowania rozwoju.

Podsumowanie

- mniejsza liczba organizacji społecznych oraz malejące kwoty dotacji dla organizacji pożytku publicznego niż w grupie porównawczej,
- wzrost liczby podatników (osób fizycznych) wspierających organizacje pożytku publicznego (dotacje oraz 1% należnego podatku),
- niezbyt korzystna sytuacja materialna mieszkańców; niższe zarobki niż w grupie porównawczej,
- rosnąca liczba osób z dochodami zagranicznymi,
- dominujące branże gospodarki lokalnej (wg PKD):
  - budownictwo,
  - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle,

- pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników,
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
- zdolność partnerstwa do finansowania rozwoju, o czym świadczy poprawa relacji związanej z poziomem wyniku operacyjnego netto do dochodów bieżących oraz poprawa sytuacji w zakresie zadłużenia,
- wzrost obciążeń z tytułu spłaty zadłużenia w latach przyszłych oraz zmniejszanie się relacji dochodów własnych w dochodach ogółem jest zagrożeniem dla finansowania rozwoju.

2.2.4. Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

2.2.4.1. Rynek pracy

Zrównoważony rynek pracy stanowi podstawę lokalnego rozwoju gospodarczego, a jednocześnie należy do najważniejszych czynników determinujących jakość życia.

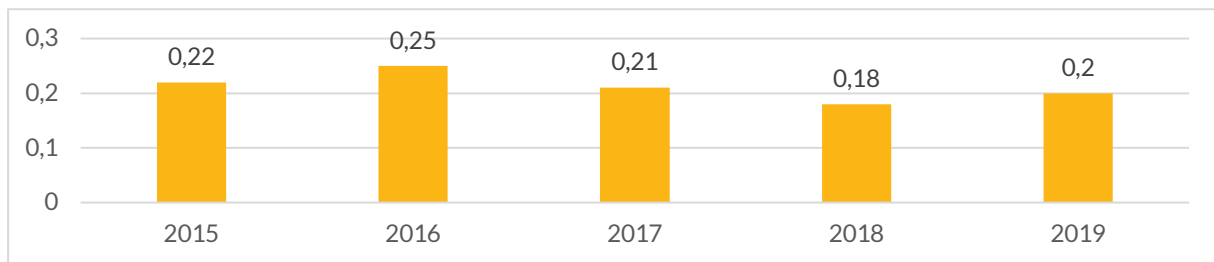
Demografia determinuje wielkość populacji w wieku aktywnym zawodowo. W Polsce, podobnie jak w wielu krajach Unii Europejskiej, zauważa się poważne zmiany w strukturze wiekowej ludności. Przeobrażenia te w istotny sposób wpływają na sytuację na rynku pracy. Już dziś można zaobserwować postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Stąd kluczowe jest uwzględnienie w analizie rynku pracy wskaźników/mierników demograficznych.

W ramach analizy rynku pracy będą przeanalizowane następujące podobszary:

- Dostępność i jakość pracowników (strona podażowa)
- Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy (strona popytowa)
- Dostosowanie podaży i popytu na lokalnym rynku pracy.

Ogólna sytuacja partnerstwa w obszarze „Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej” jest nieznacznie lepsza niż w jednostkach samorządu terytorialnego we właściwych grupach porównawczych, wskaźnik rozwoju w latach 2015-2019 oscylował w przedziale od 0,18 do 0,25. Pomimo stosunkowo dobrej sytuacji względem grupy porównawczej, 78% respondentów, którzy wzięli udział w badaniu, uznało „Rynek pracy” za słabą stronę gminy, w której mieszka.

Wykres 47. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Na terenie partnerstwa w 2019 r. było 29 830 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 roku liczba ta wzrosła o 4 187 osób w stosunku do roku 1995. Jednakże od roku 2010 obserwowana jest tendencja malejąca.

Dane dotyczące funkcjonalnych grup wiekowych zostały opisane w rozdziale 2.2.1. Sytuacja demograficzna.

Wartość wskaźnika „Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym” w 2015 roku wynosiła 28,72, natomiast w 2019 roku -7,71 (spadek o 36,43). Oznacza to, że w okresie najbliższych 15 lat na obszarze partnerstwa może pojawić się problem z dostępnością pracowników.

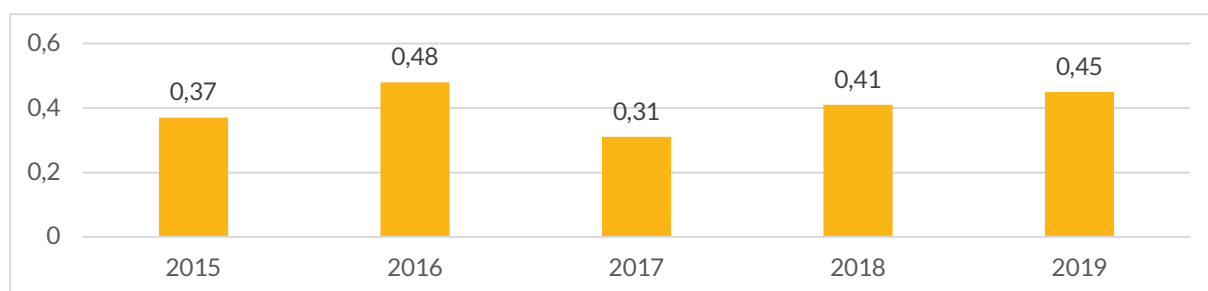
W 2019 roku na obszarze partnerstwa pracowało 24 119 osób¹². Przeciętne miesięczne zatrudnienie na obszarze partnerstwa wynosiło 8 538 osób w przeliczeniu na pełne etaty.

Bezrobocie

Skala bezrobocia w partnerstwie jest mniejsza w porównaniu do podobnych ośrodków w grupie porównawczej. W latach 2015-2019 odnotowano dodatnią dynamikę w obszarze, a wskaźnik rozwoju kształtował się w przedziale od 0,31 do 0,48.

¹² Na podstawie deklaracji PIT-4R. Źródło: POLTAX.

Wykres 48. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Skala bezrobocia”

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

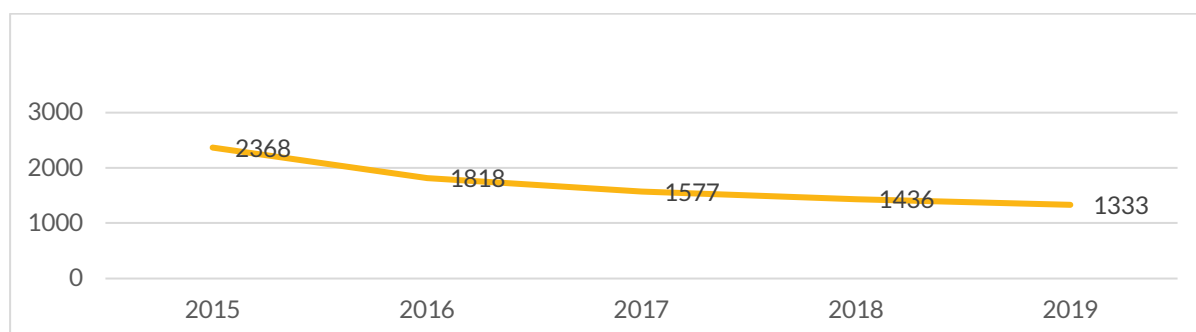
W latach 2015-2019 liczba osób bezrobotnych zmalała o 1 035 osób. W 2019 r. było 1 333 osoby bezrobotne, w tym 823 kobiety. Liczba bezrobotnych na terenie partnerstwa stanowi 22,29% osób bezrobotnych na terenie powiatu nowosądeckiego. W 2019 r. struktura osób bezrobotnych na obszarze partnerstwa wg wykształcenia w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie nowosądeckim kształtowała się następująco:

- wyższe – 21%
- policealne i średnie zawodowe – 22,62%
- średnie ogólnokształcące – 28,34%
- zasadnicze zawodowe – 20,6%
- gimnazjalne i poniżej – 23,77%.

Osoby w wieku 18-24 lata stanowiły 17,24% w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu, 25-34 – 23,03%, 35-44 – 22,17%, 45-54 – 23,25%, 60-64 – 28,42%.

Do 2019 r. obserwowano spadek liczby bezrobotnych. Ten trend został zahamowany przez epidemię koronawirusa. W roku 2020 liczba ta wzrosła o 314 osób.

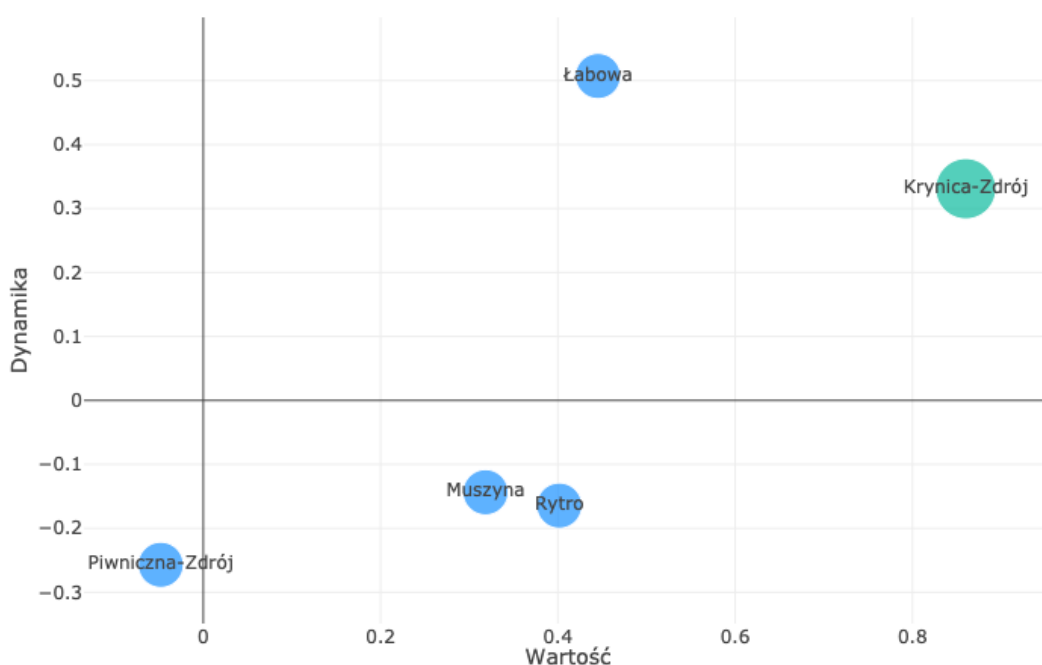
Wykres 49. Liczba osób bezrobotnych łącznie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Ocenę sytuacji poszczególnych gmin w odniesieniu do właściwych grup porównawczych umożliwia Monitor Rozwoju Lokalnego. W najbardziej korzystnej sytuacji pod względem liczby osób bezrobotnych są gminy: Łabowa i Krynica-Zdrój; wartość standaryzowana oraz dynamika są dodatnie, obydwie gminy wyprzedzają gminy z grup porównawczych. Muszyna i Rytro mają wciąż lepszą pozycję niż jednostki w grupach porównawczych, jednakże dynamika zmian jest ujemna. Można stwierdzić, że liczba osób bezrobotnych w tych gminach maleje wolniej niż w grupie porównawczej. W najmniej korzystnej sytuacji jest Piwniczna-Zdrój, sytuacja w obszarze „skala bezrobocia” jest nieco gorsza względem grupy porównawczej i ulega pogorszeniu.

Wykres 50. Pozycja gmin w partnerstwie dla obszaru „Skala bezrobocia”

Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

2.2.4.2. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

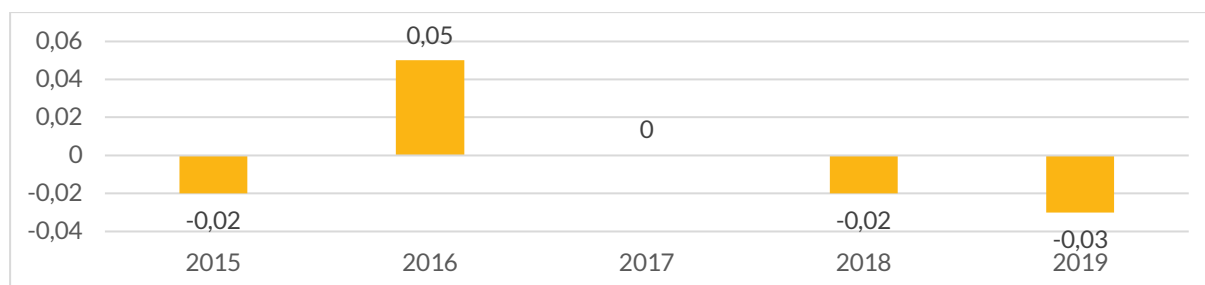
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki decydują o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznaczają możliwości rozwojowe partnerstwa. Na kondycję lokalnej gospodarki wpływa wiele powiązanych ze sobą czynników. Przede wszystkim są to czynniki związane z gospodarką i przedsiębiorczością, ale nie do pominięcia są czynniki związane z demografią, lokalnym rynkiem pracy, lokalnymi zasobami infrastrukturalnymi, aktywnością instytucji otoczenia biznesu (IOB) czy z edukacją zawodową na terenie JST/partnerstwa.

Na potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki należy spojrzeć poprzez główne wskaźniki charakteryzujące następujące podobszary:

- przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców,
- dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej,
- konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych,
- dostępność usług doradczych i finansowych,
- współdziałanie przedsiębiorców.

Ogólna sytuacja w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki” oscyluje wokół wartości 0. Można zatem uznać, iż partnerstwo w tym obszarze rozwija się w sposób zbliżony do właściwych grup porównawczych.

Wykres 51. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki”

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców

Aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na liczbę i kondycję lokalnych firm. Wyznacza możliwości dochodowe gospodarstw domowych i instytucji samorządowych. Pozwala na rozwój infrastruktury i świadczenie wysokiej jakości usług publicznych. Stanowi potencjał możliwy do wykorzystania w przypadku potrzeby szybkiej reakcji na wystąpienie korzystnych czynników zewnętrznych (szans), zmian na rynkach lokalnych, krajowych czy też międzynarodowych.

Wartość wskaźnika dotyczącego przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców w Monitorze Rozwoju Lokalnego wynosi -0,12, dynamika zmian ma wartość 0,02; sytuacja jest nieznacznie gorsza niż w grupie porównawczej.

W 2019 roku na obszarze partnerstwa zarejestrowanych było 5 069 podmiotów gospodarki narodowej (79% z nich stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą). W latach 2015-2019 na terenie partnerstwa liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 423 osoby i w 2019 wynosiła 3 996

osób. Na 100 osób pracujących na terenie partnerstwa 13,4 osoby prowadzi własną działalność gospodarczą.

Wykres 52. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą

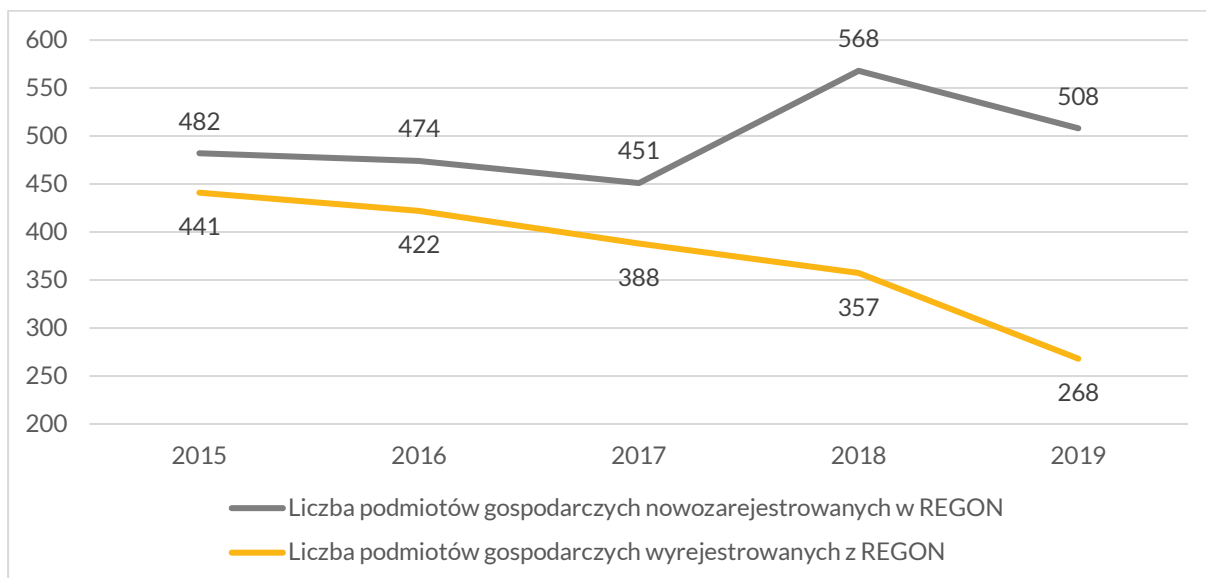

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Spośród wszystkich osób prowadzących działalność gospodarczą, 39% to mieszkańcy Krynicy-Zdroju, 23% to mieszkańcy Muszyny, kolejne 23% to mieszkańcy Piwnicznej Zdroju, 9% to mieszkańcy Łabowej, a 6% to mieszkańcy Rytra.

Na wykresie zestawiono liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON. Wartości cechują się dużą zmiennością. Spada liczba firm wyrejestrowanych. Najwięcej podmiotów zostało zarejestrowanych w 2018 r.

Wykres 53. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Blisko 74% młodzieży uważa własną działalność gospodarczą za atrakcyjną, przy czym prowadzenie własnej firmy rozważa ok. 42%. Młodzież zdecydowałaby się na

założenie własnej firmy, z następujących powodów, które uzyskały największą ilość wskazań w przeprowadzonej ankiecie:

- dobry pomysł na biznes (50%),
- posiadanie odpowiedniej wiedzy i doświadczenia w zawodzie (38%),
- posiadanie odpowiednich znajomości, kontaktów (26%),
- posiadanie odpowiednich środków finansowych na start (30%),
- trudności w znalezieniu pracy najemnej (24%).

Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej

Lokalna gospodarka rozwija się, jeśli dysponuje odpowiednimi zasobami wykwalifikowanej siły roboczej oraz przestrzeni przygotowanej do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej. Dzięki rozwiniętej infrastrukturze komunalnej, drogowej, sieciom energetycznym i teleinformacyjnym zainteresowane podmioty mają dostęp do uzbrojonych terenów, powierzchni biurowych, magazynowych i handlowych oraz obiektów przemysłowych. Mogą zatem podejmować i rozszerzać działalność gospodarczą, uzyskując dostęp do kontrahentów, rynków zbytu i zaopatrzenia.

Według danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego sytuacja w obszarze „Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej” jest podobna do sytuacji w grupie porównawczej, ale ulega nieznacznemu pogorszeniu (dynamika wzrostu -0,05).

Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczych analizowana jest w zakresie:

- lokalnego rynku pracy,
- infrastruktury gospodarczej.

Lokalny rynek pracy

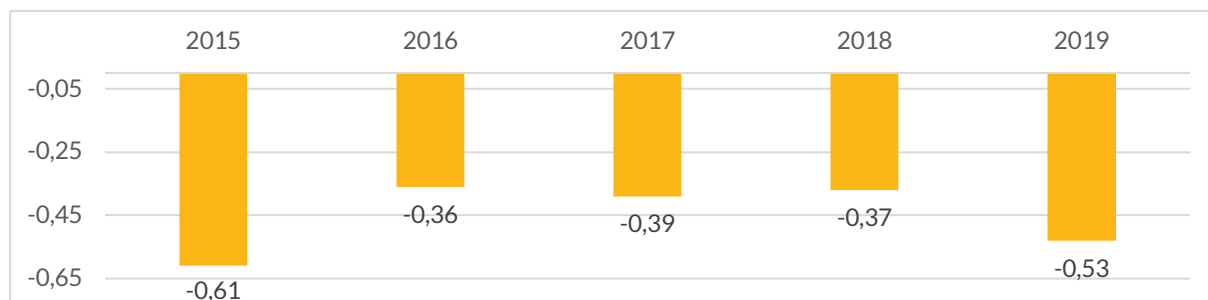
Na podstawie danych przytoczonych w rozdziale 2.2.4.1. można stwierdzić, że sytuacja w obszarze rynku pracy jest nieco lepsza niż sytuacja w grupie porównawczej. Problemem jest dostępność pracowników na rynku pracy.

Infrastruktura gospodarcza

Warunkiem prowadzenia działalności gospodarczej, w tym produkcyjnej i usługowej, jest dostępność infrastruktury.

Na wykresie zobrazowano wskaźnik nowo oddanej powierzchni komercyjnych do liczby podmiotów gospodarczych dla średniej trzyletniej. Wskaźnik ten w latach 2015-2019 oscylował w przedziale 2015-2019, sytuacja względem grupy porównawczej jest gorsza.

Wykres 54. Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby podmiotów gospodarczych – średnia trzyletnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl

W latach 2015-2019 oddano do użytku 1 914 m² powierzchni hoteli, 2 064 m² powierzchni handlowo-usługowej. Dla porównania na obszarze partnerstwa w analogicznym okresie wybudowano 39 779 m² powierzchni mieszkalnej.

Specyfika obszaru tj. duża ilość terenów chronionych jest utrudnieniem dla rozwoju wielkopowierzchniowej zabudowy, szczególnie o charakterze komercyjnym. Problemem są uwarunkowania formalne związane z uzyskaniem pozwolenia na budowę oraz ukształtowanie terenu.

Współdziałanie przedsiębiorców

Bardzo ważnym czynnikiem wzmacniającym konkurencyjność lokalnej gospodarki są silne organizacje skupiające lokalnych przedsiębiorców. Reprezentują one interesy lokalnych firm w relacjach z władzami samorządowymi, a jednocześnie stwarzają liczne okazje do rozwoju kontaktów i więzi kooperacyjnych stwarzających przewagę konkurencyjną wobec firm spoza regionu czy firm globalnych.

Potencjał współdziałania przedsiębiorców nie jest dostatecznie rozwinięty. Niemniej jednak można wskazać inicjatywy stowarzyszeń i organizacji związane z promocją lokalnej gospodarki, np. działania fundacji „Po Zdrowie Do Natury” (w zakresie promocji produktów lokalnych) lub stowarzyszenia Krynicka Organizacja Turystyczna (wspólne akcje promocyjne, wymiana doświadczeń, wzajemna pomoc, wspólne publikacje).

Współpraca partnerstwa z przedsiębiorcami

Na potrzeby opracowania diagnozy obszaru partnerstwa zapytano przedstawicieli partnerstwa o kwestie związane z lokalną przedsiębiorczością. Poniżej przedstawione są najistotniejsze wnioski:

- współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami istnieje, ale jest okazjonalna, przedstawiciele poszczególnych partnerów spotykają się sporadycznie z przedsiębiorcami,
- nie we wszystkich gminach radni zajmują się tematyką przedsiębiorczości, tzn. kwestia ta nie jest formalnie przypisana do zadań komisji rady,
- komisje rad, jeśli zajmują się kwestiami przedsiębiorczości, to najczęściej sprawy te dotyczą podatków,
- żaden z partnerów nie posiada osobnych planów wsparcia przedsiębiorczości; kwestia ta zawarta są w strategiach rozwoju, gminnych programach rewitalizacji czy planach rozwoju uzdrowiska,
- zróżnicowany poziom integracji i samoorganizacji przedsiębiorców, co może być istotną barierą dla dialogu z biznesem,
- większość gmin zauważa się zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców w sprawy ważne dla gminy poza prowadzeniem biznesu, np. działania promocyjne, organizacja wydarzeń,
- w niektórych samorządach są podejmowane inicjatywy w celu zachęcenia mieszkańców, przedsiębiorców, instytucji publicznych do dokonywania zakupów od lokalnych producentów/dostawców towarów i usług,
- większość samorządów wskazuje, że podejmuje inicjatywy i działania na rzecz edukacji przedsiębiorczości młodzieży i wskazuje na dobre przykłady takich działań,
- niektórzy przedsiębiorcy są zaangażowani w kształcenie zawodowe i promocję przedsiębiorczości wśród młodzieży w gminie, poprzez organizowanie stażów, praktyk, kursów zawodowych itp.,
- żadna z gmin na bieżąco nie analizuje danych i informacji dotyczących stanu przedsiębiorczości,
- gminy deklarują, że prowadzą aktywną politykę gospodarczą m.in. poprzez działania promocyjne czy też działanie Stowarzyszenia Perły Beskidu Sądeckiego,
- wśród problemów, które hamują rozwój gospodarczy, wymieniono:
  - brak terenów inwestycyjnych,
  - uwarunkowania terenowe (położenie górskie),
  - uwarunkowania formalne związane z formami ochrony przyrody,
  - dostępność komunikacyjna, w tym w szczególności brak łącznika drogowego z A4 oraz szybkiego połączenia kolejowego z Krakowem,

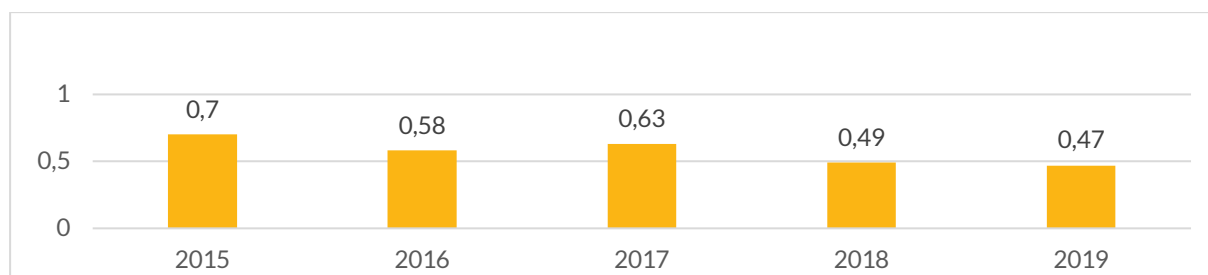
- niewystarczająca infrastruktura komunalna,
- niepewność inwestycyjna i rynku pracy związana z sytuacją epidemiologiczną.

2.2.5. Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne

2.2.5.1. Stan i jakość środowiska

Według danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Lokalne środowisko przyrodnicze” jest jednym ze wskaźników, w których odnotowano pogarszającą się sytuację. W latach 2015-2019 wskaźnik ten spadł o wartość 0,23. Opinie na temat jakości i czystości środowiska naturalnego podzielone są wśród respondentów, którzy wzięli udział w badaniu mieszkańców. Ponad połowa respondentów (54,25%) uważa, że jest to mocna strona gminy, w której mieszka. Niemal 1/3 respondentów (32,25%) uważa, że jest to deficyt gminy.

Wykres 55. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Lokalne środowisko przyrodnicze”

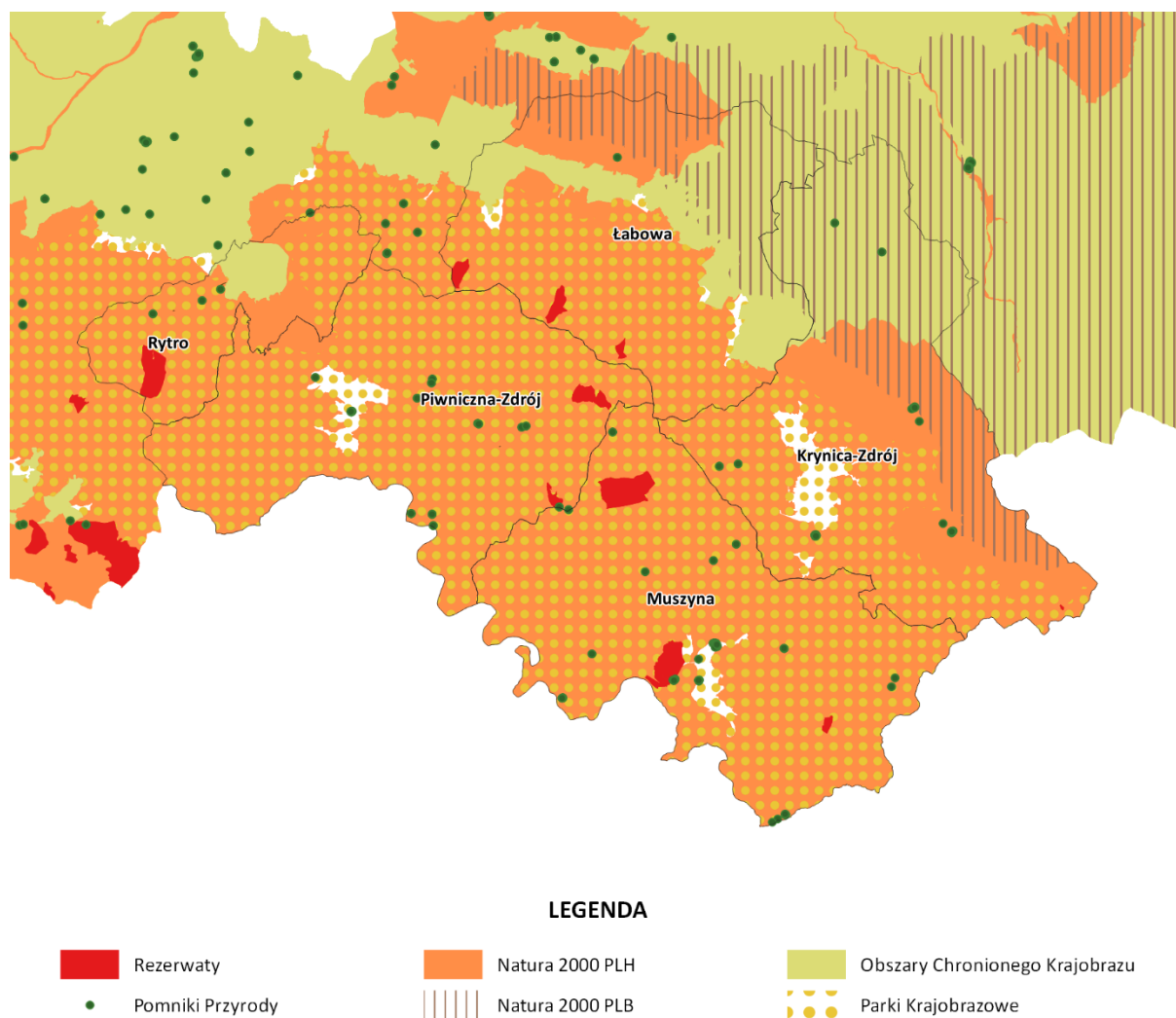
Źródło: opracowanie własne na podstawie partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Obszar partnerstwa prawie w całości położony jest na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego oraz w jego otulinie.

Ponadto można odnaleźć tutaj 9 rezerwatów przyrody.

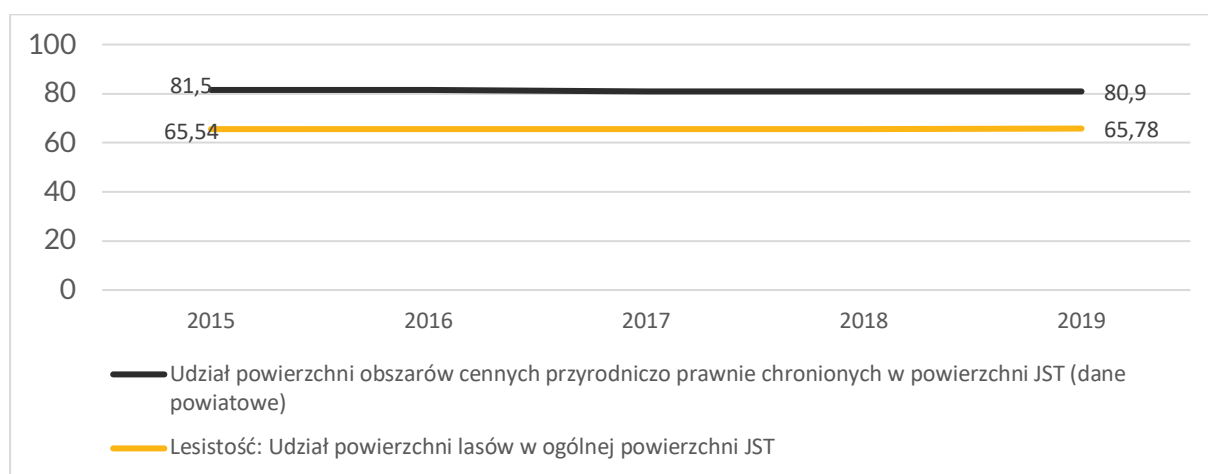
Na terenie parku krajobrazowego zlokalizowane są liczne doliny rzek oraz cieków wodnych. Obszar Doliny Popradu jest miejscem występowania licznych źródeł mineralnych oraz wód termalnych. Dzięki tym uwarunkowaniom przyrodniczym wykształciło się tu lecznictwo uzdrowiskowe.

Rysunek 8. Formy ochrony przyrody

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Wykres 56. Lasy i obszary cenne przyrodniczo prawnie chronione

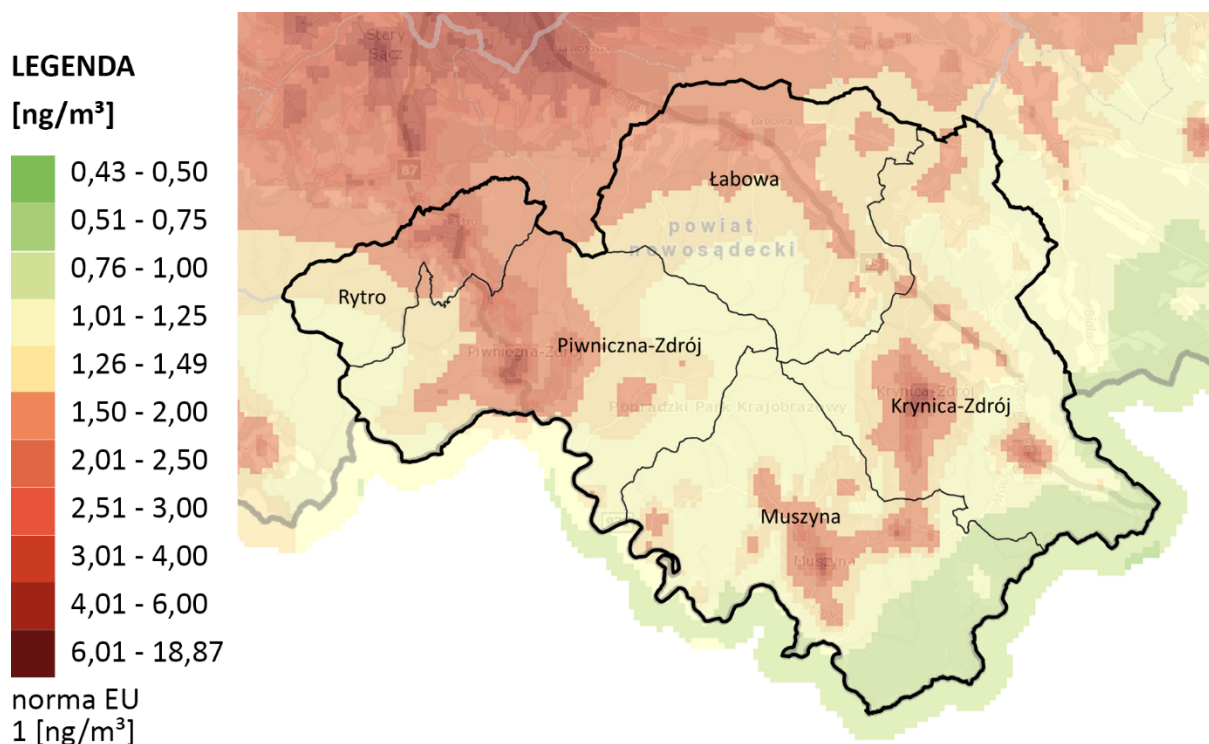

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl.

Zanieczyszczenie powietrza

Jakość powietrza na terenie partnerstwa bywa problematyczna. Wg danych dostępnych w Programie Ochrony Powietrza w 2015 r. na terenach zabudowanych w partnerstwie występowały przekroczenia średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu, rakotwórczej substancji, która występuje w dymie podczas spalania niecałkowitego, m. in. wskutek niskiej emisji – przede wszystkim wskutek spalania węgla, w mniejszym stopniu – spalania śmieci (najczęściej tworzyw sztucznych) oraz także częściowo jako emisje transportowe. Ponadto wg archiwalnych pomiarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 (tzw. pyłu grubego).

Rysunek 9. Średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu (BaP) [ng/m³] na rok bazowy 2015

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Programu Ochrony Powietrza 2017.

Na terenie partnerstwa nie występują stacje pomiarowe. Dostępne są jedynie archiwalne dane dla Muszyny i Krynicy-Zdrój. W raporcie pt. „Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2017 roku” podane są informacje na temat przekroczeń poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 stwierdzonych na podstawie pomiarów oraz stężenia benzo(a)pirenu.

Tabela 10. Przekroczenia w stężeniu pyłu zawieszonego PM10

	Pył zawieszony PM10 Ilość dni z przekroczeniem	Benzo(a)piren Stężenie średnie w roku kalendaryzowym – wartość [ng/m³]
Muszyna	45	5,5

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2017 roku

Na podstawie archiwalnych danych ze stacji pomiarowych widać, że problemem jest stężenie benzo(a)pirenu. W stacji Muszyna Złockie ponadnormatywne stężenie tej szkodliwej substancji w 2018 r. było od października do marca.

Tabela 11. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu w stacji Muszyna Złockie w roku 2018 r.

OKRES	PM10 Pył zawieszony PM10 [μg/m³]	BaP (PM10) benzo(a)piren w PM103) [ng/m³]
Styczeń	23	6,00
Luty	29	6,09
Marzec	25	3,80
Kwiecień	19	0,51
Maj	15	0,19
Czerwiec	14	0,13
Lipiec	19	0,11
Sierpień	18	0,07

OKRES	PM10 Pył zawieszony PM10 [µg/m3]	BaP (PM10) benzo(a)piren w PM103 [ng/m3]
Wrzesień	14	0,19
Październik	22	1,12
Listopad	22	2,85
Grudzień	-	-
wartość średnia	20 (poz. dop.: 40 µg/m3)	2,03 (poz. doc.: 1 ng/m3)
minimum	14	0,07
maksimum	29	6,09

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska¹³.

Podobne pomiary zarejestrowano w stacji pomiarowej w Krynicy-Zdroju przy Bulwarach Dietla. Stężenie PM 10 nie przekracza dopuszczalnych wartości. Problemem są wysokie stężenia benzo(a)pirenu w okresie od października do kwietnia.

¹³ <http://monitoring.krakow.pios.gov.pl/archiwalne-dane-pomiarowe/manualne/stacja/168/parametry/2037-2039/roczny/2018>, dostęp: 12.03.2021 r.

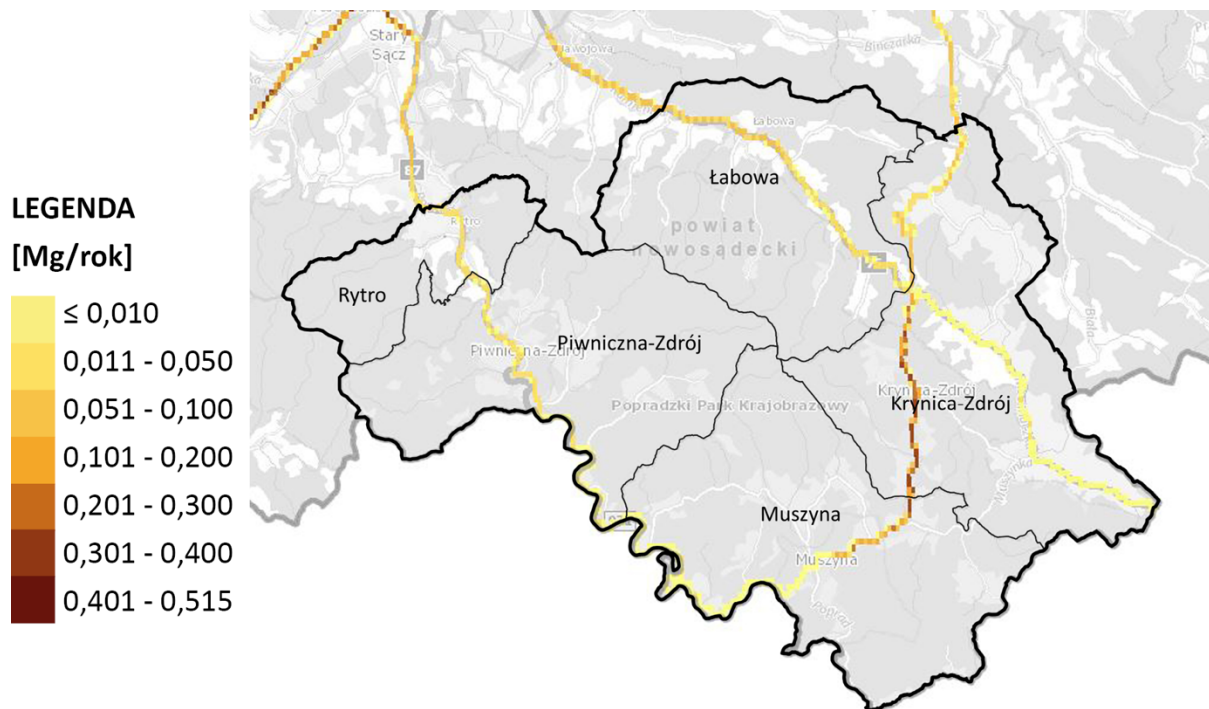
Tabela 12. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu w stacji Krynica-Zdrój, ul. Bulwary Dietla w 2020 r.

OKRES	PM10 Pył zawieszony PM10 [μg/m ³]	BaP (PM10) benzo(a)piren w PM103) [ng/m ³]
Styczeń	32	6,30
Luty	18	3,75
Marzec	23	2,99
Kwiecień	20	1,23
Maj	14	0,45
Czerwiec	12	0,13
Lipiec	13	0,13
Sierpień	15	0,12
Wrzesień	12	0,19
Październik	13	1,18
Listopad	20	2,25
Grudzień	13	2,80
wartość średnia	17 (poz. dop.: 40 μg/m ³)	1,78 (poz. doc.: 1 ng/m ³)
minimum	12	0,12
maksimum	32	6,30

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska¹⁴.

Przekroczenia stężenia PM_{2,5} występują również wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych. Jest to jeden z najbardziej szkodliwych dla zdrowia człowieka zanieczyszczeń atmosferycznych.

Rysunek 10. Zanieczyszczenie pyłami PM₂₅ od dróg krajowych i wojewódzkich

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Programu Ochrony Powietrza 2017.

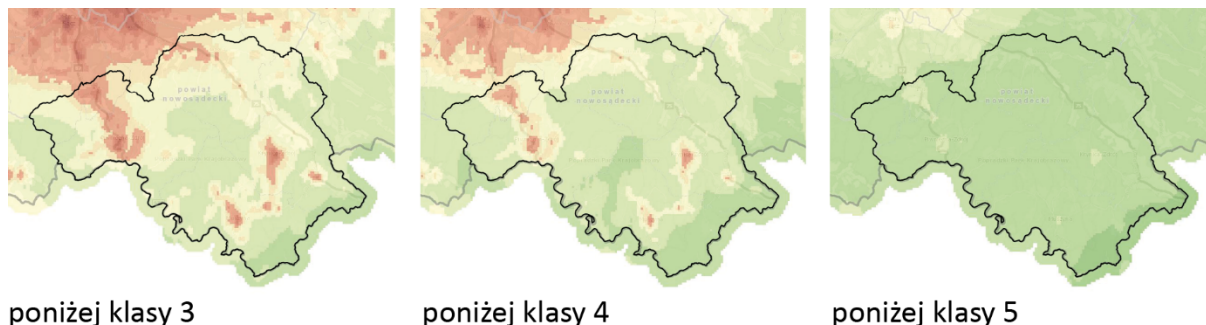
Z danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego, wynika, że emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni JST w ciągu roku jest mniejsza w stosunku do grupy porównawczej (wskaźnik syntetyczny 0,17), ale następuje pogorszenie sytuacji (dynamika -0,36).

Z rozmów przeprowadzonych z przedstawicielami Grupy Roboczej wynika, że na terenie partnerstwa inicjowane są działania związane z ograniczeniem zjawiska niskiej emisji (Program Czyste Powietrze, wymiana kotłów). We wszystkich strategiach rozwoju poszczególnych partnerów widnieją cele rozwojowe związane z ochroną środowiska. Jak pokazują symulacje przeprowadzone na potrzeby

¹⁴ <http://monitoring.krakow.pios.gov.pl/archiwalne-dane-pomiarowe/manualne/stacja/172/parametry/2188-2189/roczny/2020>

Programu Ochrony Powietrza 2017, ograniczenie kotłów niższej klasy jest w stanie wyeliminować poziom stężenia benzo(a)pirenu w powietrzu.

Rysunek 11. Scenariusze poziomu stężenia benzo(a)pirenu (BaP) przy ograniczeniu kotłów niższych klas

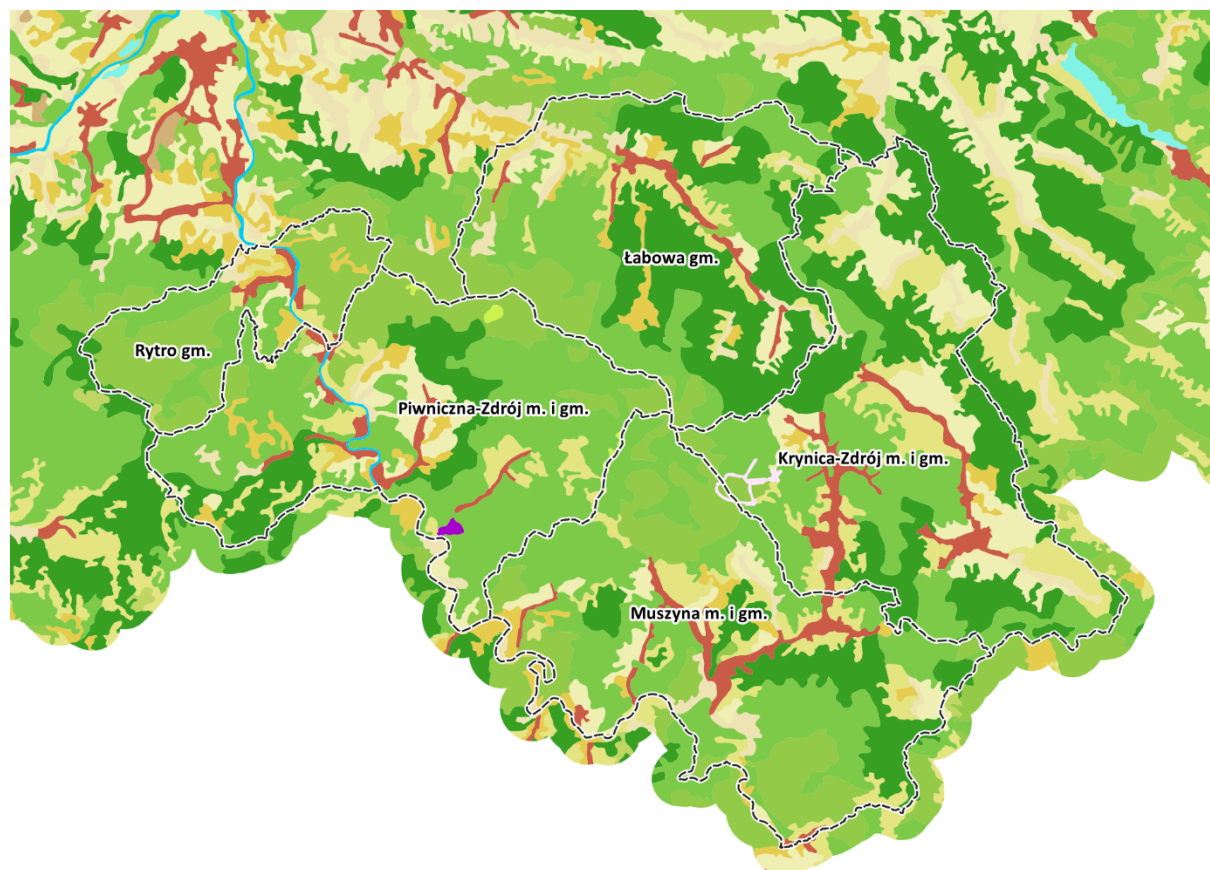
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Programu Ochrony Powietrza 2017.

2.2.5.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Na podstawie danych zagregowanych w Monitorze Rozwoju Lokalnego sytuację w obszarze „Ład i struktura przestrzenna obszaru” w porównaniu do grupy porównawczej można określić jako bardzo dobrą. W latach 2015-2019 wartość wskaźnika syntetycznego oscylowała w przedziale 0,94 – 0,99. Fakt ten zyskał potwierdzenie w badaniach jakościowych. 86,75% respondentów, czyli mieszkańców, uznało „estetykę i jakość przestrzeni” za mocną stronę gminy, w której mieszka.

Formy zagospodarowania terenu

Rysunek 12. Klasy pokrycia terenu

Legenda

CLC_2018	Łąki, pastwiska	Lasy mieszane
Zabudowa luźna	Złożone systemy upraw i działek	Murawy i pastwiska naturalne
Miejsca eksploatacji odkrywkowej	Tereny rolnicze / naturalne	Lasy w stanie zmian
Tereny sportowe i wypoczynkowe	Lasy liściaste	Cieki
Grunty orne	Lasy iglaste	Zbiorniki wodne
Sady i plantacje		

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych CLC_2018¹⁵.

¹⁵ Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii i sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska: clc.gios.gov.pl.

2.2.6. Turystyka

Turystyka ma szczególne znaczenie dla celów i rozwoju partnerstwa. W 2003 r. została opracowana strategia rozwoju zintegrowanego produktu turystycznego „Perły Doliny Popradu” dla gmin, które obecnie tworzą Związek Gmin Krynicko-Popradzkich.

Rozwój funkcji turystycznej

Na rysunku 13 zobrazowano rozwój funkcji turystycznej (PRFT) w roku 2019¹⁶. Wskaźnik ten został opracowany zgodnie z metodyką zaproponowaną przez A. Szromka¹⁷, ma charakter syntetyczny i powstaje w oparciu o 4 wskaźniki składowe: dwa wskaźniki intensywności ruchu turystycznego oraz dwa wskaźniki zagospodarowania turystycznego. Są to wskaźniki informujące o:

- zagospodarowaniu turystycznym, w tym o:
  - liczbie miejsc noclegowych w danym roku przypadających na 100 mieszkańców¹⁸,
  - o liczbie miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni¹⁹.
- intensywności ruchu turystycznego, w tym o:
  - liczbie turystów przypadających na 100 mieszkańców²⁰,
  - liczbie turystów przypadających na 1 km² powierzchni²¹.

Syntetyczny wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej (WRFT) jest wystandaryzowany i przyjmuje wartość od 0 do 1. Na podstawie wartości wskaźnika można określić pozycję rozwoju funkcji turystycznej jednostki terytorialnej (PRFT) w zakresie od 0 do 4, gdzie 0 to bardzo niska, zaś 4 to bardzo wysoka pozycja określająca stopień rozwoju funkcji turystycznej obszaru. Poziom wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej

---

¹⁶ W statystykach publicznych dane dotyczące turystyki są prezentowane w odniesieniu do powiatów.

¹⁷ Źródło:

https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/_migrated/content_uploads/8_A.R.Szromek_Pomiar_Funkcji_Turystycznej....pdf, dostęp: 26.03.2021.

¹⁸ wskaźnik Baretje’a—Deferta.

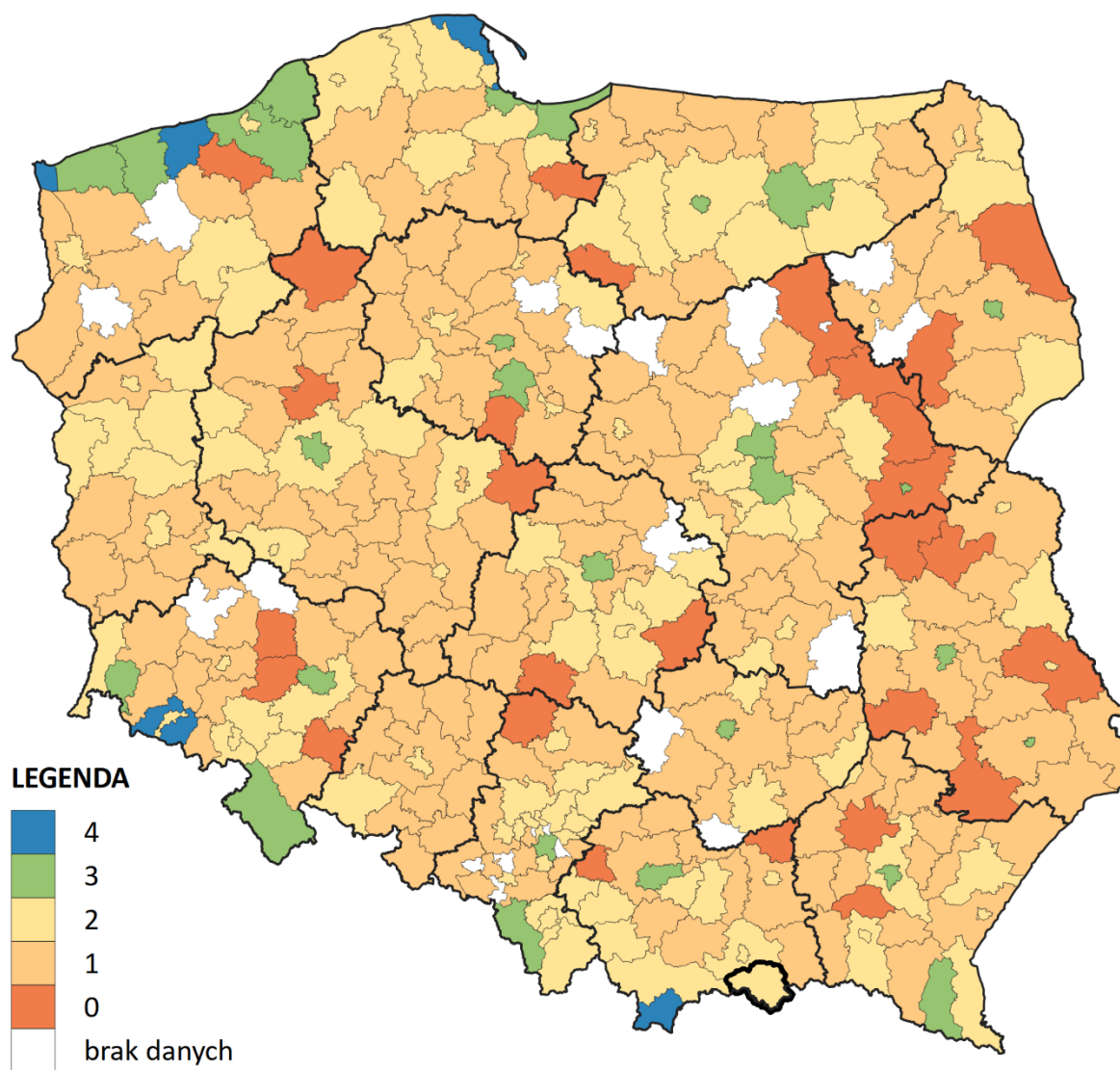
¹⁹ wskaźnik gęstości bazy noclegowej.

²⁰ wskaźnik Schneidera.

²¹ wskaźnik Deferta.

dla powiatu nowosądeckiego został oceniony na 2. Można zatem przyjąć, że w ujęciu ilościowym w powiecie wskaźnik ten jest średnio wysoki.

Rysunek 13. Pozycja powiatów wg syntetycznego wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej (2019)

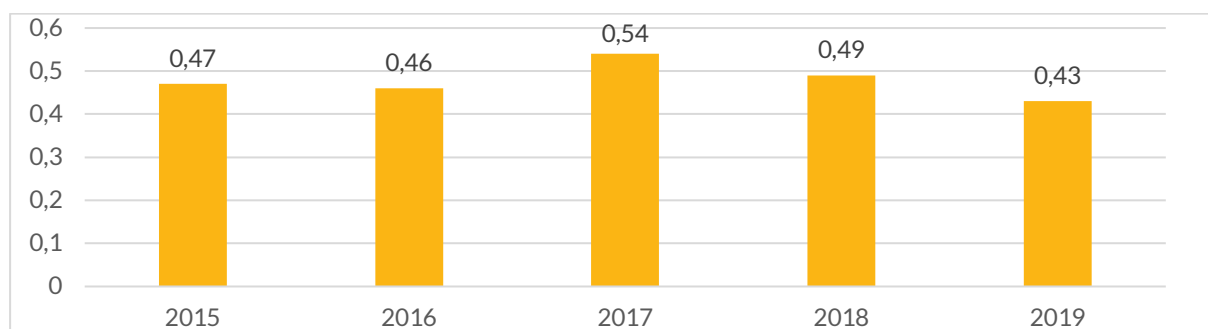
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych BDL GUS oraz metodyki A. Szromka.

W ujęciu ilościowym dla całego powiatu nowosądeckiego liczba miejsc noclegowych w 2019 roku przypadających na 100 mieszkańców wynosiła 6,06. W przeliczeniu na powierzchnię na 1 km² przypadają 8,48 miejsca noclegowe. Na 100 mieszkańców powiatu nowosądeckiego przypadało w 2019 r. 201,68 turystów – jest to ilość średnio wysoka wg wskaźnika Schneidera. W przeliczeniu na 1 km² powiatu nowosądeckiego przypadało 282,27 turystów – jest to wysoka ilość wg wskaźnika Deferta.

Należy pamiętać, że pozycja określająca poziom rozwoju funkcji turystycznej w powiecie jest miarą ilościową. Nie uwzględnia jakościowych miar stopnia rozwoju funkcji turystycznej.

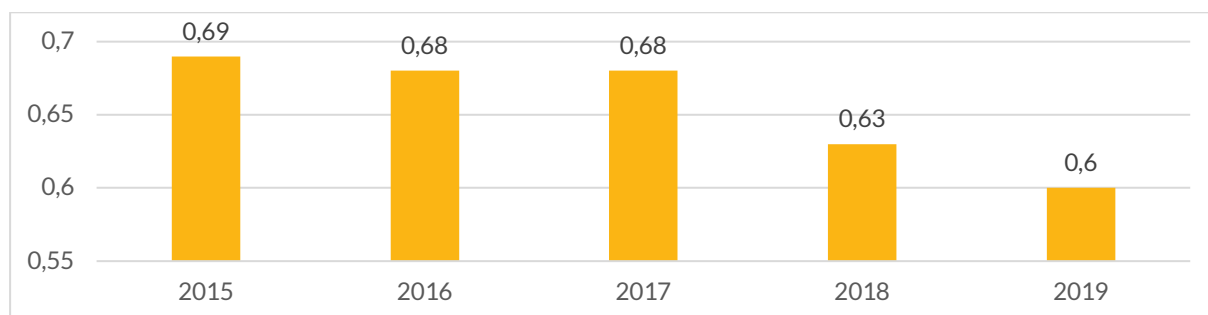
Na wykresach 58 i 59 przedstawiono dane dotyczące zasobów miejsc noclegowych oraz intensywności ruchu turystycznego na obszarze partnerstwa w 2019 roku na tle grupy porównawczej. Wynika z nich, że turystyka na obszarze partnerstwa jest zjawiskiem o dużym natężeniu, oba wskaźniki przyjmują od 2015 roku wartości dodatnie. Wskaźnik miejsc noclegowych w hotelach oscylował w przedziale 0,43 – 0,54. Od 2017 roku wskaźnik maleje. Maleje również wskaźnik liczby udzielonych noclegów, z 0,69 w 2015 r. do 0,6 w 2019 r.

Wykres 57. Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Wykres 58. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)

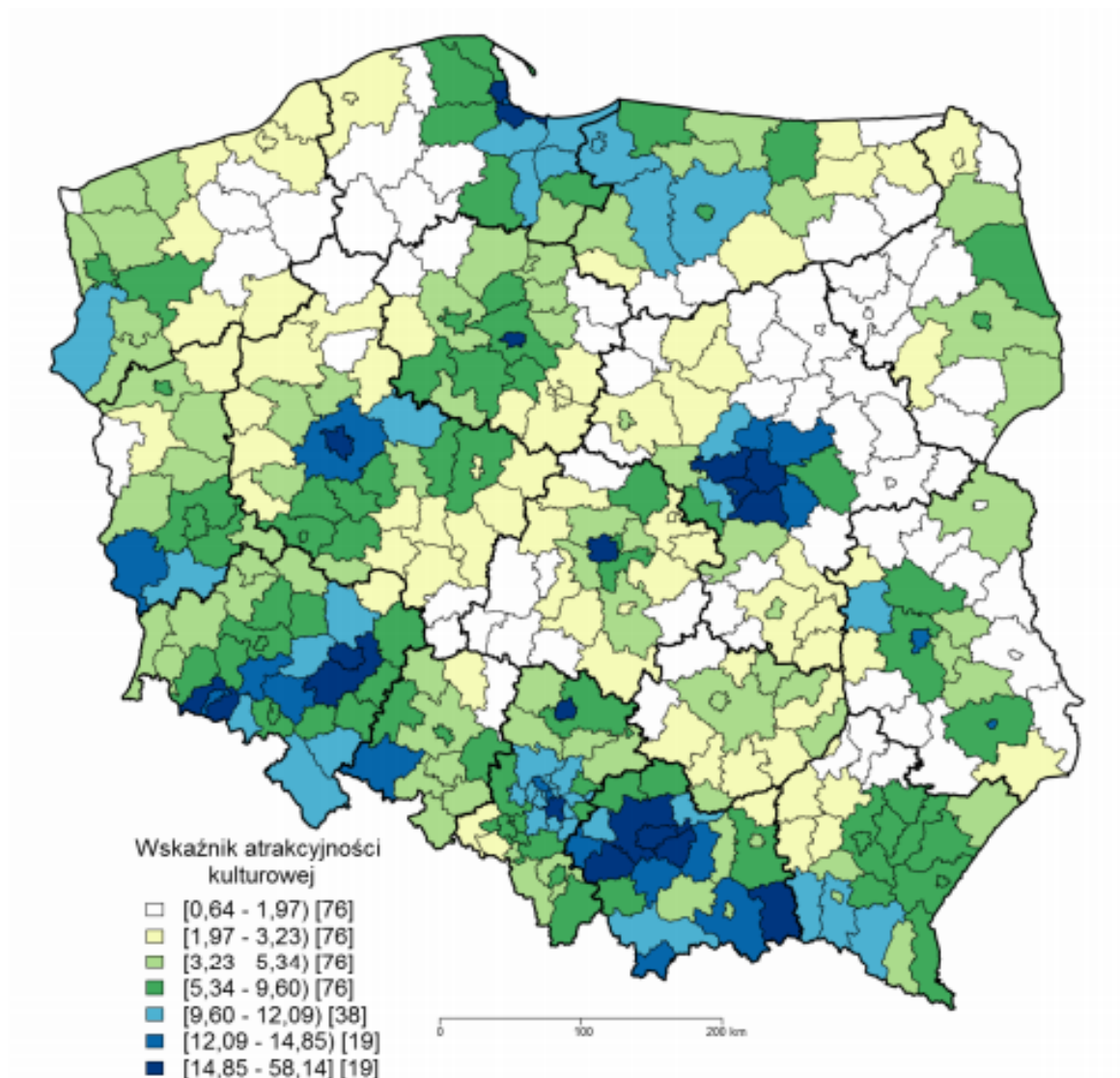
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl.

Atrakcyjność turystyczna obszaru partnerstwa na tle wszystkich powiatów Polski

Rysunki od 14 do 18 przedstawiają charakter oraz ocenę atrakcyjności turystycznej powiatu nowosądeckiego na tle wszystkich powiatów Polski. Z zaprezentowanych poniżej danych wynika, że powiat ten:

- ma dominujący (ponad 50%) udział walorów środowiskowych w walorach turystycznych ogółem,
- posiada wysoką atrakcyjność turystyczną ogółem (7 klasa na 7) wg opracowania jest to 4 najbardziej atrakcyjny turystycznie powiat w Polsce, na co składa się:
  - wysoka (6 klasa na 7) atrakcyjność turystyki kulturowej,
  - wysoka (6 klasa na 7) atrakcyjność turystyki biznesowo-hotelowej,
  - bardzo wysoka (7 klasa na 7) atrakcyjność turystyki środowiskowej, wg opracowania jest to drugi najbardziej atrakcyjny pod tym kątem powiat w Polsce.

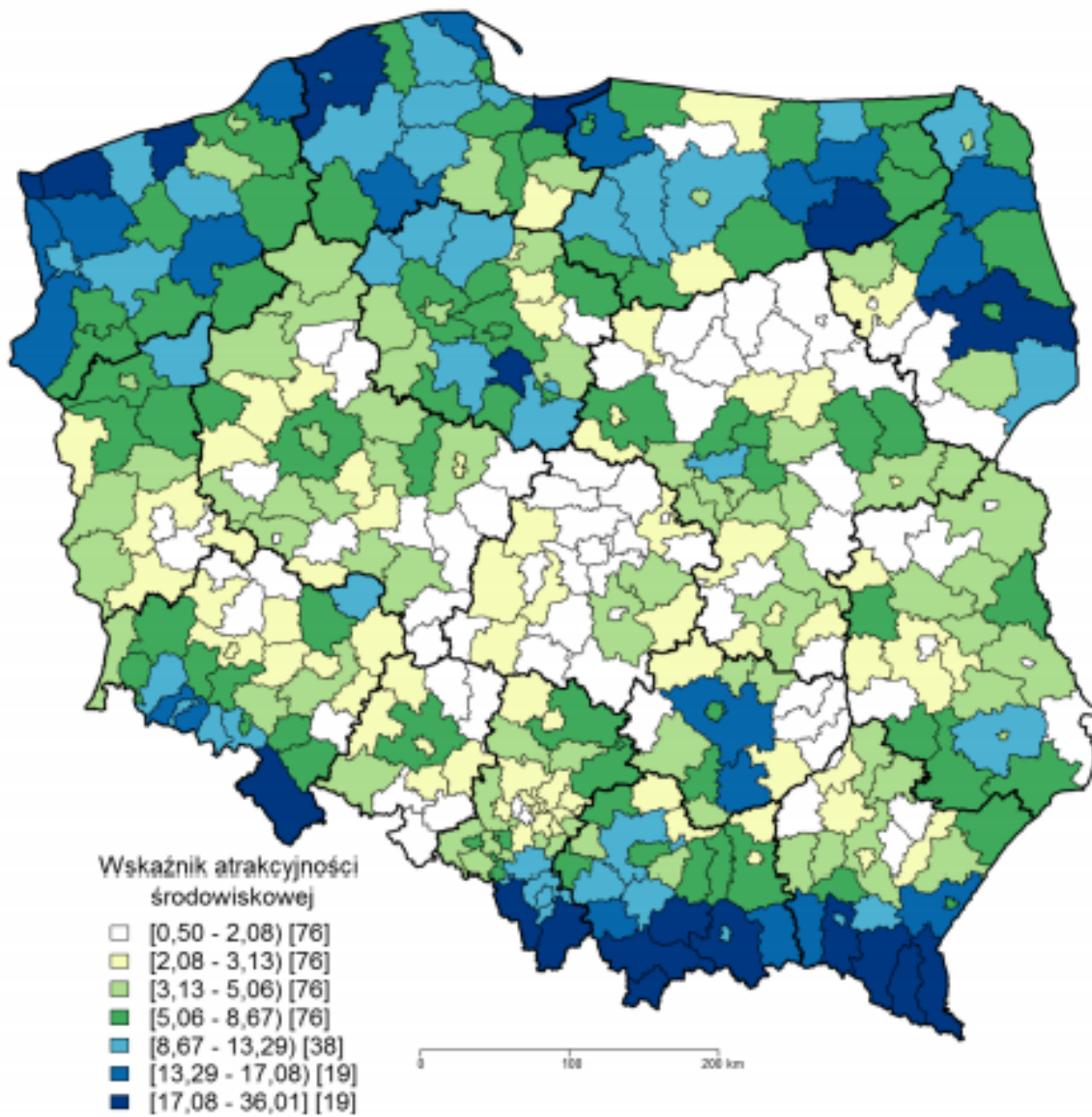
Rysunek 14. Wskaźnik atrakcyjności kulturowej powiatów

Źródło: Badanie „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia”.

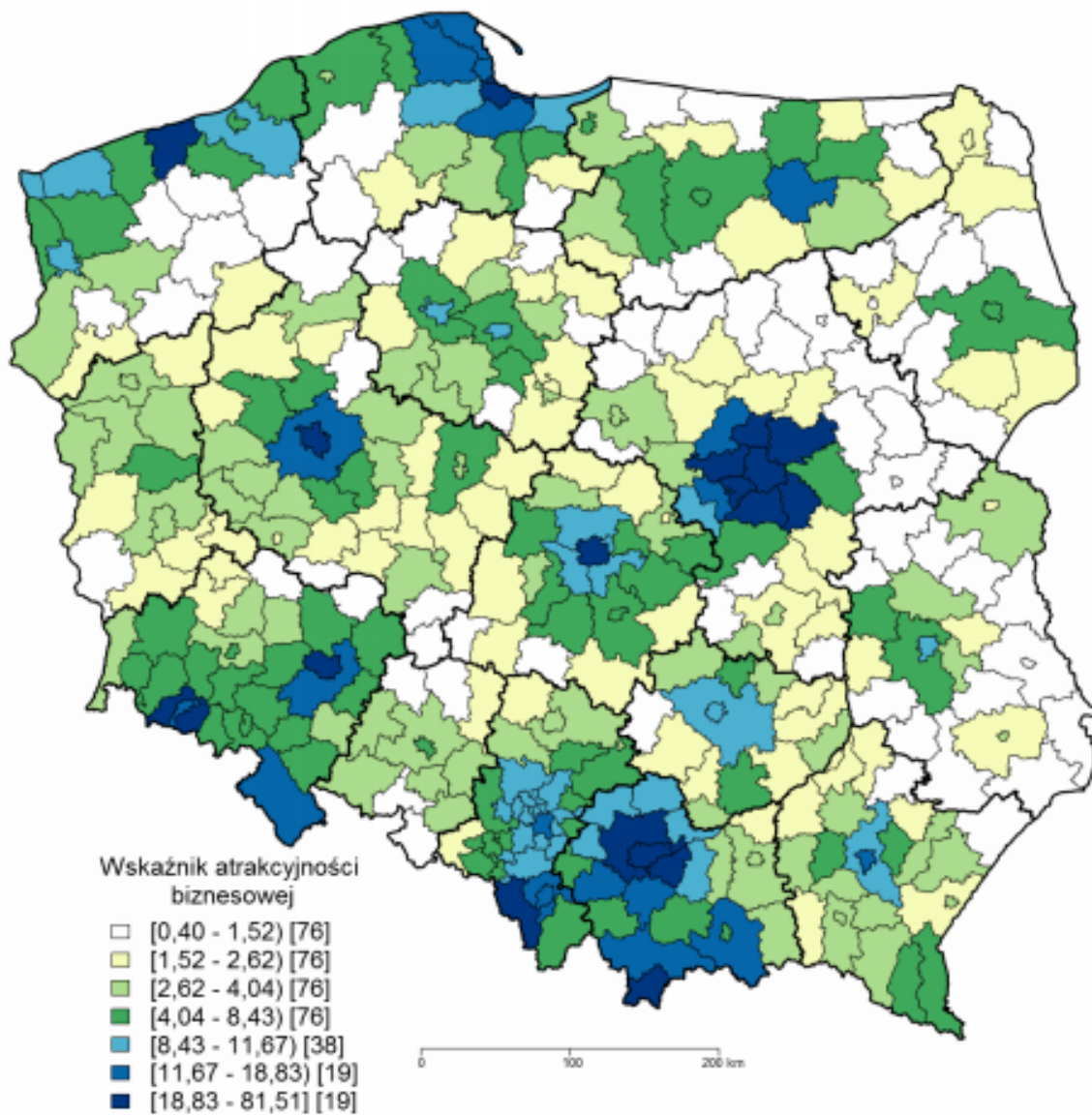

Rysunek 15. Wskaźnik atrakcyjności środowiskowej powiatów

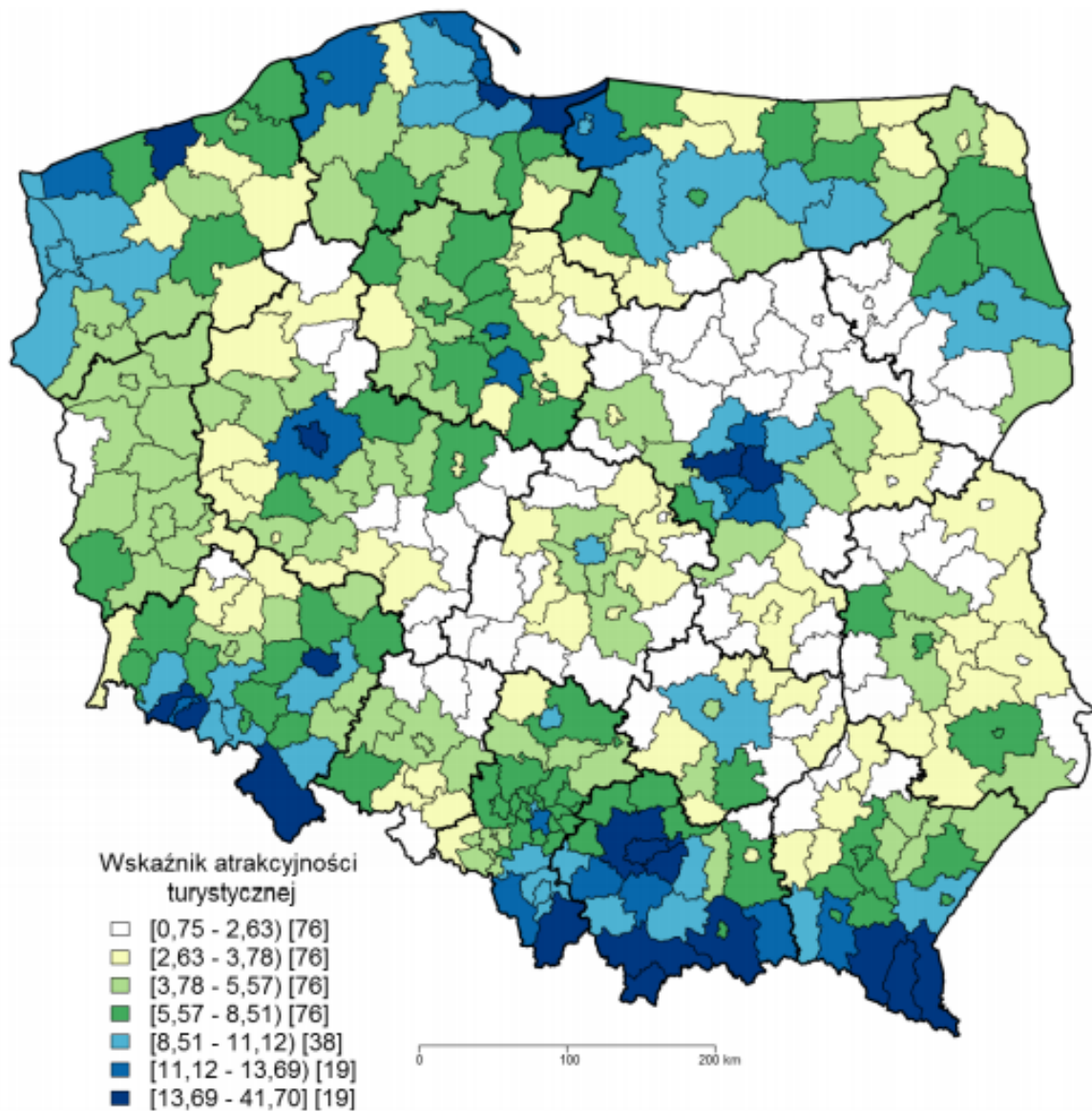
Źródło: Badanie „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia”.

Rysunek 16. Wskaźnik atrakcyjności biznesowo-hotelowej powiatów

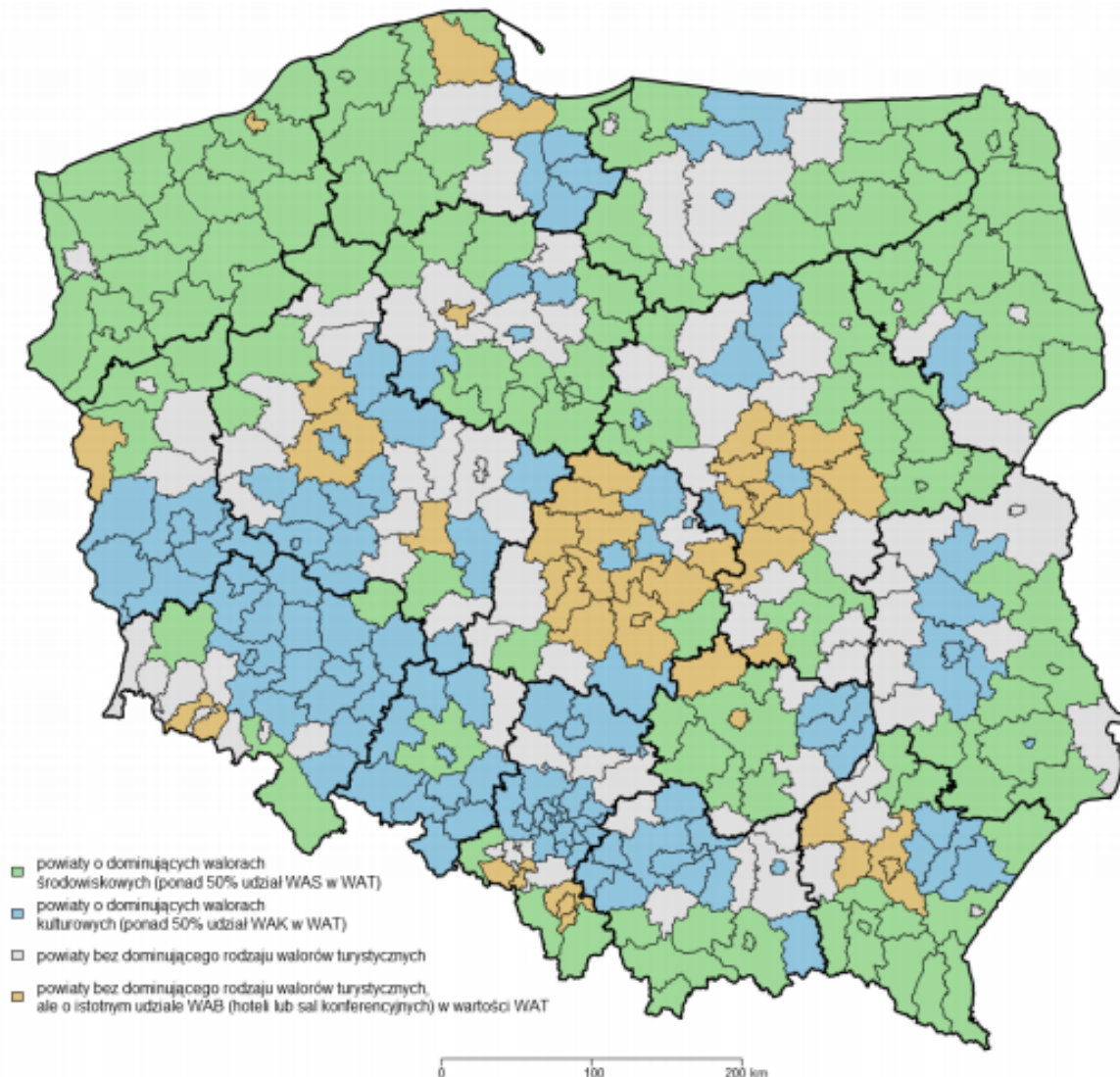
Źródło: Badanie „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia”.

Rysunek 17. Ogólny wskaźnik atrakcyjności turystycznej powiatów

Źródło: Badanie „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia”.

Rysunek 18. Powiaty o dominujących walorach kulturowych, środowiskowych oraz powiaty bez dominującego rodzaju walorów turystycznych

Źródło: Badanie „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia”.

Na podstawie danych w „Analizie walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia” widać, że powiat nowosądecki, na którego obszarze znajdują się gminy tworzące partnerstwo posiada bardzo duży potencjał turystyczny; jego dominującym walorem jest potencjał środowiskowy. Obszar partnerstwa posiada potencjał turystyczno-rekreacyjny w postaci walorów naturalnych (środowiskowych), w tym głównie gór, rzek, strumieni oraz obszarów przyrodniczych oraz uzdrowiskowych i ich produktów. Nieco mniejszy jest potencjał kulturowy i biznesowo-hotelowy w ocenie przytoczonego raportu, ponadto o zmniejszającym wykorzystaniu potencjału biznesowo-hotelowego świadczą dane z Monitora Rozwoju Lokalnego dotyczące miejsc noclegowych w hotelach,

motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców; sytuacja względem grupy porównawczej ulega pogorszeniu od 2017 roku.

Ilościowe dane dotyczące natężenia ruchu turystycznego dostępne są w „Raporcie ruchu turystycznego w Małopolsce w 2020 roku”²². W 2020 roku, na podstawie przeprowadzonych ankiet, odnotowano spadek ruchu turystycznego o 14% w relacji do roku poprzedniego, tj. do wielkości 15,37 mln osób. „Spadek dotyczył w szczególności liczby odwiedzających z zagranicy – o 62%”²³, natomiast „rozmiary krajowego ruchu turystycznego zmniejszyły się natomiast tylko o 1%”. W 2020 r. spośród wszystkich turystów, którzy odwiedzili Małopolskę, 1,4% turystów (ok. 215 180 osób) odwiedziło Krynice-Zdrój, a 1,1% (ok. 169 070 osób) Muszynę. W podziale na turystów krajowych i zagranicznych, Krynice-Zdrój odwiedziło odpowiednio 1,4% i 2,3% turystów, a Muszynę 1,2% i 0,3%.

W opiniach mieszkańców, atrakcyjność turystyczna jest oceniana wysoko. 78,28% respondentów biorących udział w badaniu mieszkańców wskazało, że atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki gminy, w której żyją jest jej mocną stroną. Odmiennego zdania było jedynie 14,75% respondentów.

---

²² Borkowski K. Raport ruchu turystycznego w Małopolsce w 2020 roku, TOM1_A 31.12.2020, Numer 1/2021, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2020, Raport skrócony – PRELEGOMENA.

²³ *Ibidem*, s. 9.

3. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

3.1. Potencjał obszaru partnerstwa

Potencjały obszaru partnerstwa to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie (dochody) lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy partnerstwa.

Zasoby

Zasoby to wszystkie użyteczne elementy występujące na terenie partnerstwa, potrzebne do wytworzenia wyrobu, usługi, oferty definiującej funkcje obszaru funkcjonalnego. Lokalne zasoby mogą mieć charakter materialny i niematerialny. Występują na terenie partnerstwa powszechnie lub jednostkowo (tylko u jednego partnera).

W toku prac zespołu roboczego zidentyfikowane zostały zasoby partnerstwa w podziale na następujące kategorie:

- **środowisko naturalne**
  - wody mineralne
  - tereny górskie
  - walory krajobrazowe
  - Popradzki Park Krajobrazowy
  - różnorodność fauny i flory
  - lasy
  - Szlak Turystyczny Beskidzki Czerwony
  - Natura 2000
  - czyste, świeże powietrze
  - Beskid Sądecki
  - Poprad
- **funkcjonujące instytucje:**
  - uzdrowiska
- **infrastruktura:**
  - infrastruktura uzdrowiskowa

- trasa rowerowa łącząca uzdrowiska
- infrastruktura turystyczna
- Eurovelo
- Aquavelo
- stoki narciarskie
- miejsca noclegowe
- **szczególne umiejętności mieszkańców:**
  - przedsiębiorczość
  - żywność
  - rzemiosło ludowe
  - sztuka ludowa
- **specyficzne doświadczenia i unikalna wiedza:**
  - apiterapia
  - leczenie uzdrowiskowe
- **dziedzictwo kulturowe i symbole:**
  - cerkwie
  - Łemkowskie dziedzictwo kulturowe
  - obiekty sakralne.

Produkty

Lokalne produkty to rzeczy materialne, zdarzenia, usługi, które są oferowane i przynoszą korzyść bezpośrednią (dochody) lub pośrednią wyrażoną przez wartość dodaną dla obszaru, dla mieszkańców, dla interesariuszy.

Członkowie grupy roboczej wskazali szeroki katalog produktów. W trakcie warsztatów z grupą roboczą przeprowadzono analizę produktów dla wyłonienia tych kluczowych dla partnerstwa pod kątem dwóch parametrów: wartości dodanej dla całego partnerstwa oraz potencjału i perspektyw rozwojowych produktu w układzie całego partnerstwa.

Kluczowe produkty dla rozwoju obszaru partnerstwa to:

- oferta dla turysty rowerowego
- Eurovelo
- Aquavelo
- imprezy rowerowe
- turystyka rowerowa
- transgraniczna turystyka rowerowa
- oferta dla turysty pieszego
- wieże widokowe

- oferta dla turysty zimowego
- leczenie uzdrowiskowe
- oferta dla kuracjuszy
- rzemiosło ludowe
- żywność.

Zidentyfikowane produkty nie stanowią zamkniętego katalogu. Duża dostępność zasobów umożliwia generowanie kolejnych produktów, które posiadają duży potencjał rozwojowy i będą generować korzyści dla partnerstwa, a przede wszystkim mieszkańców i wszystkich interesariuszy.

3.2. Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa

W oparciu o rozmowy indywidualne z przedstawicielami partnerstw, spotkania i warsztaty z Grupą Roboczą, analizę danych zastanych, badania młodzieży, mieszkańców i liderów lokalnych zidentyfikowano bariery, problemy i deficyty obszaru partnerstwa. Poszukiwanie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy nimi pozwoliło na wskazanie kluczowego problemu obszaru partnerstwa wraz z problemami niższego rzędu, które na niego wpływają. Określono zarówno przyczyny, jak i skutki tych zjawisk.

Rysunek 19. Drzewo problemów

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

Dostępne zasoby, kluczowe produkty partnerstwa oraz wnioski z przeprowadzonej diagnozy pozwoliły na determinant potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa. Mogą one pozytywnie lub negatywnie wpływać na potencjał rozwojowy partnerstwa. Determinanty mogą mieć charakter mierzalny i niemierzalny.

Wspólnie z Grupą Roboczą zidentyfikowano czynniki rozwoju, które następnie hierarchizacji. Dokonano ich oceny pod kątem tego, czy wzmacniają lub osłabiają potencjał partnerstwa oraz eliminują lub pogłębiają zidentyfikowane problemy.

Tabela 13. Hierarchizacja czynników rozwoju

	wzmacnia potencjał	osłabia potencjał	rozwiązuje problemy	pogłębia problemy
Współpraca	100,00	0	100,00	0
Wspólna oferta partnerstwa	100,00	0	100	0
Poprawa infrastruktury drogowej (budowa parkingów)	100,00	0	100,00	0
Wypromowanie tras rowerowych i sieci połączeń	100,00	0	100,00	0
Rzeźba terenu (wysokie koszty realizacji inwestycji)	0,00	100	33,30	66,7
Promocja obszaru	100,00	0	100,00	0
Marka obszaru	100,00	0	100,00	0
Angażowanie mieszkańców we współpracy na rzecz rozwoju	100,00	0	100,00	0
Dostępność komunikacyjna	66,70	33,3	100	0
Dostępność usług senioralnych	100,00	0	100,00	0
Klimat dla przedsiębiorczości	100,00	0	100,00	0

	wzmacnia potencjał	osłabia potencjał	rozwiązuje problemy	pogłębia problemy
Jakość środowiska	100	0	100	0
Walory przyrodniczo-krajobrazowe	100	0	100	0
Walory kulturowe i turystyczne	100	0	100	0
Potencjał administracyjny	100	0	66,7	33,3
Położenie	100	0	100	0
Bezpieczeństwo	100	0	100	0
Organizacja wydarzeń integrujących lokalną społeczność i przyciągająca ludzi z zewnątrz (np. kulturalnych, sportowych)	100	0	100	0
Dostępność zasobów ludzkich	66,70	33,3	66,7	33,3

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku oceny dokonanej przez Grupę Roboczą zidentyfikowano czynniki, które wzmacniają potencjał partnerstwa i rozwiązują zdiagnozowane problemy oraz te, które osłabiają potencjał oraz pogłębiają problemy. Będą one podstawą do określenia kluczowych wyzwań i kierunków strategicznej interwencji i współpracy.

3.4. Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy

Na podstawie ocenionych wcześniej determinant, wspólnie z członkami Grupy Roboczej wybrano te, które mają największy wpływ na poprawę sytuacji na obszarze całego partnerstwa – są to kluczowe wyzwania. Stanowią one podstawę do wyznaczenia kierunków strategicznej interwencji i współpracy obszaru partnerstwa.

Tabela 14. Kluczowe wyzwania i kierunki strategicznej interwencji partnerstwa

Kluczowe wyzwanie	Kierunki strategicznej interwencji
atrakcyjność oferty turystycznej	zwiększenie atrakcyjności oferty turystycznej w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe
przedsiębiorczość i aktywność ekonomiczna	rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby

Źródło: opracowanie własne.

Kluczowe wyzwania oraz kierunki strategicznej interwencji posłużą do określenia działań, które partnerstwo chce podjąć w celu rozwoju obszaru partnerstwa.

Spis rysunków

Rysunek 1. Granice obszaru partnerstwa	12
Rysunek 2. Położenie geograficzne partnerstwa	14
Rysunek 3. Szkielet układu komunikacyjnego.....	16
Rysunek 4. Gęstość zaludnienia	39
Rysunek 5. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.....	45
Rysunek 6. Gminy o prognozowanej większej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym do roku 2030.....	46
Rysunek 7. Kwota nadwyżki operacyjnej pomniejszona o spłaty długu przypadająca na 1 mieszkańca.....	68
Rysunek 8. Formy ochrony przyrody	85
Rysunek 9. Średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu (BaP) [ng/m ³] na rok bazowy 2015	86
Rysunek 10. Zanieczyszczenie pyłami PM25 od dróg krajowych i wojewódzkich	90
Rysunek 11. Scenariusze poziomu stężenia benzo(a)pirenu (BaP) przy ograniczeniu kotłów niższych klas.....	91
Rysunek 12. Klasy pokrycia terenu	92
Rysunek 13. Pozycja powiatów wg syntetycznego wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej (2019).....	94
Rysunek 14. Wskaźnik atrakcyjności kulturowej powiatów.....	96
Rysunek 15. Wskaźnik atrakcyjności środowiskowej powiatów	97
Rysunek 16. Wskaźnik atrakcyjności biznesowo-hotelowej powiatów	98
Rysunek 17. Ogólny wskaźnik atrakcyjności turystycznej powiatów.....	99
Rysunek 18. Powiaty o dominujących walorach kulturowych, środowiskowych oraz powiaty bez dominującego rodzaju walorów turystycznych.....	100
Rysunek 19. Drzewo problemów	105

Spis tabel

Tabela 1. Porównanie powierzchni poszczególnych gmin	13
Tabela 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach w 2019 r.	13
Tabela 3. Porównanie strategii rozwoju w poszczególnych gminach	23

Tabela 4. Podział gmin tworzących partnerstwo do grup porównawczych.....	26
Tabela 5. Gęstość zaludnienia.....	40
Tabela 6. Skumulowany przyrost naturalny, saldo migracji oraz klasyfikacja wg typologii Webba dla partnerstwa oraz poszczególnych gmin	42
Tabela 7. Darowizny oraz 1% należnego podatku przekazane przez mieszkańców (podatników – osoby fizyczne) obszaru partnerstwa w latach 2017-2019.....	49
Tabela 8. Łączna wartość budżetów w partnerstwie w latach 2015-2019.	60
Tabela 9. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem – średnia w latach 2015-2019	73
Tabela 10. Przekroczenia w stężeniu pyłu zawieszonego PM10.....	87
Tabela 11. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu w stacji Muszyna Złockie w roku 2018 r.....	87
Tabela 12. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu w stacji Krynica-Zdrój, ul. Bulwary Dietla w 2020 r.....	89
Tabela 13. Hierarchizacja czynników rozwoju	106
Tabela 14. Kluczowe wyzwania i kierunki strategicznej interwencji partnerstwa	108

Spis wykresów

Wykres 1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa	27
Wykres 2. Pozycja gmin tworzących partnerstwo	27
Wykres 3. Wymiar społeczny – wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa	28
Wykres 4. Pozycja gmin – wymiar społeczny	29
Wykres 5. Wymiar gospodarczy – wskaźnik ogólny partnerstwa	30
Wykres 6. Pozycja gmin – wymiar gospodarczy.....	30
Wykres 7. Wymiar środowiskowy – wskaźnik ogólny rozwoju partnerstwa	31
Wykres 8. Pozycja gmin – wymiar środowiskowy.....	32
Wykres 9. Wskaźnik rozwoju na początku i końcu okresu (w obszarach).....	33
Wykres 10. Sytuacja demograficzna partnerstwa – wskaźnik rozwoju	34
Wykres 11. Rozkład wartości dla wskaźników w obszarze sytuacja demograficzna partnerstwa	35

Wykres 12. Liczba ludności ogółem w latach 2009-2019.....	36
Wykres 13. Piramida wieku i płci dla obszaru partnerstwa dla roku 2019	37
Wykres 14. Liczba ludności w funkcjonalnych grupach wieku w latach 2010-2019	38
Wykres 15. Liczba osób w wieku 25-34 (różnica rok do roku).....	41
Wykres 16. Zmiany liczby ludności	42
Wykres 17. Współczynnik dzietności w obszarze partnerstwa w latach 1995-2019	43
Wykres 18. Struktura wieku ludności najstarszej w partnerstwie	44
Wykres 19. Prognoza demograficzna obszaru partnerstwa	44
Wykres 20. Liczba mieszkańców w wieku 25-34.....	47
Wykres 21. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	48
Wykres 22. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców (średnia 3-letnia)	48
Wykres 23. Kwota wydatków na dotacje bieżące do organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia)	49
Wykres 24. Sytuacja materialna mieszkańców	51
Wykres 25. Rozkład wartości dla wskaźników w podobszarze „Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania”	52
Wykres 26. Struktura podatników wg kryterium dochodów w roku 2019	53
Wykres 27. Liczba podatników – osób fizycznych w obszarze partnerstwa	53
Wykres 28. Struktura liczby podatników – osób fizycznych w roku 2019.....	54
Wykres 29. Liczba osób w partnerstwie z dochodami zagranicznymi w latach 2015-2019....	54
Wykres 30. Podmioty gospodarki narodowej wg PKD.....	55
Wykres 31. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z CIT przypadające na 1000 osób w wieku produkcyjnym – średnia trzyletnia	56
Wykres 32. Stan finansów lokalnych – wskaźnik ogólny partnerstwa	57
Wykres 33. Finanse lokalne – pozycja gmin.....	58
Wykres 34. Dynamika wzrostu wskaźników syntetycznych w obszarze „Finanse lokalne”	61
Wykres 35. Zrównoważenie elementów budżetu partnerstwa (wartości nominalne).....	63
Wykres 36. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) partnerów – porównanie rok 2015 do roku 2019.....	64

Wykres 37. Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej z ostatnich 3 lat	65
Wykres 38. Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem	66
Wykres 39. Wskaźnik operacyjny netto budżetu w gminach w latach 2015-2019	67
Wykres 40. Spłata kredytów i pożyczek	69
Wykres 41. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach partnerstwa (w %)	70
Wykres 42. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w poszczególnych gminach.....	71
Wykres 43. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	72
Wykres 44. Kwota dotacji na zadania inwestycyjne	72
Wykres 45. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem.....	73
Wykres 46. Udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych – PIT	74
Wykres 47. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”	76
Wykres 48. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Skala bezrobocia”	77
Wykres 49. Liczba osób bezrobotnych łącznie.....	77
Wykres 50. Pozycja gmin w partnerstwie dla obszaru „Skala bezrobocia”	78
Wykres 51. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki”	79
Wykres 52. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	80
Wykres 53. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2015-2019.....	80
Wykres 54. Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby podmiotów gospodarczych – średnia trzyletnia	82
Wykres 55. Wskaźnik rozwoju partnerstwa w obszarze „Lokalne środowisko przyrodnicze”	84
Wykres 56. Lasy i obszary cenne przyrodniczo prawnie chronione.....	85
Wykres 57. Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców (dane powiatowe).....	95
Wykres 58. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców (dane powiatowe)	95

